

Religionsvetenskapliga skrifter nr 56

SUOMEN JUUTALAISET – USKO, TAVAT, ASEENTEET

Svante Lundgren

Åbo Akademi
Åbo 2002

Suomen juutalaiset – usko, tavat, asenteet

SUOMEN JUUTALAISET – USKO, TAVAT, ASENTEET

Svante Lundgren

Åbo Akademi
Åbo 2002

ISBN 978-952-12-4183-3 (online)

ISSN 0780-1270

ISBN 952-12-0984-4

Åbo Akademis tryckeri

Åbo 2002

Esipuhe

Tämä kirja ei olisi syntynyt ilman muiden apua. Professori Lars Dencik Roskilden yliopistolta teki Ruotsissa kyselytutkimuksen, josta sain idean vastaavanlaisen tutkimuksen tekemiseen Suomessa. Tutkimuksen aikana hän on monasti neuvonut ja rohkaissut minua. Koska minulta puuttuu yhteiskuntatieteellistä koulutusta, en olisi pystynyt viemään läpi tällaista tutkimusta ilman asiantuntevaa ohjausta ja sitä Lasse oli aina valmis antamaan. Suuret kiitokset siitä.

Kalle Marosi Kööpenhaminassa toteutti kyselykaavakkeiden tietokoneanalyysit ja oli aina valmis vastaamaan kysymyksiin sekä keskustelemaan pienimmistäkin yksityiskohdista. Parempaa palvelua ei voi edes kuvitella.

Rahallista tukea olen saanut kahdelta taholta: *Stiftelsens för Åbo Akademi Forskningsinstitut* ja *Ingrid och Henrik Höijers donationsfond II*, jota *Svenska Litteratursällskapet i Finland* hoitaa. Lämpimät kiitokset myös näille.

Helsingin ja Turun juutalaiset seurakunnat tukivat projektiani alusta asti, mikä oli ehdoton edellytys sen läpiviemiselle. Suuret kiitokset tästä seurakuntien puheenjohtajille Gideon Bolotowskylle ja Ruth Hasanille, sekä Dan Kantorille Helsingissä ja Anneli Zewille Turussa.

Kollegani ja ystäväni Pekka Lindqvist hoiti suomalaisen kieliasun tarkastuksen mitä kielivähemmistöön kuuluvana tarvitsinkin. Suuret kiitokset kuuluvat myös professori Nils G. Holmille, joka otti kirjan julkaisusarjaansa.

Turku huhtikuussa 2002

Svante Lundgren

Sisällys

Johdanto	9
Suomen juutalaiset	16
Keitä he ovat?	28
Identiteetti	38
Uskonnollisuus	49
Tavat ja perinteet	58
Naisen asema	69
Israel ja antisemitismi	75
Seurakuntaelämä ja sen tulevaisuus	84
“Tuleeko meillä olemaan juutalaisia lapsenlapsia?”	90

LIITTEET:

1. Helsingin seurakunnan saatekirje
2. Turun seurakunnan saatekirje
3. Suomenkielinen kyselykaavake
4. Ruotsinkielinen kyselykaavake

Judarna i Finland - tro, seder, attityder (ruotsinkielinen yhteenveto)

Johdanto

Suomestakin on hiljalleen tulossa monikulttuurinen maa. Pitkään maamme oli etnisesti, uskonnollisesti ja kulttuurillisesti Euroopan yhtenäisimpiä maita, jossa muiden kulttuurien ja uskontojen edustajia oli äärimmäisen vähän. Verrattuna useimpiin eurooppalaisiin maihin Suomi on edelleenkin erittäin yhtenäinen, mutta kaupunkien katukuvassa näkee että tilanne on kuitenkin muuttunut - tai on muuttumassa.

Kun maahamme tulee uusia väestöryhmiä, joiden kulttuuri ja uskonto poikkeavat valtaväestön omaksumasta, voi syntyä ongelmia. Uussuomalaiset joutuvat tilanteeseen, jossa usein on kyse kahdesta vaihto-ehdosta: säilyttää oma identiteettinsä sen kustannuksella ettei oikein integroidu yhteiskuntaan, tai vaihtoehtoisesti integroitua (tulla suomalaiseksi) ja samalla menettää oman kulttuurinsa. Ihanne - tosin vaikeasti saavutettava - on että pystyisi kumpaankin: integroituisi mutta samalla säilyttäisi oman kulttuurinsa - olisi suomalainen *ja* somali/kurdi/ bosnialainen/arabi/ albanialainen eikä siis suomalainen *tai* jotain muuta.

Kun kulttuurit kohtaavat tapahtuu aina sopeutumista: vähemmistökulttuuri sopeutuu enemmistökulttuurin samalla myös jälkimmäinen joutuu sopeutumaan siihen, että sen rinnalla on kulttuurivähemmistöjä. Muutospaine vaikuttaa kuitenkin voimakkaammin vähemmistökulttuurin edustajiin. Tätä prosessia kutsutaan yleensä akkulturaatioksi. Integroituminen taas tarkoittaa että vähemmistökulttuuriin kuuluva integroituu, eli sopeutuu, enemmistökulttuuriin. Tämä on kaiken puolin positiivinen ja toivottava ilmiö. Jos integroituminen kuitenkin tapahtuu oman erityislaadun kustannuksella ja johtaa siihen, että alkuperäinen identiteetti menetetään, niin puhutaan assimilaatiosta tai sulautumisesta.

Assimilaatio on pitkällä tähtäimellä uhka vähemmistökulttuurin säilymiselle.

Ajankohtainen haaste tänään tuhansille Suomessa asuville on sopeutua yhteiskuntaan, mutta samalla säilyttää oma erityislaatunsa. Tämä tilanne tekee maamme pienestä juutalaisväestöstä erittäin mielenkiintoisen. Se on vanhin kansallinen ja uskonnollinen vähemmistö (saamelaiset ovat maan alkuperäiskansa ja suomenruotsalaiset ovat kielellinen, ei kansallinen vähemmistö). Ja ennen kaikkea: se on onnistunut sekä integroitumaan menestyksellisesti yhteiskuntaamme että säilyttämään oma erityislaatunsa. Toinen vanha vähemmistö, joka on tässä onnistunut on tataarit.

Pieni vähemmistö voi - niin kuin Suomen juutalaiset - säilyttää oman kulttuurinsa, mutta se ei tietenkään tarkoita etteikö tämä kulttuuri kehittyisi ja muuttuisi ajan myötä. On aivan ilmeistä, että juutalaisena eläminen tänään on aivan toisenlaista kuin sata vuotta sitten. Pienen vähemmistön asema on ainutlaatuinen sillä valtaväestön suunnalta on aina painetta assimilaatioon. Juutalaisten osalta on selvää, että siihen aikaan kun ympäristö oli vihamielinen, ei juutalaisena säilyminen ollut aina helppoa mutta kuitenkin luonnollista. Ulkoa päin tuleva paine piti ryhmää koossa ja määrätietoisen omalaatuisuudestaan. Juutalaista pidettiin juutalaisena vaikka tämä olisi tehnyt mitä. Tämän päivän suvaitseva ja kaikille jäsenilleen mahdollisuuksia tarjoava yhteiskunta on paljon vaikeampi haaste monelle vähemmistölle. Tai kuten läntisen maailman juutalaisista on sanottu: Uhka ei enää ole raiskaus, vaan viettely.

Tuhannet juutalaiset länsimaissa elävät tilanteessa, jossa heidän juutalaisuutensa ei ole heille mikään ongelma - se ei ole este uralla eikä naapureiden ja työkavereiden silmätikku. Tämä historiallisesti uusi tilanne on toivottu ja kiitollisuudella vastaanotettu, mutta se luo aivan uusia uhkia. Vanha toivomus saada olla samanlainen kuin muut - "normaali" - on mahdollinen. Niinpä moni juutalainen assimiloituu ja menettää juutalaisen identiteettinsä.

Tässä tilanteessa juutalainen yhteisö löytää itsensä täysin uusien haasteiden edestä. Juutalaisena säilyminen ei ole itsestään selvää, kun mahdollisuudet ovat rajattomat. Juutalainen kansa selvisi vuosisatojen vihamielisyydestä, syrjinnästä, sorrosta ja pogromeista - jopa holokaustista. Mutta selviääkö se modernin sekulaarin yhteiskunnan muodostamasta houkutuksesta? Ja jos se selviää, niin miten: tuleeko sen painottaa uskonnollista vai kansallista puoltaan?

Näitä ja monia muita kysymyksiä mietitään paljonkin juutalaisten parissa. Yhteiskuntatieteilijätkin ovat näistä asioista erittäin kiinnostuneita. Useissa maissa tehdään mittavia kyselytutkimuksia juutalaisten parissa, jotta pystyttäisiin hahmottamaan trendejä ja kehityssuuntia.

Tutkijat Lars Dencik ja Karl Marosi tekivät vuonna 1999 kyselytutkimuksen Tukholman ja Göteborgin juutalaisten seurakuntien jäsenistä. Kysymykset he muotoilivat yhteistyössä Lontoossa toimivan *Jewish Policy Research*'in kanssa. Kaikille 18 vuotta täyttäneille jäsenille lähetettiin kyselykaavake, jossa esitettiin kysymyksiä uskonnollisista tavoista, asenteista, suhtautumisesta Israeliin, identiteetistä jne. Vastausprosentti oli Göteborgissa 45% ja Tukholmassa 42%.

Keskusteltuani professori Dencikin kanssa päätimme tehdä samanlaisen tutkimuksen myös Suomessa. Käänsin kyselykaavakkeen suomeksi ja sopeutin kysymykset suomalaisiin olosuhteisiin sopiviksi. Useimmat kysymykset voitiin käyttää sellaisinaan, mutta joidenkin kohdalla piti tehdä pieniä muutoksia. Ainoastaan yksi kysymys on täysin uusi: se koskee Suomen juutalaisten suhdetta suomen ja ruotsin kieliin (numero 59).

Helmikuussa 2001 lähetimme kaavakkeet Helsingin ja Turun seurakuntien kaikille 18 vuotta täyttäneille Suomessa asuville jäsenille, yhteensä 905:lle henkilölle. Näistä palautettiin 465, mikä on yli 51%. Vastausprosentti on hyvä. Täytyy muistaa, että ei-vastanneiden joukossa on paljon vanhoja ja sairaita - dementoituneitakin - sekä

matkoilla olleita. Yleensä tämän tyyppisissä tutkimuksissa arvioidaan että 15-20% tavoiteryhmästä ei saa kirjettä johtuen poismuuttamisesta, matkoilla olosta tai sairaudesta. Sen lisäksi voidaan olettaa, että viime vuosina Israelista ja entisestä Neuvostoliitosta maahamme muuttaneet juutalaiset eivät kovin sankoin joukoin vastanneet kyselyyn jo pelkästään siksi, että suomen tai ruotsin kielen lukeminen saattaa olla heille vaikeaa. Kysymyksiä oli yhteensä 72 (ja näiden lisäksi vielä 11 kappaletta Helsingin seurakunnan omia kysymyksiä), joten niihin vastaaminen vie aika paljon aikaa. Jos tämän lisäksi kieli tuottaa vaikeuksia, on selvää, että vastaaminen saattaa tuntua ylivoimaiselta.

Yhteiskuntatieteissä on tultu siihen päätelmään, että jos puolet populaatiosta vastaa kysymyksiin, vastauksia voidaan yleensä pitää edustavina. Aina voidaan tietysti kysyä, onko jokin ryhmä mahdollisesti yliedustettu. Näin voidaan käsillä olevasta tutkimuksestakin varmasti jossain määrin sanoa. Vastausprosentti oli reilusti korkeampi Turussa (68%) kuin Helsingissä (49%). Turkulaisten osuus kaikista vastanneista on kuitenkin vain 15%, kun heidän osuutensa kaikista maamme juutalaisista on 11%. Yliedustus ei siten ole merkittävä. Samalla tavalla naiset ovat jossain määrin yliedustettuina, mutta tämäkin ero on loppujen lopuksi merkityksetön.

Edelleen voimme otaksua, että ne joille juutalaisuus ei ole kovin tärkeää ovat suuremmissa määrin jättäneet vastaamatta kuin ne, joiden juutalainen identiteetti on selkeämpi. Tällä kohden voimme kuitenkin vain spekuloida. Toinen pohtimisen arvoinen, mutta samalla kuitenkin spekulointien tasolle jäävä kysymys on, ovatko kyselyyn osallistuneet ovat vastanneet totuudenmukaisesti. Tällaisissa kyselyissä on aina se vaara, että henkilö ei vastaa niin kuin todella ajattelee, vaan niin kuin uskoo olevan "oikein" vastata. Jos juutalaiselle esitetty kysymys kuuluu esim. "noudatanko *kosher*-ruokavaliota?", niin "oikean" vastauksenhan pitäisi olla "kyllä", koska *kosher*-ruoka kuuluu juutalaisuuteen. Houkutus antaa itsestään "parempi" kuva - siis osoittaa olevansa enemmän juutalaisia perinteitä noudattava kuin mitä todellisuudessa on - on voinut vaikuttaa vastauksiin. Arvioni kuitenkin on, että tämä vaikutus ei ole ollut merkittävä.

Totuudenmukaisten vastausten saamisen edellytys on anonymiteetin varmistaminen. Pienessä ryhmässä, esim. Turun seurakunnassa, tämä on tietenkin vaikeaa. Jos Turun seurakuntaan kuuluva henkilö esimerkiksi ilmoittaa olevansa eronnut 46-vuotias mies, 14-vuotiaan pojan ja 11-vuotiaan tytön isä, niin seurakuntaa hyvin tunteva tietää heti kenestä on kyse (esimerkki on täysin keksitty). Tästä syystä painotimme seurakuntien puheenjohtajien allekirjoittamassa saatekirjeessä (katso liitteet), ettei kukaan seurakuntalaisia hyvin tunteva henkilö tule koskaan näkemään täytettyjä kysely-kaavakkeita. Ainoa suomalainen, joka ne on nähnyt, on allekirjoittanut, joka ei tunne montakaan seurakuntalaista. Joku voi kaikesta huolimatta väittää, etteivät tuloksemme ole edustavia. Ehdotonta takuuta siitä että tutkimuksessa ei esiinny minkäänlaista vääristymää mm. sen perusteella, ketkä ovat vastanneet ja ketkä eivät, ei tällaisissa tutkimuksissa voida koskaan antaa. Anonymiteetin säilyminen sen sijaan ei kukaan voi kiistää.

Lukijan on hyvä tietää, että kirjassa selostetut kysymykset ja vastaukset eivät aina ole alkuperäisessä muodossaan toistettuja. Joissakin taulukoissa ja kuvioissa tekstiä on käytännön syistä hieman lyhennetty. Liitteenä on kuitenkin käyttämämme kyselykaavake (niin suomen- kuin ruotsinkielinenkin), joten jokaisella on mahdollisuus tietää täsmälleen mitä on kysytty ja mitä vaihtoehtoja on ollut mahdollista valita. Koska prosenttiluvut aina pyöristetään tasaluvuiksi, voi yhteenlaskettu prosenttiluku joskus olla 99 tai 101.

Käytimme sekä suomen- että ruotsinkielisiä kaavakkeita. Seurakuntien kansliassa päätettiin minkäkielinen kaavake kullekin lähetettiin. Jos kanslian arvio ei osunut oikeaan, vastaanottajilla oli mahdollisuus käydä vaihtamassa suomenkielinen kaavake ruotsinkieliseen tai päinvastoin. Näin myös joitakin kertoja tapahtui. On selvää, että vaikka suomenkielinen käännös olisi kuinka hyvä tahansa, sanoilla ja ilmaisuilla on eri kielissä jossain määrin eri vivahteita. Tämäkin seikka saattaisi vaikuttaa vastauksiin mutta sillä tuskin on ollut koko tulosta vääristävä vaikutus.

Kuten jo mainittiin, samanlainen tutkimus tehtiin aikaisemmin Ruotsissa. On siten luonnollista, että aina sopivissa kohdin teemme vertailua siellä saatuihin tuloksiin. On kuitenkin hyvä muistaa, että Ruotsissa enemmistö juutalaisista ei kuulu seurakuntiin (ja maan kolmas seurakunta, Malmö, joka on seurakunnista ortodoksisin, ei osallistunut kyselyyn), joten siellä saatuja tuloksia ei voida pitää "Ruotsin juutalaisten" mielipiteinä. Suomessa taas selvä enemmistö juutalaisista kuuluu seurakuntiin. Täällä saatuja tuloksia voidaan siksi suuremmalla syyllä pitää maamme juutalaisia edustavina. Kun siis tekstissämme lukee, että teemme vertailua "Ruotsin tuloksiin", on tämä varaus hyvä muistaa.

Kirjan ensimmäisessä luvussa esitellään lyhyesti Suomen juutalaisten historiaa ja seurakuntien toimintaa. Luku ei perustu omaan tutkimukseen. Päälähteinä on käytetty Taimi Torvisen teosta *Kadimah. Suomen juutalaisten historia* (Otava 1989), Tapani Harviaisen lukuisia artikkeleita sekä seurakuntien vuosikertomuksia. Mitä tulee juutalaisuuteen, juutalaisiin tapoihin sekä perinteisiin yleensä, on paras suomenkielinen opas Tapani Harviaisen ja Karl-Johan Illmanin toimittama *Juutalainen kulttuuri* (Otava 1998).

Erilaisia kyselytutkimuksia on tehty aikaisemminkin Suomen juutalaisten parissa. Yleensä ne ovat kuitenkin rajoittuneet tiettyihin aihepiireihin, eivätkä ole olleet niin kattavia kuin nyt käsillä oleva tutkimus. Lähimmäs meitä tulee Bo Ohlströmin vuonna 1959 Åbo Akademiassa tekemä pro gradu -työ *Helsingfors judiska befolkning - social struktur och dekuluration*. Ohlströmin työ perustuu kyselyyn, joka tehtiin Helsingin 25-60 vuotiaiden juutalaisten parissa ja joka koostui 75 kysymyksestä. Satunnaisotoksen kautta 102 Helsingin juutalaista haastateltiin. Kysymykset liittyivät etenkin akkulturaatioon ja identiteettiin. Hän keskittyi kuitenkin myös asioihin, joita tässä tutkimuksessa ei ole pidetty tärkeinä, kuten ammattiin, työelämään ja seurustelutapoihin. 1950-luvulla oli vielä perusteltua kysyä oliko juutalaisilla ei-juutalaisia tuttavuuksia. Tänään akkulturaatio on vaikuttanut niin ettei tällaisten asioiden kysyminen enää ole mielekäästä.

Tulen jatkossa aina tarpeen mukaan vertaamaan tuloksiamme Ohlströmin saamiin.

Suomen juutalaiset

Historia

Suomen runsaasta tuhannesta henkilöstä koostuva juutalaisväestö on venäläisten sotilaiden jälkeläisiä. Jo Ruotsin vallan aikana Suomessa oli liikkunut ja yksittäisissä tapauksissa myös lyhytaikaisesti asunut juutalaisia. Pysyvään asutukseen ei juutalaisilla kuitenkaan ollut lupaa. Vuonna 1782 juutalaiset saivat oikeuden asettua asumaan Ruotsin valtakuntaan, mutta lupa koski ainoastaan kolmea (myöhemmin neljää) Ruotsissa sijaitsevaa kaupunkia. Vierailu oli kuitenkin luvallista ja varhaisin tuntemamme maininta juutalaisista Suomessa on vuodelta 1782, jolloin kerrotaan kolmen "portugalilaisen" juutalaisen käyneen Helsingissä. Juutalaisuudesta kristinuskoon kääntyneillä oli sen sijaan täydet oikeudet ja muutamia tämän ryhmän edustajia tulikin Suomeen. Tunnetuin oli 1600-luvulla Ouluun muuttanut Isak (kristillinen nimi Christoffer) Zebulon, joka on Zacharias Topeliuksen esi-isiä. Tämä ei estänyt satusetää esittämästä juutalaisvastaisia näkemyksiä.

Kun Suomesta vuonna 1809 tuli Venäjän suuriruhtinaskunta tilanne muuttui sikäli, että Venäjällä oli suuri juutalaisasutus. Ruotsin lait jäivät kuitenkin suurimmaksi osaksi voimaan, niin myös pysyvän juutalaisasutuksen kieltävä säädös. Yksittäisiä juutalaisia pääsi kuitenkin maahan. Vuonna 1831 kenraalikuvernööri Arseni Zakrevskin toimesta tehty selvitys osoitti, että maassamme oli joitakin juutalaisia: Turussa yksi Ruotsista tullut juutalainen, Helsingissä kuusi ja Viipurissa kaksi juutalaisperhettä. Zakrevski määräsi samana vuonna kaikki juutalaiset karkotettaviksi.

Samoihin aikoihin alkoi kuitenkin juutalaisten systemaattisempi, vaikkakin pienimuotoinen, tulo Suomeen. Tsaarin Venäjä oli ilmeisen antisemiittinen ja juutalaissyönnän eräs ilmentymä oli juutalais-

nuorukaisten - joskus jopa 8-12 vuotiaiden - pakkovärväminen armeijaan. Jotkut tsaarin armeijassa palvelleet juutalaiset saivat palveluspaikakseen Helsingin tai jonkin muun paikkakunnan Suomessa. Kun pitkä, 25 vuotta kestävä, palvelusaika oli ohi, moni juutalainen sotilasperhe oli kadottanut yhteytensä kotiseudulleen ja jäi siksi pysyvästi asumaan maahamme. Heillä oli oikeus jäädä asumaan Helsinkiin, Turkuun ja Viipuriin. Näin Suomeen syntyi vähitellen oma juutalaisyhteisö.

Suomen viranomaisten vuosina 1869 ja 1876 antamien säädösten mukaan entiset sotilaat saivat elinkeinoina harjoittaa käsityötuotteiden, leivän, marjojen, paperossien, käytettyjen tavaroiden ja vaatteiden sekä muiden halvempien kangasvalmisteiden myyntiä. Näin syntyi Helsinkiin juutalaisten kauppiaiden *narinkka*-tori (venäläisestä sanasta *na rynke*, "torilla"), joka sijaitsi ensin Pohjoisrannassa, sitten nykyisellä Suomen Pankin tontilla ja 1880-luvulta alkaen nykyisen linja-autoaseman lähellä.

Vuoden 1870 väestönlaskennan mukaan juutalaisissa seurakunnissa oli n. 400 jäsentä, joista puolet Helsingissä. Vuonna 1889 kiellettiin uusien juutalaisten muutto Suomeen. Täällä asuvilla oli oikeus jäädä maahan, mutta pienimmistäkin rikoksista rangaistiin Venäjälle karkottamisella. Helsingin juutalaisista tehtyjen luetteloiden mukaan he olivat pääosin kotoisin kolmelta Venäjälle kuuluneelta alueelta: Pietarin itäpuolelta, Novgorodin ja Tverin kuvernementtien alueelta, sekä Liettuan ja koillis-Puolan alueelta.

Jo 1830-luvulla Viipurin juutalaisilla oli rukoushuone, vähän myöhemmin myös Helsingin ja Turun juutalaiset saivat omansa. Ensimmäinen synagoga syntyi 1870 Helsingin Siltasaareen. Helsingin nykyinen synagoga valmistui vuonna 1906 Helsingin kaupungin seurakunnalle "ikuisiksi ajoiksi" lahjoittamalle tontille (Malminkatu 26). Turun synagoga (Brahenukatu 17) valmistui vuonna 1912. Viipurin synagogan rakennussuunnitelma hyväksyttiin vuonna 1909, mutta sen valmistumisajankohdasta ei ole varmaa tietoa.

1800-luvun viimeisinä vuosikymmeninä Suomen valtiopäivillä keskusteltiin usein ja kiihaasti juutalaisten oikeudellisesta asemasta. Ruotsin juutalaisten saatua kansalaisoikeudet vuonna 1870, liberaali Leo Mechelin ehdotti samaa toteutettavaksi Suomessa vuoden 1872 valtiopäivillä. Kesti kuitenkin pitkään ennen kuin Mechelinin aloittama taistelu kansalaisoikeuksista johti tulokseen. Vastustus oli kovaa. Pappissääty vastusti kansalaisoikeuksien myöntämistä lähinnä uskonnollisista syistä, vaikka perustelikin kielteistä kantaansa muilla argumenteilla, etenkin sillä, että juutalaiset tulisivat nopeasti syrjäyttämään suomalaisia tietyillä aloilla (kauppa, muu liikkeenharjoitus). Talonpoikaissääty taas oli perinteisen ennakkoluuloinen ja piti juutalaisia maalle vaarallisina. Suurta vastustusta esiintyi myös aatelissäädystä. Ainoastaan porvarissääty hyväksyi Mechelinin esityksen.

Vuosikymmenien kuluessa poliittiset toimijat muuttuivat ja vuonna 1907 valittiin ensimmäisen kerran demokraattisissa vaaleissa yksikamarinen eduskunta. Asenteet juutalaisia kohtaan muuttuivat, vaikkakin hitaasti. Uusi sosialidemokraattinen puolue, josta vuoden 1907 vaaleissa tuli maan suurin 80:llä kansanedustajalla, kannatti alusta asti kansalaisoikeuksien myöntämistä juutalaisille, samoin nuor-suomalaiset ja ruotsalainen kansanpuolue. Vuonna 1909 eduskunta hyväksyi tähän tähtäävän ehdotuksen, jota tsaarin hallinto ei kuitenkaan koskaan vahvistanut. Vastustusta oli myös Suomessa: vuonna 1908 järjestettiin Helsingissä protestikokous ehdotusta vastaan ja kaksi vuotta myöhemmin *Handelsgillet* (ruotsinkielisistä liikemiehistä koostuva yhdistys) organisoi kampanjan ehdotusta vastaan. Niinpä kesti aina vuoteen 1918 asti ennen kuin Suomen juutalaiset saivat kansalaisoikeudet. Senaatti teki tätä koskevan päätöksen 22.12 1917 ja laki astui voimaan vuoden 1918 alusta. Euroopassa ainoastaan Romania oli juutalaisten kansalaisoikeuksien myöntämisessä Suomea hitaampi.

Kansalaisoikeuksien myöntämiseen johtanut pitkä prosessi osoitti, että Suomessa oli yhteiskunnan eri tahoilla paljonkin ennakkoluuloja juutalaisia kohtaan. Tämä ei kuitenkaan ole mitenkään yllätyksellistä. Vaikka muissa Länsi-Euroopan maissa kansalaisoikeuksia oli

myönnetty jo aikaisemmin, niissäkin oli vallalla paljon ennakkoluuloja etenkin itäeurooppalaisia juutalaisia kohtaan. Suomenkin valtiopäivillä tehtiin sama ero: moni väitti että jos kyse olisi ollut länsi-eurooppalaisista juutalaisista, ei ongelmaa olisi ollut, mutta idän juutalaisia pidettiin sivistymättöminä, jopa sivistykseen kykenemättöminä.

Suomen juutalaiset puhuivat ensin jiddishiä (juutalaissaksaa) ja venäjää. Helsingissä ja Turussa he omaksuivat nopeasti ruotsin kielen, oletettavasti siitä syystä, että ruotsi oli sosiaalisesti arvostetumpi. Viipurin juutalaiset siirtyivät suoraan suomen kieleen. Helsingin Juutalainen Koulu, joka oli aloittanut toimintansa 1893 mutta joutunut lopettamaan ja aloittanut uudestaan vuonna 1918, käytännössä pakotettiin 1930-luvulla - kieliriidan aikana - muuttamaan suomenkieliseksi. Suomen juutalaisväestön eräs erikoispiirre on edelleenkin monikielisyys. Juutalaisväestöä on myös leimannut suuri homogeenisuus. Kaikilla oli samanlainen tausta, heillä ei ollut minkäänlaisia isänmaallisia tunteja Venäjää, Puolaa sen paremmin kuin Suomeakaan kohtaan. Koska he olivat saaneet taistella oman uskontonsa puolesta erilaisia käännytysyrityksiä vastaan, he edustivat melko jyrkkää uskonnollista ortodoksiaa. Lainsäädäntö oli antanut heille luvan vain tiettyihin ammatteihin, joten yhteisö oli myös ammatillisesti ja sosiaalisesti homogeeninen.

Vuonna 1920 Suomessa oli yhteensä 1468 juutalaista, joista yli 70% oli Suomessa syntyneitä. He jakautuivat kolmeen seurakuntaan seuraavasti: Helsinki 979 henkeä, Viipuri 278 ja Turku 211. Valtaenemmistö työssä käyvistä työskenteli kaupan alalla. Toiminta seurakunnissa oli vilkasta monine eri sosiaali- ja harrastusyhdistyksineen. Juutalaisten määrä oli myös lievässä nousussa ja nousi sotien välisenä aikana lähes kahteen tuhanteen.

Kun Suomi joutui sotaan Neuvostoliittoa vastaan, juutalaiset palvelivat isänmaataan kuten muutkin suomalaiset. Talvisodassa kaatui 15 Suomen juutalaista, jatkosodassa 8. Jatkosota oli kuten tunnettua vaikea ja ainutlaatuinen maamme juutalaisille Suomen ollessa Saksan

liittolainen. Juutalaissotilaiden rintamalla pystyttämä kenttäsynagoga oli ainutlaatuinen ilmiö Saksan puolella taistelleiden armeijoiden kalustossa. Juutalaiset tiesivät hyvin että voitto sodassa riippui Saksan voitosta, mitä ei missään nimessä toivuttu, ja häviö taas voisi merkitä itsenäisyyden menetystä, mikä oli yhtälailla ei-toivottavaa. Juutalaiset tekivät kuitenkin mitä pitikin ja lopputulos oli hyvä. Juutalaisten panos isänmaan puolustuksessa sai ansaittua tunnustusta, kun marsalkka Mannerheim osallistui kaatuneiden muistotilaisuuteen Helsingin synagogassa itsenäisyyspäivänä 1944.

Suomeen tulleiden juutalaispakolaisten kohtalosta on kirjoitettu enemmän kuin mistään muusta Suomen juutalaisten historian tapahtumasta. Jatkosodan aikana saksalaisten puolelta tehtiin varovaisia tunnusteluja Suomen juutalaisten tilanteesta. Suomen viranomaisten vastattua, että Suomessa ei ollut juutalais-ongelmaa, saksalaisten kiinnostus kohdistui maassamme oleviin juutalais-pakolaisiin. Näitä oli 1930-luvulla tullut noin 500, joista suurin osa oli jatkanut matkaansa muualle. Suurin yksittäinen ryhmä - vuorolaiva Ariadnella tulleet 50-60 Itävallan juutalaista - oli kuitenkin käännytetty takaisin elokuussa 1938. Jatkosodan aikana Suomessa asuvien juutalaispakolaisten asema vaikeutui tuntuvasti. Heitä kutsuttiin työpalveluun, Hämeeseen, Lappiin ja lopuksi Suursaareen. Kohtelu oli kovaa ja lomalle pääsy vaikeaa. Samalla Valtiollisen poliisin johtaja Arno Anthoni suunnitteli juutalaispakolaisten luovuttamista saksalaisille. Dramaattisten käänteiden jälkeen kahdeksan juutalaispakolaista luovutettiin Saksaan marraskuun 6. päivänä 1942, heidän joukossaan kaksi lasta. Yhtä lukuunottamatta kaikki menehtyivät Auschwitzissa. Näiden luovutettujen pakolaisten muistoksi paljastettiin marraskuussa 2000 muistomerkki Helsingin Tähtitorninmäelle Eteläsataman läheisyyteen. Enemmiltä luovutuksilta vältyttiin eritoten valppaiden kansalaisten asiasta nostaman kohun johdosta.

Tästä historian häpeätahrasta on käyty myös tieteellistä polemiikkaa. Ensimmäinen tapahtumasta kertova kirja oli Elina Suomisen vuonna 1979 julkaisema *Kuolemanlaiva S/S Hohenhörn*. Suomisen kertomuksessa sankareiksi nousevat pakolaisten ystävät, etenkin

juutalaiset Santeri Jakobsson ja Abraham Stiller sekä sosialidemokraattiset aktivistit Sylvi-Kyllikki Kilpi, Atos Wirtanen ja Ragni Karlsson, ja roistoiksi Valpon Arno Anthoni sekä sisäministeri Toivo Horelli. Suomalaisen historiantutkimuksen *enfant terrible* Hannu Rautkallio puolestaan kirjassaan *Ne kahdeksan ja Suomen omatunto* (1985) on antanut Suomen viranomaisille - mukaan lukien Anthoni ja Horelli - puhtaat paperit. Luovutuksen syy oli Rautkallion mukaan viranomaisten ärsyntyminen yhden juutalaispakolaisen, Walter Cohenin, rähinöinnin takia. Valitettavasti Rautkallion kirja on käännetty englanniksi ja siksi hänen esittämä kyseenalainen versio on kansainvälisesti tunnetuin. Se ei kuitenkaan ole jäänyt vaille vastalauseita. Sellaisen on esittänyt mm. Walter Cohenin poika, joka toimii historian professorina Yhdysvalloissa.

Suomen juutalaisten ja maahamme tulleiden juutalaispakolaisten ohella kolmannen sodanaikaisen juutalaisryhmän maassamme muodostivat juutalaiset sotavangit. Heidän kohtalooan on tutkittu erittäin vähän. Suomi otti sodissa yli 64.000 vankia, joista ehkä tuhat oli juutalaisia. Heitä varten pystytettiin erilliset vankileirit ja he saivat ottaa vastaan ruoka-avustusta Helsingin ja Tukholman juutalaisilta seurakunnilta. Mitalin toinen puoli oli, että ainakin 74 juutalaista sotavankia luovutettiin Saksaan. Virallinen syy ei ollut heidän juutalaisuutensa, vaan se että he olisivat olleet politrukkeja tai agitaattoreita. Useiden kohdalla tämä on kuitenkin epätodennäköistä, ja on selvää että joitakin luovutettiin nimenomaan siitä syystä, että olivat juutalaisia.

Sodan jälkeen juutalaisetkin joutuivat raskaaseen jälleerakentamistyöhön. Yksi kolmesta seurakunnasta - Viipurin seurakunta, johon 20% maan juutalaisista kuului - sijaitsi alueella, joka jouduttiin luovuttamaan itänaapurille. Uusi seurakunta syntyi kuitenkin vuonna 1946 Tampereelle. Tampereen seurakuntaan kuului parhaimmillaan 76 jäsentä, mutta poismuutonvuoksi määrä pieneni ja seurakunta jouduttiin lakkauttamaan vuonna 1981 jäsenmäärän laskettua yhdeksään. Juutalaisten määrä koko maassa oli sodan loputtua yli 2000, mutta on sen jälkeen aina viime vuosiin saakka ollut laskussa lähinnä maastamuuton takia. Sadat Suomen juutalaiset ovat vuosien varrella

tehneet *alijan*, eli muuttaneet Israeliin. Myös muualle on muutettu. Vuosina 1961-75 Helsingistä lähteneistä juutalaisista muutti Israeliin 40%, muihin Pohjoismaihin 22%, Pohjois-Amerikkaan 14%, muualle Eurooppaan 10%, muualle Suomeen 8% ja muihin maihin 5%.

Paitsi maastamuutto, myös muut tekijät ovat vaikuttaneet juutalaisväestön supistumiseen. Syntyvyys on Suomessa alhainen, niin myös juutalaisten parissa. Tänä suuri osa juutalaisista avioituu ei-juutalaisten kanssa. Yleensä juutalaisessa maailmassa seka-avioliitot nähdään suurena uhkana, koska niissä syntyvät lapset harvoin saavat juutalaisen kasvatuksen. Suomessa ei-juutalaisen osapuolen kääntymisen juutalaisuuteen ei ole lainkaan epätavallista, ja lapset pannaan usein juutalaiseen kouluun. Ortodoksisessa juutalaisuudessa pidetään seka-avioliittoja askeleena kohti juutalaisuuden kuolemaa ja siksi epätoivottavina. Suomen kaltaisissa maissa, jossa juutalaisia on erittäin vähän, mahdollisten aviokumppaneiden rajoittaminen juutalaisiin jättäisi monelle vain kaksi vaihtoehtoa: elinikäinen naimattomuus tai maastamuutto. Kuten sanottua, Suomessa kokemukset seka-avioliitosta ovat aivan toisenlaiset kuin esim. Yhdysvalloissa, jossa on väitetty, että jopa vähemmän kuin 20% seka-avioliitossa syntyneistä lapsista kasvaa juutalaisiksi.

Sodan jälkeisenä aikana juutalaisväestö on maassamme läpikäynyt suuria muutoksia. Ammatillisesti väestö on tänään hyvinkin eriytynyttä eivätkä juutalaiset enää asu synagogan läheisyydessä niin suuressa määrin kuin aikaisemmin. Moni Suomen juutalainen on edennyt uralla ja noussut kuuluisuuteen niin elinkeino-elämän, politiikan kuin kulttuurinkin alalla.

Seurakunnat

Helsinki: Suomen kahdesta nykyään toimivasta juutalaisesta seurakunnasta on Helsingin seurakunta selvästi suurin. Vuoden 2000 lopussa sen jäsenmäärä oli 1409 (1999: 1391, 1998: 1360, 1997: 1341).

Näistä 314 asui ulkomailla. Useita vuosia jatkunut lievä kasvu johtuu pääosin Israelista ja entisen Neuvostoliiton alueilta Suomeen muuttaneista juutalaisista, joskin maahamme tulleista israelilaista vain osa on liittynyt seurakuntaan. Pienestä koostaan huolimatta seurakunta on pystynyt rakentamaan hämmästyttävän rikkaat ja monipuoliset sosiaaliset sekä kulttuuri- ja koulutusrakenteet.

Seurakuntaa johtaa 32-henkinen seurakunnanvaltuusto, jota valitaan yleisillä vaaleilla joka kolmas vuosi. Vaalit pidettiin viimeksi syksyllä 2000, jolloin äänestysvilkkkaus oli 38,4%. Seurakunnanvaltuusto valitsee seitsemästä yhdeksään henkeä käsittävän hallintoneuvoston. Sen puheenjohtaja on seurakunnan puheenjohtaja. Nykyinen puheenjohtaja on Gideon Bolotowsky, joka on hoitanut tätä tehtävää vuodesta 1988. Hallintoon kuuluu vielä muita lautakuntia ja johtokuntia.

Seurakunnan toiminta on keskittynyt synagogan yhteyteen rakennettuun seurakuntakeskukseen, joka vihittiin käyttöön marraskuussa 1961. Siellä toimiva keskuskeittiö valmistaa kosher-ruokaa keskuksessa asuville, työskenteleville ja sen toimintaan osallistuville.

Uskonnollisen toiminnan johtaja on rabbiini. Seurakunta on ollut pitkiä kausia ilman omaa rabbiinia. Kesäkuun alusta 1999 rabbiinina on toiminut Tukholman seurakuntaa aikaisemmin palvellut rabbi, toht. Moshe Edelman, joka asuu Israelissa mutta vierailee säännöllisesti Helsingissä. Tärkeitä henkilöitä uskonnollisessa toiminnassa ovat myös synagoganvanhin, kanttori, esirukoilija ja *mohel* (ympäreileikkaaja).

Kuten yleensä juutalaisessa seurakunnassa on Helsingissäkin sivistyksellinen toiminta vilkasta. Seurakuntakeskuksessa sijaitsee tilojaan äsken uusintunut seurakunnan kirjasto, jossa on noin 4.000 kirjaa. 19.10.1998 avattiin Kansallisarkistoon perustettu Suomen Juutalaisten Arkisto. Seurakunta järjestää erilaisia luentoja sekä kurssitoimintaa, mm. heprean ja jiddishin kielikursseja. Seurakunnan julkaisema HaKehila-lehti ilmestyy kuusi kertaa vuodessa.

Juutalaisilla on pitkä perinne pitää itse huolta omista sairaistaan ja tarpeessa olevista. Seurakunnan vanhimpia yhdistyksiä on Juutalainen Sairasapu-yhdistys Bicur Cholim (perustettu 1880), joka auttaa seurakunnan vähäosaisia sairaanhoitokuluissa sekä järjestää vierailuja vanhusten ja sairaaloissa olevien luo. Olemassaolonsa aikana se on keräysvaroilla auttanut monia seurakunnan jäseniä, mutta myös ulkopuolisia. Sen vastuu sairaanhuollosta väheni kuitenkin, kun Helsingin Juutalainen Sairaala perustettiin vuonna 1962 (nykyinen nimi Sara-koti). Sara-koti on juutalaisia perinteitä noudattava 14-paikkainen vanhainkoti, mikä tarkoittaa että siellä tarjoillaan ainoastaan kosher-ruokaa, noudatetaan juutalaista kalenteria sekä vietetään sapattia ja muita pyhiä perinteiden mukaan. Sara-koti palvelee myös päiväasiakkaita, jotka osallistuvat mm. ruokailuun. Toimintaa johtaa erillinen johtokunta. Sara-kodilla on yhteistyösopimus Helsingin kaupungin kanssa.

Juutalainen koulu perustettiin vuonna 1918 ja se on vuoden 1999 alusta toiminut yksityisenä peruskouluna. Se antaa tavallisen perusopetuksen lisäksi heprean opetusta sekä juutalaiseen uskontoon, perinteeseen ja kulttuuriin pohjautuvaa kasvatusta. Koulussa oli lukuvuonna 2000-2001 98 oppilasta. Suurin osa koulun kustannuksista katetaan kunnalta ja valtiolta saatavilla varoilla. Viime vuosina koulussa on tehty mittavaa kehitystyötä, mikä on tuottanut tulosta. Vanhempien tyytyväisyys koulun toimintaan on kasvanut selvästi. Koulun suurin ongelma on tilojen riittämättömyys. Lukiossa opiskeleville annetaan juutalaisen uskonnon opetusta korvaamaan uskonnon tai elämänkatsomustiedon kursseja.

Päiväkoti Gan Jeladim yhdistää perinteisen suomalaisen päiväkotitoiminnan ja juutalaisen kasvatuksen. Päiväkodissa on noin 30:sta lapsesta koostuva kokopäiväryhmä ja sen lisäksi koulun ensimmäisten luokkien oppilaat voivat osallistua päiväkodin yhteydessä iltapäiväkerhoon. Kuusivuotiaille annetaan esiopetusta.

Helsingin Juutalaisen Seurakunnan piirissä on lukuisia järjestöjä. Naisten sionistinen maailmanjärjestö WIZO harrastaa

hyväntekeväisyyttä, samoin kuin Judiska Fruntimmers Vålgörenhetsförening (perustettu jo vuonna 1898), Keren Hayesod - Magbit sekä Juutalainen avustus- ja lainakassa Gemilus Chasodim V'Hachnosas Kalo. Keren Kajemet Leisrael kerää varoja puun-istutukseen Israelissa.

Juutalaisissa seurakunnissa on aina ollut tärkeää hoitaa hautaus toimintaa juutalaisten säädösten mukaisesti. Siitä vastaa hautausapuyhdistys Chevra Kadisha, joka jo vuonna 1864 alkuunsa saaneena on Helsingin seurakunnan vanhin yhdistys. Helsingin juutalainen hautausmaa sijaitsee Hietaniemen hautausmaalla. Helsingin kaupungin kanssa päästiin vuonna 2000 sopimukseen hautausmaan laajennuksesta.

Juutalainen Laulukuoro Hazamir esittää juutalaisia lauluja sekä kotimaassa että ulkomaille suuntautuvilla kuoromatkailuilla. Muutenkin musiikki on vahvasti esillä seurakunnan toiminnassa ja erilaisia musiikkitilaisuuksia järjestetään usein. Helsingin Juhlaviikkojen yhteydessä järjestetään nykyään Helsinki International Kletzmer Festival, joka ei ole seurakunnan tilaisuus, mutta todistaa juutalaisen musiikin tänään Suomessakin nauttimasta suosiosta.

Urheiluseura Makkabilla on pitkät ja kunniaakkaat perinteet. Se on Euroopan vanhin Makkabi-yhdistys (perustettu 1906) ja harrastaa edelleen menestyksellisesti useita lajeja. Yhdistys osallistuu aktiivisesti Euroopan ja maailman Makkabiadeihin. Suomen Juutalaiset Sotaveteraanit on sotiin osallistuneiden juutalaisten veljespiiri, joka tukee jäseniään eri tavoin sekä järjestää muistotilaisuuksia ja osallistuu kansallisiin veteraanitapahtumiin.

Tärkeä seurakunnalle on myös synagogan ja seurakuntakeskuksen lähellä sijaitseva kosher-lihakauppa Kosher Deli. Sen asiakkaista osa on muslimeja. Suomessa šektaus (juutalaisen lain mukainen teurastus) on - asiasta nousseesta kohusta huolimatta päinvastoin kuin Ruotsissa - sallittua.

Turku: Turun juutalaisen seurakunnan toiminta on periaatteessa samantyyppistä kuin Helsinginkin, mutta seurakunnan pienuudesta johtuen toiminta ei ole lainkaan yhtä laajaa. Vuoden 2000 lopussa jäseniä oli 190 (edellisenä vuonna 194), joista 59 ulkomailla oleskevia. Synagoga ja seurakuntakeskus muodostavat toiminnan keskipisteen. Seurakuntakeskuksessa, joka valmistui jo vuonna 1956 - siis ennen Helsingin vastaavaa - sijaitsee mm. seurakunnan kanslia.

Turussa ei ole seurakunnanvaltuustoa, vaan seurakunta pitää yleiset kevät- ja syyskokoukset, ja sitä johtaa hallintoneuvosto. Sen puheenjohtajana on vuodesta 1979 toiminut Ruth Hasan.

Pienestä koostaan huolimatta seurakunta pystyy yleensä joka sapatti saamaan kokoon jumalanpalvelukseen tarvittavat kymmenen miestä. Omaa rabbiinia seurakunnalla ei ole ollut sitten vuoden 1965. Seurakunnan kanslia järjestää kosher-lihan ostamisen Helsingistä ja sen jakelun jäsenille. Seurakunnan lapsille järjestetään juutalaisen uskonnon opetus.

Seurakunnassa toimii yhdistyksiä kuten WIZO, Makkabe, Magbit, Keren Kajemet Leisrael ja Juutalainen Sairasapuyhdistys Bicur Cholim. Hautauksista huolehtii Chevra Kadisha.

Katto-organisaatio: Suomen Juutalaisten Seurakuntien Keskusneuvoston johtokuntaan kuuluu 12 jäsentä, joista 9 Helsingistä ja 3 Turusta. Helsingin seurakunnan puheenjohtaja toimii Keskusneuvoston puheenjohtajana, ja Turun seurakunnan puheenjohtaja sen ensimmäisenä varapuheenjohtajana. Keskusneuvosto käsittelee koko Suomen juutalaista väestöä koskevia asioita ja kokoontuu kerran vuodessa, tarpeen mukaan useammin. Keskusneuvosto on *World Jewish Congressin* (WJC) ja *World Zionist Organizationin* (WZO) jäsen ja edustaa Suomen juutalaisia suhteessa Israelin valtioon.

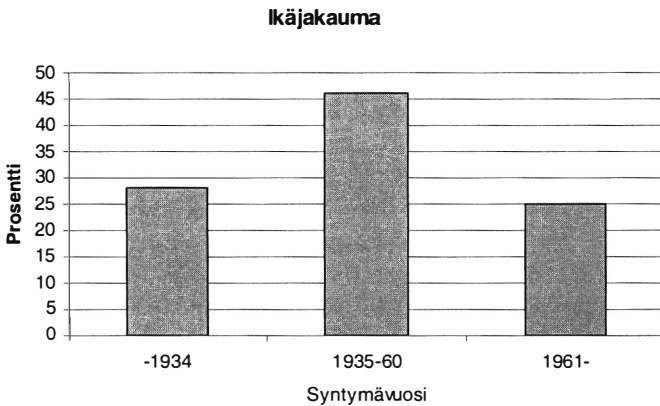
Seurakunnat ja Keskusneuvosto ylläpitävät läheisiä suhteita muiden maiden juutalaisyhteisöihin ja kansainvälisiin järjestöihin. Pohjoismaiden juutalaisten seurakuntien kokouksia pidetään

säännöllisesti. Suomen seurakunnat ovat myös aktiivisesti osallistuneet *European Council of Jewish Community (ECJC)*-yhteistyöhön. Gideon Bolotowsky valittiin vuonna 2000 Pohjoismaiden edustajaksi *ECJC*:n hallitukseen. Läheisiä suhteita on luonnollisesti myös Israeliin - sekä siellä asuviin Suomen juutalaisiin että eri järjestöihin. Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen yhteistyö Baltian juutalaisten seurakuntien kanssa on vilkastunut.

Keitä he ovat?

Suomen toistatuhatta juutalaista - keitä he ovat? Mikä on heidän ikä- ja sukupuolijakaumansa, koulutustasonsa, poliittinen näkemyksensä? Tekemämme kysely vastaa näihin kysymyksiin.

Sukupuolensa ilmoittaneista (kuusi osallistujaa jätti vastaamatta henkilöönsä koskeviin kysymyksiin) 54% oli naisia ja 46% miehiä. Koska seurakuntien Suomessa asuvista jäsenistä vuoden 2000 lopussa 49,8% oli naisia (vuotta aikaisemmin jakauma oli päinvastainen), on otoksemme hivenen vääristynyt. Naiset olivat tunnollisempia vastaajia kuin miehet. Miehistä kaikki yhtä lukuunottamatta ovat ympärileikattuja. On vaikea sanoa miten juutalaisen ortodoksis seurakunnan miesjäsen voi olla ympärileikkaamaton; kyseessä saattaa olla käännynnäinen, joka odottaa leikkaukseen pääsyä. Juutalaispoikalapsia ympärileikkaa seurakunnan mohel kahdeksantena päivänä syntymästä. Käännynnäisten leikkauksia tehdään kuitenkin sairaalassa.

Vastanneiden ikäjakauma käy ilmi yllä olevasta taulukosta. Jakauma näyttää kokolailla normaalilta. Niin kuin Suomessa yleensäkin sodan jälkeiset suuret ikäluokat ovat vahvoilla. Suurin ikäluokka on vuonna 1946 syntyneet, toiseksi suurin 1945. Jaettaessa vastaajat kolmeen ryhmään saadaan tulokseksi jakauma, jossa nuoriin (vuonna 1961 ja sen jälkeen syntyneitä) kuuluu 22% (Ruotsissa 24%), keski-ikäisiin (1935-1960 syntyneitä) 45% (Ruotsissa 40%), ja ikääntyneisiin (vuonna 1934 ja ennen sitä syntyneitä) 33% (Ruotsissa 36%). Keski-ikäisten osuus Suomessa on suurempi kuin Ruotsissa, mikä selittyy sillä, että Ruotsi ei osallistunut toiseen maailmansotaan ja siitä johtuen syntyvyys- ja kuolleisuusluvut poikkeavat Suomen luvuista. Tämä ikäjakauma on hyvä pitää mielessä, koska seuraavassa tulemme usein keskustelemaan ikään liittyvistä eroista ja mittarina käytetään silloin tätä jakoa kolmeen ikäryhmään.

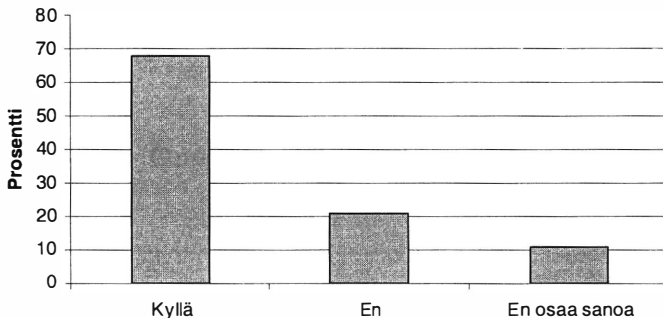
Runsaalla 70%:lla on lapsia. Kyselyyn osallistujilla on keskimäärin 1,5 lasta. Kuten odotettua, Suomen juutalaiset ovat hyvin koulutettuja. Vain runsaat 12% on saanut ainoastaan peruskoulua vastaavan koulutuksen tai vielä vähemmän. Lukionjälkeisen koulutuksen omaa yli 60%. Harppaus on valtava sitten Suomen juutalaisyhteisön alkupäivien. Pitkään 1900-luvulle juutalaiset edustivat sekä taloudellisesti että sosiaalisesti yhteiskunnan alinta luokkaa. Kun sitten mahdollisuudet avautuivat, tilanne muuttui, ja tänään juutalaiset edustavat Suomessakin hyvin koulutettua yhteiskuntaluokkaa. Pitkään juutalaiset keskittyivät eritoten vaatetusalaan, mutta tänään ammatteihin sijoittuminen on hyvin eriytynyttä.

Perhesuhteiltaan juutalaiset ovat hyvin suomalaisia: koko kirjo esiintyy. Kuitenkin - yli puolet on naimisissa ja eronneiden määrä on selvästi alhaisempi kuin maassa yleensä. Jos lasketaan yhteen eronneiden, avoliitossa elävien aikaisemmin naimisissa olleiden ja avopuolisostaan eronneiden määrä päädytään 15 prosenttiin. Naimisissa olleiden joukossa voi hyvin olla aikaisemmasta avioliitosta eronneita, mutta eronneiden määrä on siitäkin huolimatta hämmästyttävän alhainen. Suomessa kokonaiseronneisuusluku, ts. prosenttiosuus avioliitoista jotka päättyvät avioeroon, oli vuonna 1998 50. Juutalaisessa uskonnossa

avioero on - päinvastoin kuin esimerkiksi katolilaisuudessa - sallittua, mutta sitä näyttää esiintyvän paljon vähemmän kuin jälkikristillisissä Pohjoismaissa.

Seka-avioliitot ovat erittäin tavallisia. Kaikista avio- tai avoliitossa elävistä yli puolet elää ei-juutalaisen kanssa. Jo 1950-luvulla seka-avioliittojen osuus nousi puoleen, ja sen jälkeen trendi on vielä voimistunut. Tämä näkyy myös siinä, että leskien osalta (jotka yleensä ovat iäkkäitä) ei-juutalaiset puoliset ovat olleet harvinaisempia. Ottaen huomioon Suomen juutalaisväestön pienuuden seka-avioliittojen yleisyys ei ole yllätys, mutta kuten aikaisemmin totesimme, ortodoksisemmasta näkökulmasta tarkasteltuna tämä on ongelma. Aikoinaan avioituminen ei-juutalaisen kanssa johti täydellisen karkottamiseen; perhe yleensä katkaisi kaikki suhteet tällaiseen luopioon. Tänään asenteet ovat tyystin toisenlaisia, vaikkakin juutalaisuuden säilymisen vuoksi toki toivotaan, että juutalaiset avioituisivat keskenään. Jotta juutalaisnuoret helpommin löytäisivät juutalaisen kumppanin, järjestetään nykyisin suuria kansainvälisiä "juutalais-sinkkujen" tapaamisia ja Internetistä löytyy juutalaisia partnerinhaku-tietokantoja. Toisaalta - jos juutalaiset ovat mielessään hyväksyneet seka-avioliitot niin tällaisten apuvälineiden merkitys saattaa jäädä marginaaliseksi.

Voisitko periaatteessa kuvitella olevasi naimisissa ei-juutalaisen kanssa?

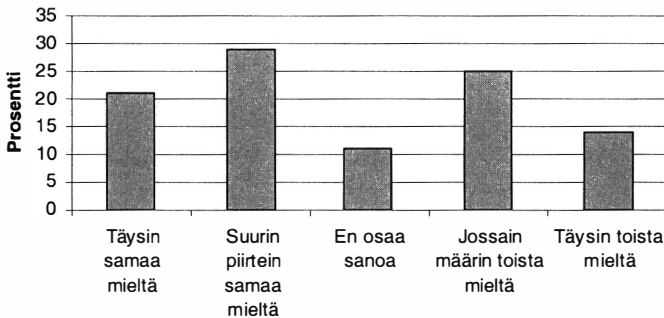

Juuri näin havaitaan olevan Suomen juutalaisten keskuudessa. Seka-avioliitot on hyväksytty, niin käytännössä kuin periaatteessakin. Yli kaksi kolmannelta ilmoittaa voivansa periaatteessa kuvitella olevansa naimisissa ei-juutalaisen kanssa. Vain 21% kokee ajatuksen mahdottomaksi.

Kun 68% ilmoittaa voivansa olla naimisissa ei-juutalaisen kanssa, on luku korkeampi kuin niiden määrä, jotka todellisuudessa ovat naimisissa ei-juutalaisen kanssa (51%). Oma kokemus vaikuttaa tietenkin asenteisiin, mutta myös huomattava määrä niistä, jotka eivät elä seka-avioliitossa, voi kuitenkin kuvitella sen tekevänsä.

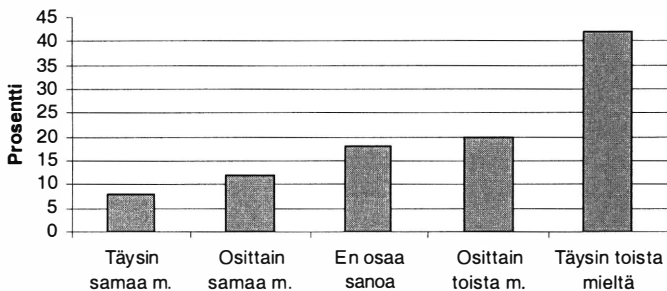
Mielenkiintoista on verrata tätä tulosta toisen kysymyksen kohdalla saatuihin vastauksiin. Väitteestä "Juutalaisen pitäisi mennä naimisiin toisen juutalaisen kanssa" puolet oli samaa mieltä. Jos näiden kahden kysymyksen vastauksia verrataan, voidaan vetää johtopäätös, että aika moni juutalainen periaatteessa katsoo, että tulisi mennä naimisiin toisen juutalaisen kanssa, mutta samalla tunnustaa sen tosiasian, että se voi käytännössä olla vaikeaa ja täten hyväksyy toisenkin mahdollisuuden myös itseään ajatellen.

Juutalaisen pitäisi mennä naimisiin toisen juutalaisen kanssa

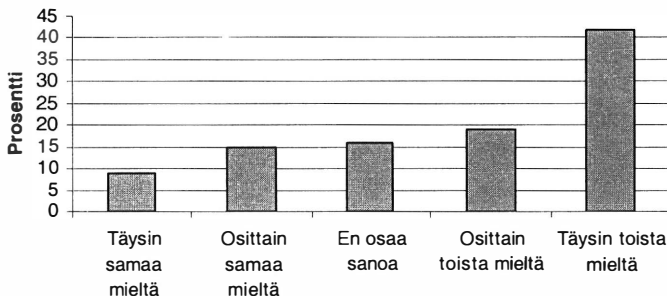

Seka-avioliitot hyväksytään myös omien lasten osalta. Yli 60% on osittain (20%) tai täysin eri mieltä (42%) seuraavan väitteen kanssa: "Jos minulla olisi poika, joka haluaisi mennä naimisiin ei-juutalaisen kanssa, tekisin kaiken voitavani sen estämiseksi." Kysymyksen koskiessa asennetta oman tyttären avioitumiseen ei-juutalaisen kanssa ovat prosenttiluvut miltei samoja (19% ja 42%).

Jos minulla olisi POIKA, joka haluaisi mennä naimisiin ei-juutalaisen kanssa, tekisin kaiken voitavani sen estämiseksi

Jos minulla olisi TYTÄR, joka haluaisi mennä naimisiin ei-juutalaisen kanssa, tekisin kaiken voitavani sen estämiseksi.

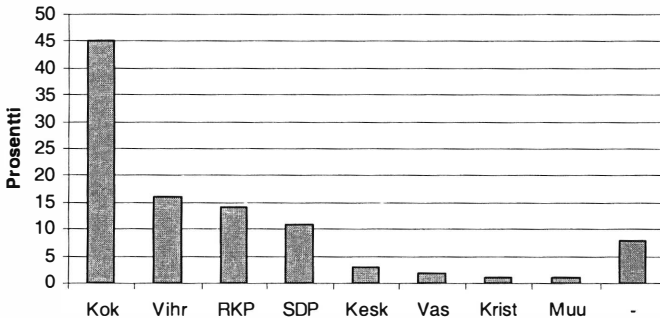
Kaikissa seka-avioliittoon liittyvissä kysymyksissä iällä on suuri merkitys. Mitä nuorempi, sen myönteisempi on asenne seka-avioliittoa kohtaan. Niinpä 83% nuorista voi periaatteessa kuvitella olevansa naimisissa ei-juutalaisen kanssa, kun vastaava luku keski-ikäisillä on 75% ja ikääntyneillä vain 51%. Myös vertailu Ohlströmin tutkimukseen osoittaa, että muutos tässä on ollut suuri. Hänen haastattelemistaan 46% suhtautui hyvin kielteisesti ja 35% kielteisesti seka-avioliittoihin. Luku pieneni, kun kysymys ei koskenut yleistä suhtautumista, vaan omia lapsia; vajaa puolet ilmoitti suhtautuvansa kielteisesti siihen, että oma lapsi menisi naimisiin ei-juutalaisen kanssa. Tämä ero osoittaa, että jo 1950-luvulla juutalaiset vanhemmat olivat hyvin tietoisia siitä, että seka-avioliitto ei ole vain periaatteellinen kysymys, vaan se voi olla myös oman lapsen valinta.

Kyselyyn osallistujista 18% on käännynnäisiä. Heistä joka neljännellä on/oli juutalainen isä. Juutalaiseksi lasketaan henkilö jolla on juutalainen äiti. Jos ainoastaan isä on juutalainen, lapsen tulee kääntyä juutalaisuuteen. Reformijuutalaisuus on vuodesta 1983 hyväksynyt juutalaiseksi myös sen jolla on juutalainen isä. Suomen seurakunnat ovat kuitenkin ortodoksisia, ja niissä juutalaisuus polveutuu perinteen mukaisesti äidiltä. Noin puolet käännynnäisistä eli yhdessä juutalaisen kanssa kääntyessään, mikä vahvistaa käsitystä, että kääntymisen yleisin syy löytyy perhesuhteista. 13 prosentilla käännynnäisistä ei ollut kääntyessään yhtään juutalaista sukulaista tai läheistä. Käännynnäinen lasketaan kääntymyksen jälkeen täysivaltaiseksi juutalaiseksi eikä hänen ja syntyperältään juutalaisen välillä tehdä minkäänlaista eroa. Vuoden 2000 seurakuntavaalissa Helsingissä suurin ääniharava oli käännynnäinen.

Suurin osa Suomen juutalaisista polveutuu niistä Venäjän juutalaisista jotka 1800-luvulla asettuivat maahan. Vähemmän kuin 10% on ulkomailla syntyneitä. Ero on huomattava verrattaessa Ruotsiin, jossa yli neljännes juutalaisista on ulkomailla syntyneitä. Juutalaisten muuttoliike Ruotsiin on ollut voimakasta toisen maailmansodan jälkeen. Länsinaapurimme onkin yksi harvoista diasporamaista joissa juutalaisväestö on kasvanut selvästi Israelin olemassaolon aikana.

Poliittisesti Suomen juutalaiset ovat vankasti porvareita. Yli 40% ilmoittaa kannattavansa Kokoomusta. Se saa suurimman kannatuksen kaikissa ikäryhmissä. Ottaen huomioon juutalaisten hyvän koulutustason ja siitä johtuvan ammattiin sijoittumisen, tämä tulos ei ole yllättävää. Vihreän liiton kakkossija ei ole sekään niin yllättävää; ovathan vihreät nykyisin Helsingin toiseksi suurin puolue. Ruotsalaisen kansanpuolueen suuri kannatus johtuu siitä, että monet juutalaiset ovat kaksikielisiä tai kokonaan ruotsinkielisiä. 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa juutalaisia pidettiin vasemmistolaisina, mikä perustui kahteen tosiasiaan: Itä-Euroopassa juutalaiset olivat työläisiä ja omaksuivat sankoin joukoin sosialistiset ihanteet, Länsi-Euroopassa taas monet johtavat sosialistit olivat juutalaisia vaikka juutalaiset yleensä eivät olleet vasemmistolaisesti suuntautuneita. Tästä kaudesta on kuitenkin pitkä aika. Kyselyssä vastaajat saivat ottaa kantaa kysymykseen, onko vasemmistolaisuus yleisempää juutalaisten vai muun väestön parissa. Vain 4% oli sitä mieltä, että se on yleisempää juutalaisten parissa.

Jos tänään olisi eduskuntavaalit, mitä puoluetta äänestäisit?

Edelläkäsiteltyjä puoluesympatioita voi mielenkiinnolla verrata Ruotsin vastaaviin. Perinteisen vasemmiston kannatus on Ruotsissa jonkin verran - mutta ei paljon - suurempi kuin Suomessa. Myös Ruotsin juutalaiset ovat vankasti porvarillisia. Suurin ero on siinä, että

ylivoimaisesti suosituin puolue Ruotsin juutalaisten kesken on liberaali Kansanpuolue (Tukholmassa 38%). Suomesta puuttuu kuitenkin varteenotettava suomenkielinen liberaalipuolue. Toinen merkittävä ero on se, ettei vihreillä Ruotsin juutalaisten parissa ole kannatusta juuri lainkaan (1 %), kun taas Suomessa he ovat toiseksi suosituin puolue. Vihreiden imago on Ruotsissa melkolailla toisenlainen kuin Suomessa; meillä vihreät ovat nuorten, hyvin koulutettujen kaupunkilaisten puolue. Suomessa vihreät ovat juutalaistenkin parissa juuri nuorten valinta: nuorista 33% äänestäisi vihreitä, ikääntyneistä vain 9%. RKP:n kannatusluvut osoittavat päinvastaista: nuorten parissa kannatus on 7%, ikääntyneiden 19%.

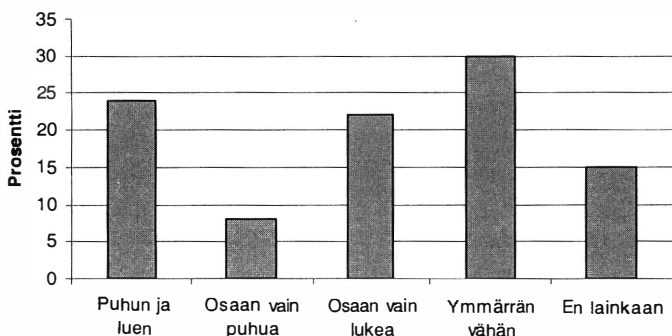
Yleensä länsimaissa vaikuttaa vanhan juutalaisen poliittisen radikalismien perintönä tapa äänestää jonkin verran vasemmistolaisemmin kuin mitä sosiaalinen asema edellyttäisi. Niinpä Yhdysvalloissa juutalaiset ovat sosiaaliselta taustaltaan tyypillisiä republikaaneja, mutta todellisuudessa noin 80% äänestää demokraatteja. Iso-Britanniassa Labourin suosio on paljon suurempi kuin mitä juutalaisten yhteiskunnallinen asema antaisi odottaa, ja Ruotsissa - kuten näimme - juutalaiset eivät äänestä konservatiivista vaan liberaalia puoluetta. Tästä asetelmasta poiketen Suomen juutalaiset näyttävät äänestävän enemmän sosiaalisen asemansa mukaisesti.

Juutalaiset ovat perinteisesti erittäin kielitaitoista väkeä. On ollut tavallista, että he ovat puhuneet yhtä kieltä kotona, toista koulussa tai työpaikalla ja kolmatta synagogassa. Suomeen tulleet juutalaiset osasivat yleensä sekä jiddishiä että venäjää, Suomessa he oppivat sekä suomea että ruotsia. Nyt 41% ilmoittaa äidinkielekseen (tai ensimmäiseksi suomalaiseksi kieleksi) suomen ja 21% ruotsin. Loput pitävät itseään täysin kaksikielisinä. Ylimmässä ikäryhmässä ruotsinkielisiä on enemmän kuin suomenkielisiä (28% vastaan 20%) samalla kun runsas puolet ilmoittaa olevansa täysin kaksikielisiä. Nuoret taas ovat vankasti suomenkielisiä (69%). Mitä tulee kieleen on juutalainen väestö maassamme vahvasti suomalaistumassa. Jo Ohlström 1950-luvulla huomasi tutkimuksessaan, että vaikka Helsingin juutalaiset silloin olivat enemmistöltään ruotsinkielisiä, he kuitenkin

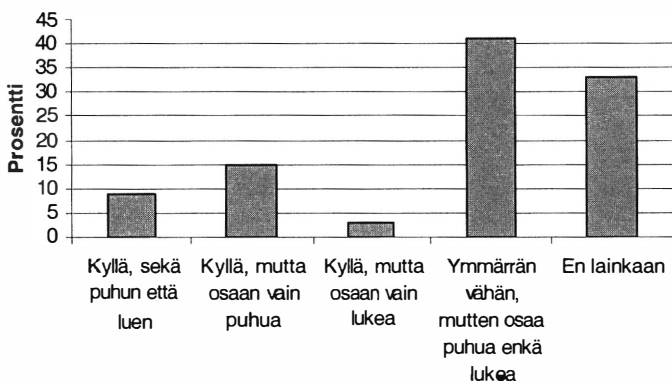
asenteiltaan samastuivat enemmän suomenkielisiin. Tästä hän veti johtopäätöksen, että käynnissä oli melko voimakas suomalaistumisprosessi. Meidän tuloksemme osoittavat hänen olleen oikeassa.

Heprean taito on paljon yleisempää kuin jiddishin. Tämä johtunee siitä, että monella on sukulaisia ja/tai ystäviä Israelissa. Sen lisäksi Helsingin seurakunnan hepreakkurssit ovat toimineet pitkään, kun sen sijaan jiddishin kurssi alkoi vasta muutama vuosi sitten.

Osaatko hepreea?

Osaatko jiddishiä?

Heprean taito on paljon yleisempää nuorten ja keski-ikäisten parissa kuin ylimmässä ikäryhmässä. Jiddishin osalta tilanne on päinvastainen. Nuoremmat ovat opiskelleet hepreaa Juutalaisessa koulussa, kun taas ikääntyneillä on lapsuudenkodin jiddish vielä muistissa.

Identiteetti

Ihmisen identiteetti ei ole staattinen tila vaan dynaaminen prosessi: se on jotain alati elävää ja muuttuvaa. Identiteetti on pohjimmiltaan sosiaalista, se juontuu kuulumisesta ryhmään, jonka kanssa meillä on jotain yhteistä. Sosiaalinen identiteettimme vaihtelee kuitenkin tilanteesta toiseen; yhtäältä meillä on jotain yhteistä jonkin tietyn ryhmän kanssa, toisesta näkökulmasta taas jonkin toisen ryhmän kanssa. Meillä on siis samanaikaisesti monenlaisia identiteettejä ja kulloinenkin ympäristö ratkaisee mikä niistä eri tilanteissa on tärkeä. Suomessa asuvan juutalaisen juutalainen identiteetti on etusi jalla, kun hän on synagogassa, kun hän tapaa muita juutalaisia, kun hän osallistuu jonkun juutalaisen yhdistyksen tilaisuuteen jne. Sama henkilö saattaa kuitenkin myös olla aviomies, isä, yrittäjä, kokoomuslainen, helsinkiläinen, Rotary-yhdistyksen aktiivinen jäsen jne. Toisissa tilanteissa nämä identiteetit jättävät juutalaisen identiteetin varjoonsa.

Juutalainen identiteetti on sekä objektiivinen että subjektiivinen identiteetti. Objektiivisesti henkilö on joko juutalainen tai ei-juutalainen; vakiintunut määritelmä ratkaisee tämän. Mutta subjektiivinen identiteetti voi vaihdella: objektiivisesti juutalainen voi tuntea itsensä erittäin paljon tai vähemmän juutalaiseksi. Tähän kyselyyn osallistuneet ovat kaikki objektiivisesti juutalaisia, koska he ovat juutalaisen seurakunnan jäseniä. Miten juutalaisiksi he itsensä tuntevat, mitä se heille merkitsee ja miten se käy yksiin suomalaisen identiteetin kanssa, sitä tarkastellaan tässä luvussa.

Juutalaisuus poikkeaa muista uskonnoista siinä, että se ei ole ainoastaan uskonto vaan myös kansallisuus. "Herra Jakobson on juutalainen" voi siis tarkoittaa että kyseinen henkilö on uskonnoltaan juutalainen tai että hän kuuluu juutalaiseen kansaan tai molempia.

Pitkään nämä kaksi ulottuvuutta olivat yhtä; se, joka kuului juutalaiseen kansaan oli myös uskonnoltaan juutalainen. Tämän päivän maailmassa näin ei enää ole. On olemassa paljon juutalaisia, jotka ovat ateisteja tai agnostikkoja ja jotka siis uskonnoltaan eivät ole juutalaisia, mutta siitä huolimatta juutalaisen kansan täysivaltaisia jäseniä. Moderni aika on erottanut uskonnon ja kansallisuuden toisistaan tavalla, joka aikaisemmin oli mahdoton.

Vakiintuneen määritelmän mukaan juutalainen on "se, joka on syntynyt juutalaisesta äidistä eikä ole kääntynyt muuhun uskontoon" (tämän lisäksi juutalaisuuteen voi myös kääntyä). Ateismin tai agnostismin omaksumista ei pidetä muuhun uskontoon kääntymisenä. Jeesukseen uskovia juutalaisia, ns. messiaanisia juutalaisia, ei sen sijaan pidetä juutalaisina, vaikka he itse näin tekevätkin.

Tätä taustaa vasten voi hyvin kysyä, mitä juutalaisuus juutalaiselle perimmiltään on. Onko se vain se tosiasia, että on syntynyt juutalaisesta äidistä, vai pitäisikö "hyvän juutalaisen" myös olla uskonnollinen tai noudattaa ainakin joitakin uskonnollisia tapoja? Tai jos uskonnollisuus tuntuu vieraalta, pitäisikö hyvän juutalaisen kuitenkin olla kiinnostunut juutalaisesta historiasta ja harrastaa juutalaista kulttuuria? Tänäpäin voi tavata paljon juutalaisia, jotka eivät millään tavalla ole uskonnollisia sanan perinteisessä merkityksessä, mutta kuitenkin hyvin juutalaisia. Juutalainen historia ja juutalaiset perinteet ovat heille tärkeitä ja he ovat ylpeitä juutalaisuudestaan mutta heidän juutalaisuutensa on ei-uskonnollista. Voidaan kuitenkin kysyä, onko juutalaisuutta pitkällä tähtäimellä mahdollista ylläpitää ainoastaan kulttuurisena harrastuksena ilman sen uskonnollista ulottuvuutta.

Eräs 1900-luvun merkittävimmistä juutalaisista ajattelijoista, amerikkalainen rabbiini Mordecai Kaplan (1881-1983) määritteli juutalaisuuden "kehittyväksi uskonnolliseksi sivilisaatioksi" (*evolving religious civilization*). Painottamalla juutalaisuuden jatkuvaa kehitystä Kaplan tähdensi sen ei-ortodoksisuutta. Vastoin ortodoksien väitteitä juutalaisuus on aina kehittynyt ja muuttunut ja tulee näin tekemään myös tulevaisuudessa. Myös maallistuneessa yhteiskunnassa on

oleellista muistaa, että juutalaisuudella on uskonnollinen ydin, mutta samalla se kuitenkin on enemmän kuin uskonto: se on sivilisaatio perinteinen, tapoinen ja kulttuurisine ilmauksineen. Harras ortodoksi ja ateistinen jiddishrunoilija ovat molemmat tämän sivilisaation edustajia.

Mitä sitten tarkoittaa juutalainen identiteetti? Mitä eri ihmisille merkitsee olla juutalainen? Siihen löytyy tietysti montakin vastausta. Jollekin se on uskonnollisten sääntöjen (*mitzvot*) noudattamista, toiselle se on juutalaisen kulttuurin ja perinteen vaalimista, kolmannelle taas ei ylipäättään niin kovin merkittävä asia: "minä nyt vaan olen juutalainen".

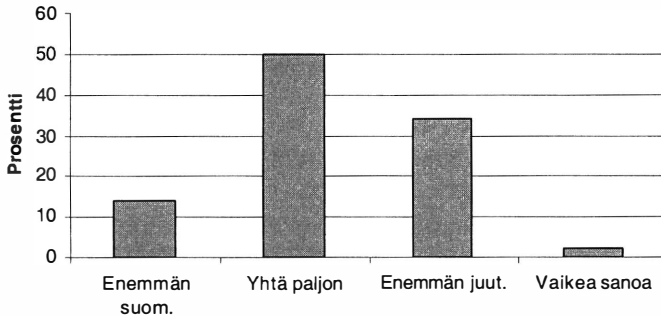
Toinen juutalaista identiteettiä koskeva ongelma on se, että diasporassa eli hajaannuksessa elävät juutalaiset eivät ole ainoastaan juutalaisia vaan aina myös jonkin maan kansalaisia. 1800-luvun antisemitismi teki suuren numeron tästä ns. kaksoislojaliteetista. Juutalaisia pidettiin epäluotettavina, koska heidän katsottiin olevan lojaaleja ainoastaan toisia juutalaisia kohtaan, mutta epälojaaleja sille maalle jossa he elivät. Voimme olettaa juutalaisten panoksen maamme sodissa riittävän tämän väitteen kumoamiseksi Suomen juutalaisten osalta.

Kysyimme Suomen juutalaisilta miten he kokevat oman juutalaisuutensa. Vastauksista käy ilmi että he ovat sekä hyvin tietoisia että ylpeitä omasta juutalaisuudestaan. 80% kaikista valitsi joko vaihtoehdon "tunnen melko voimakkaasti olevani juutalainen, mutta muillakin elämäni puolilla on iso merkitys" (42%) tai "olen erittäin tietoinen juutalaisuudestani ja se on hyvin tärkeä minulle" (38%).

Mutta miten juutalaisuus käy yksin suomalaisuuden kanssa. Kysymykseen "Kumpi koet olevasi enemmän: juutalainen vai suomalainen?" saatiin seuraavat vastaukset: Puolet (50%) tunsi itsensä yhtä paljon suomalaiseksi kuin juutalaiseksikin, 34% piti itseään enemmän juutalaisina ja 14% enemmän suomalaisina. Tulos osoittaa, että juutalaiset ovat hyvin integroituneet suomalaiseen yhteiskuntaan. Ruotsissa samastuminen ympäröivään yhteiskuntaan ei ollut yhtä voimakasta (ts. oli enemmän niitä, jotka pitivät itseään enemmän

juutalaisina ja vastaavasti vähemmän niitä, jotka pitivät itseään enemmän ruotsalaisina), mikä voi selittyä sillä, että Suomen juutalaiset ovat keskimäärin olleet maassa pitempään.

Kumpi koet olevasi enemmän: juutalainen vai suomalainen?

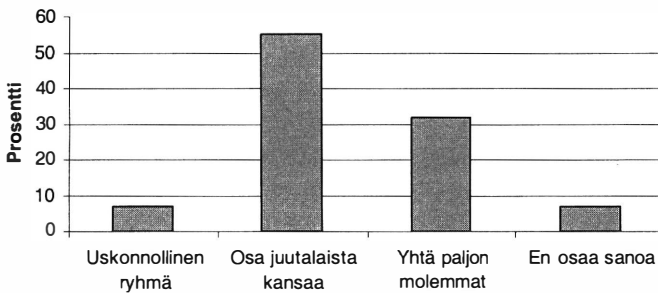
Edelläkuvatussa oman identiteetin kokemisessa on havaittavissa merkittävä ikäryhmien välinen ero. Kun ainoastaan 6% ikääntyneistä piti itseään enemmän suomalaisena kuin juutalaisena, oli vastaava luku keski-ikäisillä 16% ja nuorilla 23%. On siis aivan selvää, että nuoremmalle sukupolvelle suomalaisuus on luonnollisempaa kuin mitä se on vanhemmille. Suomessakin assimilaatiokehitys vaikuttaa ja samastuminen valtaväestöön voimistuu. Pitkällä tähtäimellä tämä kehitys voi muodostua uhaksi juutalaisuuden säilymiselle. Selvä enemmistö pitääkin assimilaatiota suurempana vaarana juutalaisuudelle kuin antisemitismia (58% vastaan 20%).

On kuitenkin tehtävä ero assimilaation ja integraation välillä. Samastumista Suomeen ja suomalaisuuteen ei välttämättä tarvitse tulkita assimilaation merkiksi, vaan sitä voi myös pitää todisteena siitä, että juutalaiset ovat hyvin integroituneet yhteiskuntaan ja tuntevat sen omakseen. Integraatio, jossa oma erityislaatu säilyy tekisi kuitenkin vaihtoehdon "Koen olevani yhtä paljon suomalainen kuin juutalainen" luonnolliseksi. Jos suomalaisuuden tunne taas on voimakkaampi,

voidaan katsoa, että jonkinasteista assimilaatiota on tapahtunut tai on tapahtumassa.

Mutta miten Suomen juutalaiset näkevät itsensä? Pitävätkö he itseään uskonnollisena ryhmänä vai osana juutalaista kansaa? Enemmistön mielestä Suomen juutalaiset ovat ensisijaisesti osa juutalaista kansaa. Koska maamme juutalaiset eivät ole kovinkaan uskonnollisia (kuten myöhemmässä luvussa tulemme näkemään) tämä vastaus on luonnollinen. Jos juutalaisia pidettäisiin ensisijaisesti uskonnollisena ryhmänä olematta samalla itse niin kovinkaan uskonnollinen, joutuisi omakin juutalaisuus outoon valoon.

Pitätkö Suomen juutalaisia ensisijaisesti uskonnollisena ryhmänä vai ensisijaisesti osana juutalaista kansaa?

Kysyimme myös miten tärkeitä eri asiat ovat vastaajien henkilökohtaiselle "juutalaisuuden tunteelle". Tärkeimmäksi arvioitiin aika epämääräinen "tunne, että on juutalainen sisimmässään (esim. ajattelussaan)". Hyvin johdonmukaisesti vastaajat pitivät kansallisuutta korostavia asioita tärkeämpinä kuin uskontoon liittyviä. Niinpä yhteenkuuluvuuden tunnetta toisten juutalaisten kanssa ja uskollisuutta juutalaista perintöä kohtaan pidettiin tärkeinä. Vahvaa yhteenkuuluvuuden tunnetta pidetään juutalaisena piirteenä. 86% katsoo, että se on yleisempää juutalaisten parissa kuin muun väestön keskuudessa.

Miten tärkeitä ovat seuraavat asiat henkilökohtaiselle "juutalaisuuden" tunteellesi?

	<u>Hyvin tärkeä</u>	<u>Tietty tärkeys</u>	<u>Ei lainkaan tärkeä</u>
Tunne että on juutalainen sisimmässään (esim. ajattelussaan)	76	21	3
Yhteenkuuluvuuden tunne toisten juutalaisten kanssa	59	38	3
Uskollisuus juutalaista perintöä kohtaan	58	38	3
Juutalainen kulttuuri (musiikki, kirjallisuus, taide jne.)	51	44	5
Yhteenkuuluvuuden tunne Israelin kanssa	45	44	10
Juutalainen ilmapiiri kodissa (ruoka, perinteet jne.)	44	48	8
Uskonnolliset toiminnot, synagogassa käyminen, uskonnollisten käskyjen pitäminen jne.	19	66	16

Juutalaisuus on myös perinne, jota tulee välittää seuraavalle sukupolvelle. Suomen juutalaiset näkevät juutalaisiin perinteisiin pitäytyvän ja juutalaisen identiteetin omaavan perheen olevan tässä avainasemassa. Tätä pidettiin paljon tärkeämpänä kuin uskoa Jumalaan, uskonnollisten lakien noudattamista ja seurakunnan toimintaan osallistumista.

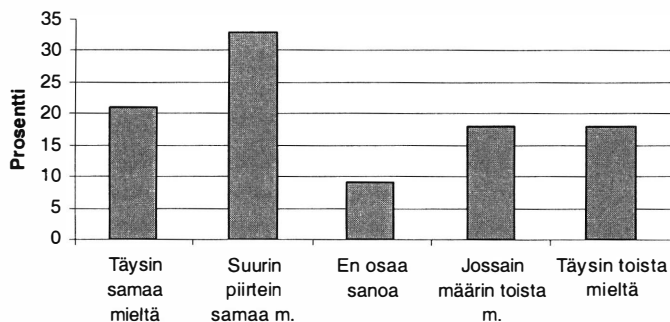
Millä tekijöillä on mielestäsi suurin vaikutus juutalaisen tietoisuuden ja identiteetin säilymiseen nuorten parissa? (Vastajat valitsivat kolme vaihtoehtoa.)

Voimakasta juutalaista tunnetta ja identiteettiä omistava perhe.	78%
Juutalaisiin perinteisiin, tapoihin, ruokakulttuuriin jne. pitäytyvä perhe.	72%
Hyvän juutalaisen koulutuksen saaminen.	54%

Aktiivisesti seurakunnan toimintaan osallistuva perhe.	45%
Säännöllinen vierailu Israelissa.	27%
Juutalaisiin uskonnollisiin lakeihin (<i>mitzvot</i>) pitäytyvä perhe.	11%
Vankasti Jumalaan uskova perhe.	10%

Juutalainen identiteetti vaikuttaa myös asenteisiin ja arkipäivän elämään. Enemmistö on sitä mieltä että juutalaiset voivat kriittisinä hetkinä luottaa ainoastaan toisiin juutalaisiin. Vaikka enemmistö tuntee itsensä melko voimakkaasti suomalaiseksi ja samastuu suomalaiseen valtaväestöön, piilee taustalla kuitenkin epäily siitä, ovatko ei-juutalaiset sittenkään täysin luotettavia todelliseen kriisiin jouduttaessa. Juutalaisten historia on täynnä esimerkkejä siitä että turvallinenkin olotila voi helposti muuttua päinvastaiseksi ja vaara vaania odottamattomallakin taholla.

Kriittisinä hetkinä juutalaiset voivat ainoastaan luottaa toisiin juutalaisiin

Juutalainen kulttuuri on tärkeää juutalaisille. Merkittävä osa juutalaisista ilmaisee kiinnostuksensa sitä kohtaan.

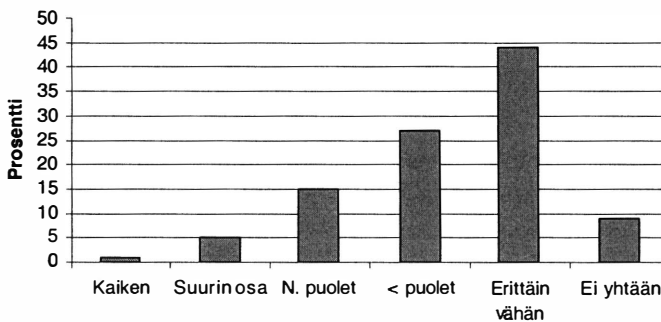
Oletko viimeisen vuoden aikana ...

Kyllä

... katsonut elokuvaa sen vuoksi, että sillä oli juutalainen teema	83%
... lukenut kirjan sen vuoksi, että sillä oli juutalainen sisältö	70%
... kuunnellut luentoa juutalaisesta aiheesta	55%
... käynyt juutalaisessa museossa/näyttelyssä	47%
... tehnyt matkan tai retken, joka liittyi juutalaisuuteen	45%
... käynyt teatterinäytöksessä sen vuoksi, että sillä oli juutalainen teema	38%

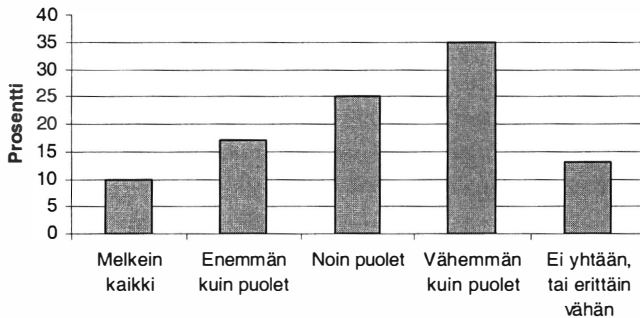
Vastauksissa näkyy juutalaisuuden asema Hollywoodissa. Elokuvia, joilla on juutalainen teema, on suomalaisenkin kuluttajan ulottuvilla paljon enemmän kuin teatterinäytöksiä ja näyttelyjä. Vaikka osallistuminen erilaisiin juutalaisuuteen liittyviin tilaisuuksiin onkin yleistä, elää suuri enemmistö juutalaisista kuitenkin tavallista elämää, jossa juutalaisuuteen liittyvät harrastukset muodostavat vain pienen osan. Niinpä yli puolet ilmoittaa omistavansa erittäin vähän tai ei yhtään vapaa-ajastaan juutalaisuudelle.

Kuinka suuren osan vapaa-ajastasi omistat juutalaisuudelle?

Suuri enemmistö (75%) vastaa kysymykseen "tuntuuko paremmalta olla toisten juutalaisten kuin ei-juutalaisten seurassa" ettei ole minkäänlaista eroa. Kun vain 10% ilmoittaa melkein kaikkien lähimpien ystävien olevan juutalaisia, on selvää etteivät Suomen juutalaiset elä vähimmäskään määrin eristäytynyttä elämää erillään valtaväestöstä. Eristäytyminen - mitä juutalaisuudessa usein kutsutaan gettoutumiseksi - ei ole Suomessa mikään todellinen vaara, assimilaation sijaan voi olla.

Kuinka suuri osa lähimmistä ystävästäsi on juutalaisia?

Verrattaessa Ohlströmin tutkimukseen voidaan nähdä odotetun muutoksen tapahtuneen: vielä 1950-luvulla juutalaiset seurustelivat paljon suuremmassa määrin vain tai pääosin toisten juutalaisten kanssa. Toki juutalaiset eivät silloinkaan eläneet missään getossa, mutta kuitenkin lähes puolet Ohlströmin haastattelemista ilmoitti, että kaikki tai valtaosa ystävästä on juutalaisia. 37 juutalaista 102:sta haastatellusta ilmoitti, ettei heillä ole yhtään "suomalaista" (tarkoittaa ei-juutalaista) läheistä ystävää.

Kuten edellä todettiin puolet Suomen juutalaisista pitää itseään yhtä paljon suomalaisina kuin juutalaisina. Mutta onko näissä vaihtoehdoissa suurtakaan eroa? Kysyimme erilaisista ilmiöistä, ovatko

ne yleisempiä juutalaisten vai muun väestön parissa. Tulokset ovat mielenkiintoisia.

Ovatko nämä ilmiöt tavallisempia juutalaisten vai muun väestön parissa.

	<u>Yleisempää juutalaisten parissa</u>	<u>Ei eroa</u>	<u>Yleisempää muun väestön parissa</u>
Vahva yhteenkuuluvuuden tunne	86%	14%	0%
Vanhuksista huolehtiminen	77%	23%	1%
Istetietoisuus	45%	53%	3%
Älykkyys	40%	59%	0%
Suvaitsevaisuus ja muiden kunnioittaminen	39%	57%	4%
Syvä uskonnollinen vakaumus	38%	55%	7%
Lain ja järjestyksen kunnioittaminen	25%	72%	3%
Materialismi	21%	76%	4%
Säästäväisyys	21%	75%	4%
Komeilevuus	19%	75%	5%
Paranoia (vainoharhaisuus)	16%	74%	10%
Naisten oikeuksien tukeminen	13%	73%	15%
Rotuennakkoluulot	10%	53%	37%
Ympäristöstä huolehtiminen	9%	83%	9%
Vasemmistolaisuus	4%	62%	34%
Kyseenalainen liikemoraali	4%	83%	12%
Avioerot	2%	67%	31%

Tuloksia tarkasteltaessa tulee ensin kiinnittää huomiota siihen, että kaikkien ilmiöiden osalta - kahta lukuunottamatta - enemmistö on sitä mieltä ettei juutalaisten ja muun väestön välillä ole eroa. Tämä tosiasia osoittaa ettei juutalaisten ja ei-juutalaisten välillä nähdä mitään dramaattista kuilua tai metafysisistä eroa. Poikkeuksia ovat yhteenkuuluvuuden tunne ja vanhuksista huolehtiminen, jotka molemmat nähdään enemmän juutalaisille leimallisina piirteinä. Yhteenkuuluvuuden tunne on yleensäkin voimakas pienessä vähemmistössä, joten tässä arvio osune aivan oikeaan. Vanhuksista huolehtiminenkin on luultavasti yleisempää juutalaisten parissa, koska juutalaisuus on erittäin perhekeskeinen uskonto.

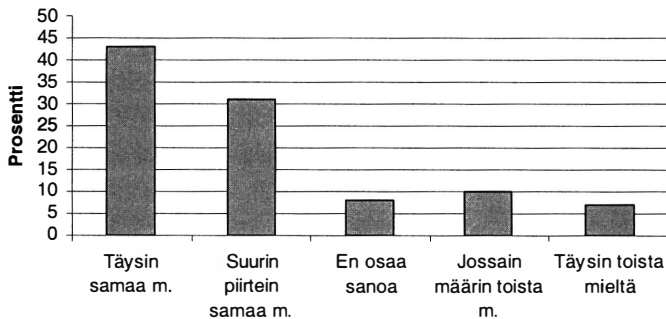
Sitä, että 40% pitää älykkyyttä yleisempänä juutalaisten kuin muun väestön parissa, saatettaisiin pitää ylpeilynä. Täytyy kuitenkin muistaa, että juutalaisilla on pitkä sivistyksellinen perinne ja että heidän koulutustasonsa on erittäin korkea. Nobel-palkinnon saajista merkittävä osa on juutalaisia. Oletettavasti aika moni ei-juutalainenkin saattaisi, asiaa kysyttäessä, pitää älykkyyttä enemmän juutalaisia kuin muita leimaavana piirteenä. Muita hyviä piirteitä, joita katsottiin esiintyvän useammin juutalaisten kuin muun väestön parissa, olivat suvaitsevaisuus sekä lain ja järjestyksen kunnioittaminen. Toisaalta joukkoon mahtuu myös vähemmän hienoja piirteitä kuten materialismi ja komeilevuus. Kaiken kaikkiaan arviot tässä asiassa näyttävät kokolaililla realistisilta. Niinpä arvio siitä, että avioerot ovat yleisempiä ei-juutalaisella puolella on aivan oikea (kuten olemme nähneet). Sama pätee arvioon siitä, että jos uskonnollisuuden asteessa on eroa niin se leimaa enemmän juutalaisia (kuten myöhemmässä luvussa jumalanpalveluksiin osallistumisen osalta tulemme näkemään).

Uskonnollisuus

Kuten edellisessä luvussa ilmeni Suomen juutalaiset pitävät kansallisuutta tärkeämpänä kuin uskontoa ja kulttuurisia perinteitä merkityksellisempinä kuin uskonnollisia menoja. Mutta kuinka uskonnollisia he ovat ja miten he kokevat juutalaisuuden uskontona?

Kyselyyn ei sisältynyt kysymystä "Uskotko Jumalaan?" Se on pikemminkin kristillinen kuin juutalainen kysymys. Kun USA:n tärkein juutalaislehti, *Commentary*, vuonna 1996 esitti kymmenille merkittävälle juutalaiselle kuusi kysymystä, koski yksi kysymys juuri uskoa Jumalaan. Moni kommentoi kysymystä sanomalla, että juutalaisuudessa ei ole kyse uskosta vaan teoista. Moni oli myös sitä mieltä, että tärkeintä ei ole uskoko Jumalaan vai ei, vaan millaisena Jumalan näkee. Monet vastaajat eivät yhtyneet perinteiseen jumalaukseen, vaan edustivat pikemminkin eksistentiaalista uskoa, jossa Jumala nähdään eräänlaisena olemassaolon perustana.

Usko Jumalaan Ei ole ratkaiseva tekijä siinä, onko hyvä juutalainen

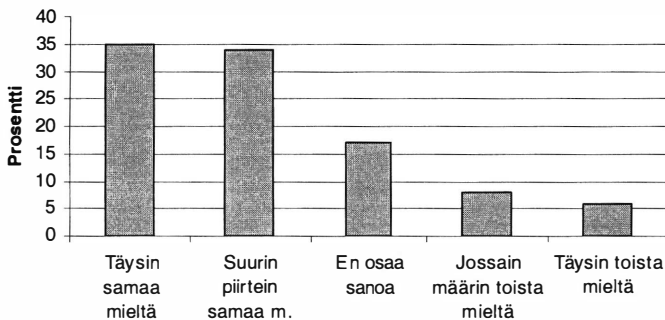

Meidän kyselyssämme vastaajat saivat ottaa kantaa kahteen uskontoa koskevaan väitteeseen. Toinen oli "Usko Jumalaan EI ole ratkaiseva tekijä siinä, onko hyvä juutalainen." Kuten voitiin odottaa Suomen juutalaiset olivat melko pitkälti samaa mieltä. Noin 75% oli täysin tai suurin piirtein samaa mieltä.

Vastauksissa ei ollut suurta ikäryhmien välistä eroa, mutta mielenkiintoista kuitenkin on, että vankimman kannatuksen väite sai ylimmässä ikäryhmässä.

Toinen väite oli "Rukous voi olla avuksi henkilökohtaisten ongelmien ratkaisemisessa." Tähänkin väitteeseen vastaajat yhtyivät. Lähes 70% oli täysin tai suurin piirtein samaa mieltä.

Rukous voi olla avuksi henkilökohtaisten ongelmien ratkaisemisessa

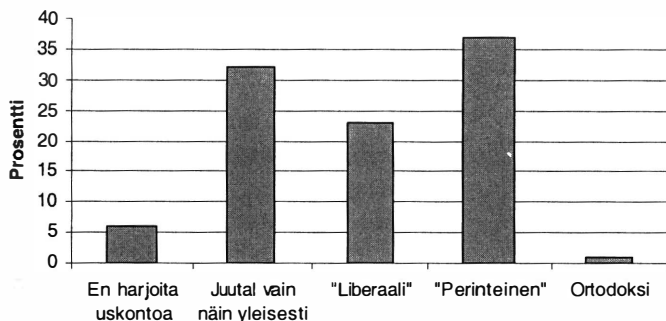

Näistä tuloksista voi päätellä, että Suomen juutalaiset näkevät uskonnon myönteisenä asiana - uskonnollisuus voi olla hyödyksi ihmiselle - mutta ollakseen hyvä juutalainen ei tarvitse olla uskonnollinen.

Kuten jo mainittiin, juutalaisuudessa ei ole niin keskeisesti kyse uskomisesta kuin tekemisestä. Perinteinen juutalaisuus leimaa henkilön jokapäiväistä elämää aamusta iltaan. Kysyimme miten Suomen juutalaiset suhtautuvat uskonnon harjoittamiseen. Vastauksista on

nähtävissä selvä tendenssi: ääri vaihtoehdot eivät saa kannatusta juuri lainkaan. Ainoastaan 6% ilmoittaa ettei harjoita uskontoa lainkaan ja vastaavasti vainainen prosentti ilmoittautuu ortodokseiksi. Suosituin vaihtoehto on "Olen 'perinteinen', mutta en ortodoksi." Tämä vaatii selvennyksen. Sekä Helsingin että Turun seurakunnat ovat ortodoksisia, mikä tarkoittaa että jumalanpalvelukset noudattavat ortodoksista rituaalia. Jos ortodoksijuutalaisella tarkoitetaan ortodoksiseen seurakuntaan kuuluvaa juutalaista, ovat kaikki kyselyyn osallistuneet ortodokseja. Yleensä ortodoksilla kuitenkin tarkoitetaan juutalaista, joka noudattaa tarkasti juutalaisuuden uskonnollisia sääntöjä (*mitzvot*). Tänäpä enemmistö ortodoksiseurakuntien jäsenistä ei sitä tee. Ilmoittautumalla perinteiseksi, mutta ei ortodoksiseksi, vastaa ja halunnee sanoa, että hyväksyy perinteisen juutalaisuuden ja samastuu siihen, vaikka ei itse noudatakaan kaikkia sen sääntöjä.

Miten kuvaisit suhdettasi juutalaisen uskonnon harjoittamiseen?

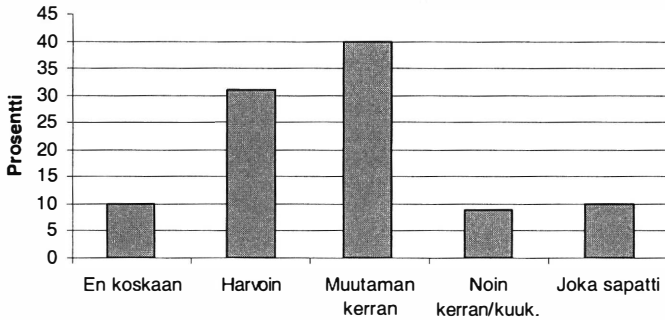
Toiseksi suosituin vaihtoehto oli "Olen juutalainen, vain näin yleisesti." 23% valitsi vaihtoehdon "Olen 'liberaali' ('reform'/conservative) juutalainen." Tämäkin vaatii selityksen. 1800-luvulla syntyi Saksassa juutalaiseen uskonnolliseen maailmaan kaksi ei-ortodoksista päävirtausta: reformijuutalaisuus ja konservatiivijuutalaisuus. Molemmat ovat erittäin vahvoja Yhdysvalloissa ja esiintyvät myös

muissa maanosissa, esim. Euroopassa. Suomessa niillä ei kuitenkaan ole toimintaa. On kuitenkin selvää, että moni Suomen juutalainen ajattelussaan ja elämäntavoissaan on lähempänä näitä liikkeitä kuin ortodoksista juutalaisuutta. Molemmat liikkeet tähdentävät juutalaista perinnettä ja uskonnollis-eettistä sanomaa, mutta suhtautuvat vapaamielisemmin perinteisten sääntöjen noudattamiseen.

Ruotsissa tehdyn tutkimuksen tulokset eivät tässä kohtaa poikkea juurikaan Suomen tuloksista, vaikka äärivaihtoehdoilla onkin vähän enemmän kannatusta. Mielenkiintoisia eroja sen sijaan löytyy jos katsoo eri ikäryhmien vastauksia. Nuorten parissa suosituin vaihtoehto on "Olen juutalainen, vain näin yleisesti" (41%) ja muiden ikäryhmien suosima "Olen 'perinteinen', mutta ei ortodoksi" on vasta kolmannella sijalla (23%). Tämän kysymyksen valossa perinteisellä uskonnon harjoittamisella on vankin tukensa vanhempien seurakuntalaisten keskuudessa, mikä ei ehkä ole yllättävää.

Suomen juutalaiset ovat hyvin "suomalaisia" jumalanpalveluksiin osallistumisessaan, ts. he käyvät niissä melko harvoin. Yli 70% käy synagogassa ainoastaan erityisissä tilaisuuksissa tai muutaman kerran vuodessa. Juutalaisuuden suosituimmat pyhät (jotka suosiossaan vastaavat kristittyjen joulua) ovat ns. *High Holidays* syksyllä: ensin juutalainen uusi vuosi (*Rosh Hashana*) ja viikko myöhemmin sovituspäivä (*Jom Kippur*). Silloin synagogat ovat yleensä täynnä väkeä. Suurissa seurakunnissa ulkomailta joudutaan joskus vuokraamaan suuriakin kokoustiloja, jotta kaikki mahtuisivat sisään. Monet suuret seurakunnat myyvät jopa pääsylippuja näihin jumalanpalveluksiin. Toinen yleinen syy jumalanpalveluksessa käymiseen on *Jahrzeit*, eli jonkun läheisen kuoleman vuosipäivä. Vaikka juutalaisten jumalanpalveluksiin osallistuminen ei ole niin suuri on kuitenkin huomionarvoista, että yli 10% käy synagogassa vähintään joka sapatti.

Miten usein olet käynyt synagogassa viimeisen vuoden aikana?

Synagogassa käyminen lepää iäkkäiden harteilla. Heistä 17% käy synagogassa joka sapatti tai vielä useammin. Keski-ikäisistä näin tekee 9%, kun taas nuorista vain 3%. Mikäli nuoret eivät vanhetessaan muuta tapojaan, niin *minjanin*, jumalanpalvelukseen vaadittavan kymmenen miehen ryhmän, saaminen kokoon sapattina tulee ennen pitkää käymään vaikeaksi.

Säännölliset synagogassa kävijät löytyvät luonnollisesti niistä, jotka pitävät itseään ortodokseina tai perinteisinä. Viimeksi mainitusta ryhmästä 23% käy synagogassa joka sapatti. On kuitenkin mielenkiintoista huomata, että perinteisinä itseään pitävistäkin enemmistö käy synagogassa harvoin: 2% ei koskaan, 19% ainoastaan erityisissä tilaisuuksissa ja 40% muutaman kerran vuodessa (esim. kun on pyhä tai *Jahrzeit*).

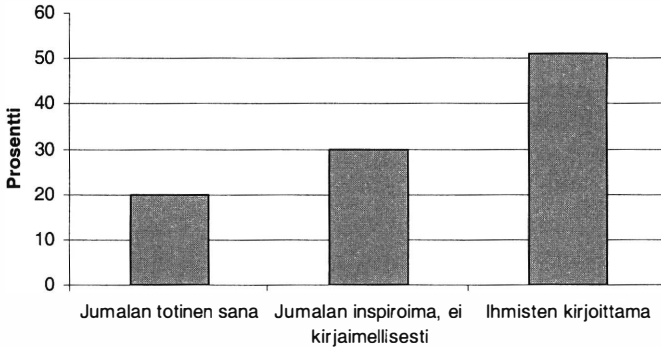
Suomen juutalaiset käyvät synagogassa vähemmän kuin heidän isänsä. 30% ilmoittaa, että heidän isänsä kävi synagogassa vähintään joka sapatti. Äidin osalta tilanne on aivan toinen, mikä johtuu siitä, että ortodoksisessa synagogassa ainoastaan miehet osallistuvat jumalanpalvelukseen, naiset seuraavat sitä lehteriltä tai verhon takaa. Siksi jumalanpalvelukset ovat miesten maailmaa, naisten uskonnolliset velvollisuudet täyttyvät kodissa.

Miten usein isäsi/äitisi käy/kävi synagogassa?	<u>Isä</u>	<u>Äiti</u>
Ei koskaan	10	14
Harvoin, ainoastaan erityisissä tilaisuuksissa	16	26
Muutaman kerran vuodessa (esim. kun on/oli pyhä tai <i>Jahrzeit</i>)	32	50
Noin kerran kuukaudessa	12	4
Useimmiten joka sapatti tai vielä useammin	30	6

Juutalaisen uskonnon peruspilareita on Toora. Perinteisen käsityksen mukaan Jumala antoi Moosekselle Siinain vuorella sekä kirjallisen että suullisen Tooran. Kirjallinen Toora on viisi Mooseksen kirjaa (ns. Pentateukki), suullinen taas se perimätieto joka sai kirjallisen muodon vasta vuosisatoja myöhemmin rabbiinisessa kirjallisuudessa: Mishnassa, Talmudissa ja midrash-kirjallisuudessa. Nykyään moderni raamatuntutkimus näkee sekä Pentateukin että rabbiinisen kirjallisuuden synnyn täysin toisessa valossa. Ei-ortodoksinen juutalaisuuskin on hyväksynyt sen, että nämä uskonnollisen juutalaisen peruslähteet ovat syntyneet pitkän prosessin tuloksena eivätkä ole suoraan ylhäältä annettuja.

Kysyimme vastaajien näkemystä Mooseksen kirjoista. Suosituin vaihtoehto oli "vanha historiallinen moraalikäsitteitä sisältävä asiakirja, jonka ihmiset ovat kirjoittaneet." 20% oli perinteisen näkemyksen kannalla. Tätä ei voida pitää merkinä jostakin periaatteellisesta fundamentalismista. Suomalaisistakin melkoinen osa pitää Raamattua Jumalan Sanana, kun heiltä asiaa kysytään. Elämäntavoissa tämä näkemys ei kuitenkaan aina näy.

Mikä on näkemyksesi viidestä Mooseksen kirjasta?

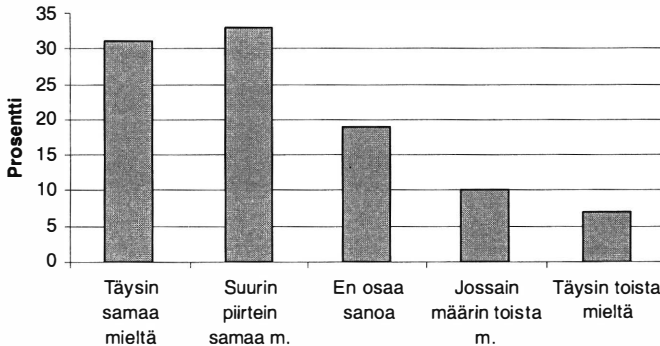

Perinteisen juutalaisen näkemyksen mukaan juutalaiset ovat Jumalan valittu kansa. Tätä ajatusta on tulkittu monella eri tavalla. Aika harvoin sitä on tulkittu sovinistisesti, mutta ajoittain juutalaisia on kuitenkin syytetty siitä, että he pitävät itseään jonkinlaisena herrakansana. On syytä muistaa, että kaikki monoteistiset uskonnot ovat periaatteessa suvaitsemattomia: ne pitävät itseään oikeauskoisina ja kaikkia muita enemmän tai vähemmän vääräuskoisina. Esimerkkinä tästä voidaan mainita kristillisessä kirkossa syntynyt "kirkon ulkopuolella ei ole pelastusta"-oppi. Pelastuskysymyksessä juutalaisuus on kuitenkin muita monoteistisiä uskontoja suvaitsevampi, koska sen mukaan vanhurskailla ei-juutalaisillakin on osa "tulevassa maailmassa". Tästä huolimatta perinteinen usko valittuna kansana olemiseen on modernina aikana ollut monelle juutalaiselle kiusallinen. Siksi onkin usein esitetty, että juutalaiset ovat valittu kansa mutta niin ovat kaikki muutkin, jotka kantavat vastuuta ja toimivat kutsumuksensa mukaisesti.

Näin syvällisillä tulkinnoilla emme vaivanneet tutkimukseen osallistujia. Sen sijaan pyysimme heidän kantaansa väitteeseen "Juutalaisella kansalla on erityinen suhde Jumalaan" - väite johon moni kristittykin ehdottomasti yhtyi. Näin tekevät Suomen juutalaisetkin, joskin suosituin vaihtoehto on "suurin piirtein samaa mieltä". Syytä siihen, miksi monet yhtyivät väitteeseen vain "suurin piirtein" eivätkä

"täysin", on tietysti mahdoton tietää, mutta voi olla että sillä haluttiin ikäänkuin varmistaa ettei vastauksesta voi saada tukea sovinismi-syytöksille.

Juutalaisella kansalla on erityinen suhde Jumalaan

Suhtautumisessa Tooraan ja näkemyksessä valitusta kansasta ei ole merkittävää eroa ikäryhmien välillä. Sen sijaan uskonnollinen suuntautuminen vaikuttaa vastauksiin. Kun perinteisellä näkemyksellä Toorasta on kohtalaisen pieni kannatus muiden ryhmien parissa, niin "perinteisten" juutalaisten näkemys jakautuu tasan kolmen vaihtoehdon välillä. Merkittävää on myös, että 12% prosenttia niistä, jotka eivät harjoita uskontoa lainkaan pitää kuitenkin viittä Mooseksen kirjaa Jumalan totisena sanana. (Tämä merkitsee kuitenkin ainoastaan kolmea henkilöä, joten liian pitkälle vietyjä johtopäätöksiä tästä ei pidä vetää.) Perinteiset juutalaiset kannattavat myös muita useammin näkemystä, että juutalaisilla on erityinen suhde Jumalaan.

Raamatusta voimme lukea miten Jumala ilmestyi Moosekselle. Tämän kysymykseen, kuka hän on, Jumala vastasi, "Minä olen se joka olen... Näin sinun tulee sanoa israelilaisille: 'Minä-olen on lähettänyt minut teidän luoksenne.'" (2 Moos. 3:14) Jumala on juutalaisuudessa se, joka on. Oppeja Jumalasta on vähän, koska kukaan ei kuitenkaan voi määrittellä taikka tyhjentävästi kuvata Jumalaa, Hän vain *on*. Siitä

syystä juutalaisuudessa ei dogmatiikka, ts. opit Jumalan olemuksesta, ole tärkeää, vaan se seikka että ihmiset voivat toimia Jumalan apureina, toteuttaa Hänen tahtoaan elämässään, noudattaa Hänen antamiaan lakeja sekä edistää Hänen pyrkimyksiään parantamalla maailmaa. Juutalaisuudessa tämä viimeksi mainittu tunnetaan nimellä *tiqqun olam*.

Tavat ja perinteet

Kuten aikaisemmin on mainittu, ei juutalaisessa uskonossa ole niinkään kyse uskomisesta kuin käyttäytymisestä. Kun kristinuskon piirissä kysytään uskooko vai ei, on juutalaisuudessa kyse noudattamisesta. Ortodoksijuutalaisen elämää hallitsee *halakha*, juutalainen laki. Sen perustana ovat Raamattuun, etenkin Tooraan (viiteen Mooseksen kirjaan) ja sen kommentaariin, Talmudiin, sisältyvät säännökset (*mitzvot*). Niitä lasketaan olevan yhteensä 613 kappaletta. Tämä ei tarkoita, että jokaisen juutalaisen tulisi noudattaa kaikkia näitä säännöksiä. Jotkut koskevat ainoastaan miehiä, toiset taas ainoastaan naisia. Jotkut taas ovat kuningasta varten - ja juutalaista kuningastahan ei enää ole. Samoin kaikki temppelijumalanpalvelusta koskevat säännökset ovat tänään vailla konkreettista merkitystä.

Tästä huolimatta *mitzvot* rajoittavat juutalaisten arkielämää modernissa yhteiskunnassa merkittäväällä tavalla. Esimerkkinä tästä käyvät kaikki sapattia koskevat säännöt. Pääideana on että sapattina kaikki työnteke on kiellettyä. Tämä sisältää myös työnteon niin kotona kuin puutarhassa, kiellettyä on ruoanlaitto, matkustaminen, valojen sytyttäminen ja ylipäättään sähkön käyttö. Tämä kaikki kuulostaa jälkikristillisen yhteiskunnan jäsenestä raskaalta ja vaativalta. Aikoinaan tämä kaikki kuitenkin ymmärrettiin suureksi siunaukseksi juutalaisille. Yhtenä päivänä viikossa ei ollut pakko tehdä työtä vaan se päivä oli kokonaan pyhitetty jumalanpalvelukselle, levolle ja perheen yhdessäololle. Tämä koski myös perheen äitiä, joka sinä päivänä ei joutunut viettämään tuntikaupalla aikaa keittiössä. Turhaan ei sapattia ole kutsuttu maailman ensimmäiseksi työsuojelulaiksi. Sapatin vieton suuri merkitys juutalaisen identiteetin säilymiselle näkyy vanhassa juutalaisessa sanonnassa: "Me emme ole pitäneet sapattia, vaan sapatti on pitänyt meidät."

Toinen *halakhan* tarkasti säätelemä alue on ruokavalio. Juutalaisuudessa on yksityiskohtaisia säädöksiä siitä, mikä ruoka on sallittua ja mikä ei. Nämä ns. *kosher*-säännöt kieltävät mm. sianlihan, veren ja äyriäisten syömisen. Naudan- ja lampaanlihaa saa syödä, mutta sen pitää olla oikein teurastettua (*shehita*). Liha- ja maitotuotteita ei saa sekoittaa, joten liharuoan kanssa ei voi olla kermaa sisältävää kastiketta eikä juustohampurilainen kuulu sallittuihin ruokiin.

Reformi- ja konservatiivijuutalaiset suuntaukset pitävät kiinni uskonnollisesta asenteesta mutta eivät kaikista säännöistä (*mitzvot*). Reformijuutalaisuus kunnioittaa jokaisen juutalaisen oikeutta itse päättää miten elää. Konservatiivijuutalaisuus taas on uudistanut monia vanhoja säädöksiä. Niinpä sen piirissä on esim. päätetty, että autolla ajaminen sapattina on sallittua. Moni ortodoksi juutalainenkin on tänään melko vapaamielinen *halakhan* suhteen ja noudattaa vain tiettyjä keskeisiä säädöksiä.

Kuten edellisessä luvussa näimme, pitää harva Suomen juutalainen itseään ortodoksina, moni sen sijaan perinteisenä. Mitä tämä tarkoittaa perinteiden ja säädösten noudattamisen suhteen?

Useassa kysymyksessä kysyttiin erilaisten säädösten noudattamisesta. Suurena sovituspäivänä (*Jom Kippur*) juutalaisten tulisi paastota koko päivä. 57% ilmoittaakin näin tekevänsä. Enemmistö (51%) välttää työntekoa juutalaisen uuden vuoden päivänä (*Rosh Hashana*), joka voi kristillisen kalenterin mukaan osua tavalliseen työpäivään. *Hanukka* on juutalainen pyhä, jota ennen 1800-lukua ei juurikaan vietetty. Koska sitä vietetään samoihin aikoihin kuin joulua, se on joulunvieton merkityksen kasvaessa tullut erittäin suosituksi. 80% ilmoittaa viettävänsä sitä.

Uskonnollisia tapoja

Kyllä

Ei

Vietätkö *Hanukkaa*?

80%

20%

Paastoatko *Jom Kippurina*?

57%

43%

Välttää työskentelemistä, kun on <i>Rosh Hashana</i> ?	51%	49%
Välttää ulkona olemista perjantai-iltana?	15%	85%
Välttää autolla ajamista ja matkustelua sapattina?	10%	90%

Tulokset eivät juuri poikkea Ruotsin vastaavista. Kun tarkkailee eri ikäryhmien vastauksia, menevät tulokset ristiin. Nuoret paastoavat yleisemmin *Jom Kippurina*, mutta välttävät muita harvemmin ulkona olemista perjantai-iltana. Mielenkiintoista on kuitenkin todeta, että vaikka synagogassa käyminen on aktiivisinta ikääntyneiden keskuudessa, niin uskonnollisten tapojen noudattamisessa he eivät kuitenkaan ole muita tunnollisempia.

Kuten olettaa saattaa, perinteisiksi itseään kutsuvat noudattavat näitä perinteitä muita tunnollisemmin. Voimme vertailla kahta ryhmää, niitä jotka määrittelevät itsensä "juutalaisiksi vain näin yleensä" (siis todennäköisesti melko sekularisoituneita) ja perinteisiä. Ero näiden ryhmien välillä on huomattava.

Uskonnollisia tapoja	<u>Juut. vain näin yleisesti</u>	<u>Perinteisiä</u>
Viettää <i>Hanukkaa</i>	68%	96%
Paastooa <i>Jom Kippurina</i>	39%	80%
Välttää työskentelyä kun on <i>Rosh Hashana</i>	26%	81%
Välttää ulkona olemista perjantai-iltana	6%	24%
Välttää autolla ajamista ja matkustelua sapattina	6%	12%

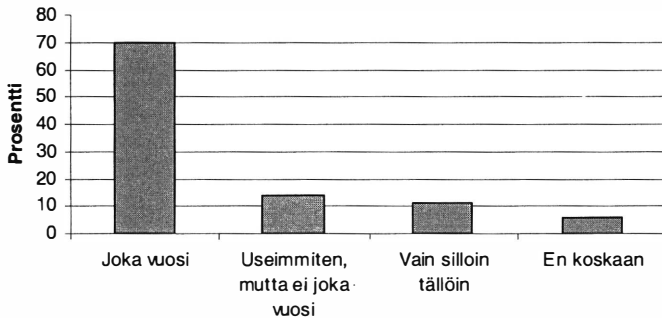
Aivan samoin kuin uskonnollisella suuntautumisella, myös perhesuhteilla on suuri merkitys perinteiden noudattamisessa. Perheissä, joissa molemmat vanhemmat ovat juutalaisia, noudatetaan kaikkia näitä perinteitä tunnollisemmin kuin seka-avioliittoperheissä.

Uskonnollisia tapoja	<u>Juutalainen pariskunta</u>	<u>Seka-avioliitto</u>
Viettää <i>Hanukkaa</i>	90%	65%
Paastoa <i>Jom Kippurina</i>	69%	46%
Välttää työskentelyä kun on <i>Rosh Hashana</i>	72%	30%
Välttää ulkona olemista perjantai-iltana	21%	8%
Välttää autolla ajamista ja matkustelua sapattina	11%	6%

Juutalaisiin perinteisiin kuuluu myös *mezuzan* käyttö. *Mezuza* on raamatun-lauseita sisältävä kotelo, joka kiinnitetään juutalaisen kodin jokaisen huoneen oikeanpuoleiseen ovenpieleen. Tapa perustuu Raamatun sanaan, jonka mukaan israelilaisten on kirjoitettava Jumalan Sana "kotiensa ovenpieleihin ja kaupunkiensä portteihin" (5 Moos. 6:9). *Mezuza* löytyy useimmista juutalaisista kodeista (82%). Päinvastoin kuin monien muiden juutalaisten perinteiden, tämän noudattaminen on helppoa: *mezuzaa* vain laitetaan ovenpieleen ja sen jälkeen se on siinä. Enemmän kuin yhdeksän kymmenestä täysin juutalaisessa perheessä elävistä ilmoittaa, että *mezuzaa* löytyy kodista. Vastaava luku seka-avioliitossa elävillä on 64%.

Syksyllä vietettävien *Rosh Hashanan* ja *Jom Kippurin* ohella tärkein juutalainen pyhä on keväällä vietettävä pääsiäinen (*pesah*). Sen rituaaleista tärkein on kodissa vietettävä *seder*-ilta. Halusimme tietää miten säännöllisesti Suomen juutalaiset osallistuvat *sederin* viettoon kotonaan tai jonkun muun luona. 70% ilmoittaa viettävänsä sitä joka vuosi ja ainoastaan 6% ei vietä sitä lainkaan. Jos ottaa huomioon, että aika moni Suomen juutalainen elää seka-avioliitossa, niin *sederin* vieton suosio on huomattava. Ikäryhmien välistä eroa ei tällä kohden ole.

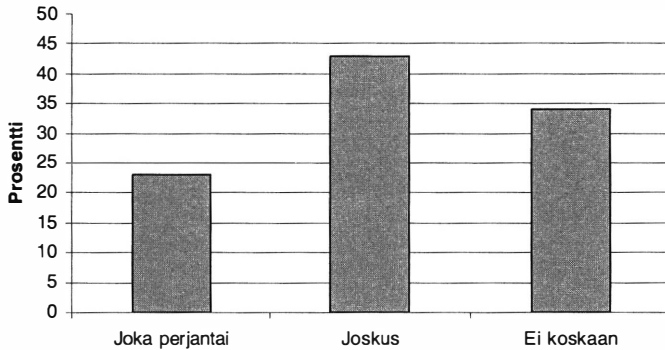
Kun on pesah, osallistutko sederin viettoon (joko kotona tai jonkun muun luona)?

Jos juutalaisia pyhiä vietetään perinteisesti ja aktiivisesti, sapatin kanssa ollaan vapaamielisempiä. Ainoastaan 15% ilmoittaa välttävänsä ulkona olemista perjantai-iltana ja ainoastaan 10% välttää autolla ajamista ja matkustelua sapattina. Lukuja tulkittaessa tulee lisäksi ottaa huomioon, että kysymystä ei asetettu muodossa "vältätkö aina...", vaan kyse oli yleisestä tavasta. Jos vertaamme Ohlströmin 1950-luvulla tekemään tutkimukseen, huomaamme mielenkiintoisen seikan: Vaikka kysymykset eivät olleet täysin verrattavissa, näyttäisivät tulokset kuitenkin siltä, että juutalaiset tänään noudattavat sapatia jonkin verran tunnollisemmin. Todennäköinen syykin tähän on löydettävissä: Lauantai on nykyään vapaapäivä päinvastoin kuin 1950-luvulla.

Sapatinvietto alkaa auringon laskeuduttua perjantai-iltana. 18 minuuttia ennen auringonlaskua naiset sytyttävät kaksi kynttilää, jotka symbolisoivat kodin valoa ja rauhaa sapatiniltana, ja lukevat siunauksen. Kysyimme myös tämän perinteen noudattamisesta perheissä. Vastaukset jakautuivat melko tasan, mutta perinteen noudattamista voitaneen kuitenkin pitää melko yleisenä. Nuoret eivät noudata tätä tapaa yhtä tunnollisesti kuin muut.

Sytyttäkö sapatinkynttilöitä?

Suomen kaltaisessa maassa joulunvietolla on niin vahvat perinteet - ja nykyään liike-elämä ja kauppa vahvistavat sitä vielä entisestään - että myös maassamme asuvat ei-kristityt melko yleisesti viettävät sitä. Koska joulua kuitenkin vietetään Jeesuksen syntymän johdosta, ja kristinuskolle Jeesus on Messias, on joulunvietto juutalaisuudelle sinänsä täysin vieras. Toisaalta joulu ei ole vain kristillinen pyhä vaan myös kansanperinne. Se, että juutalaiset omaksuvat kristinuskoon pohjautuvia perinteitä, voidaan nähdä merkinä assimilaatiosta.

Kysyimme jouluun liittyvien asioiden esiintymisestä juutalaisten kodeissa. Suosituin oli - se ei liene mikään yllätys - joululahjat: niitä käyttää (antaa ja saa) 40% Suomen juutalaisista. 33% syö jouluruokaa, 24% käyttää joulukoristeita ja 20% joulukalenteria. Joulukuusi sen sijaan koristaa melko harvaa juutalaista kotia (16%) ja ainoastaan 5% sytyttää adventtikynttilöitä. Tulokset eivät juuri poikkea Ruotsin tuloksista, adventtikynttilöiden sytyttäminen tosin on siellä paljon yleisempää (14% Tukholmassa ja 21% Göteborgissa). Syytä tähän on vaikea arvioida.

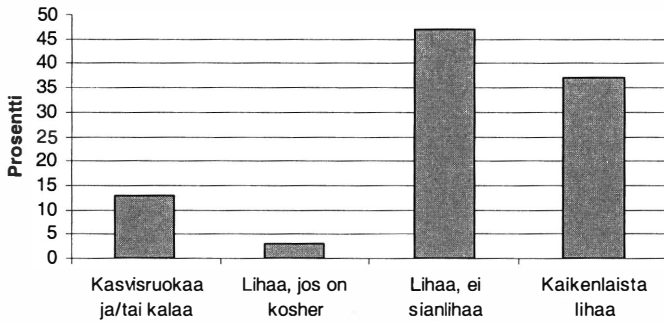
Enemmistö Suomen juutalaisista ei siis vietä joulua millään tavalla. Taas on syytä muistaa, että moni elää seka-avioliitossa. Useinkaan

näiden perheiden lapset eivät ole juutalaisia, joten joulun vietto sellaisissa perheissä on luonnollista. Toisaalta myös monessa täysin juutalaisessa perheessä esiintyy esim. joululahjoja. Sekään ei ole järin ihmeellistä: voidaan hyvällä syyllä kysyä, onko joululahjojen antaminen kristillinen vaiko jälkikristillinen perinne. Joululahjojen antamista voidaan pitää kristillisyyden merkinä yhtä paljon kuin koripallon pelaamista: molemmat syntyivät kristillisissä piireissä, mutta eivät varsinaisesti liity kristinuskoon mitenkään. Jouluhan on tunnetusti tärkeä lapsille, ja kaikista niistä perheistä, joissa on kotona asuvia lapsia, noin puolet antaa joululahjoja. Aika moni juutalainen lapsi jää siis ilman joululahjoja, mutta saanee sen sijaan lahjoja *hanukkaa* viettäessään.

Kolme kysymystä liittyy *kosher*-ruokavalioon. Kysyimme suoraan ruokatottumuksista kotona. Enemmistö (59%) ilmoittaa, ettei noudata *kosher*-ruokavaliota kotona, 15% ilmoittaa sen tekevänsä ja 26% seuraavansa sitä osittain. Merkittävää ikäryhmien välistä eroa tässä ei ole. Perinteisinä itseään pitävät noudattavat *kosher*-säännöksiä muita yleisemmin, joskaan 40% heistäkään ei sitä tee.

Kysyimme myös käyttäytymisestä syödessä kodin ulkopuolella. Perinteistä puolta edustavat ne, jotka syövät ainoastaan kasvisruokaa ja/tai kalaa (13%) sekä ne, jotka syövät lihaa ainoastaan jos se on *kosher*-teurastettua (3%). Toista laitaa edustavat ne, jotka syövät kaikenlaista lihaa, myös sianlihaa (37%). "Kultaista keskitietä" taas edustavat ne, jotka syövät lihaa, mutta eivät sianlihaa (47%). Äyriäisetkin maistuvat juutalaisille, huolimatta siitä että ne ovat *trefa* (kielletty ruoka, *kosherin* vastakohta). 65% ilmoittaa syövänsä äyriäisiä. Perinteisistäkin puolet tekee näin.

Kun syöt jossain muualla kuin kotona, mitä syöt silloin?

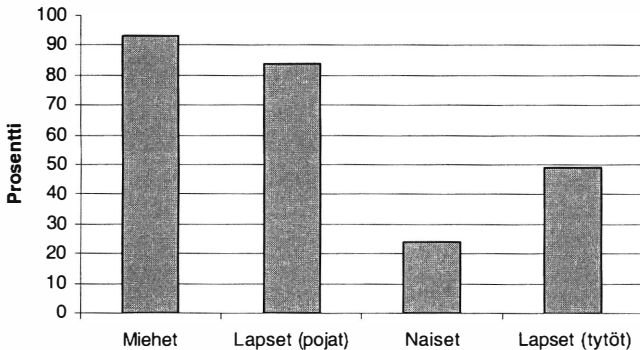
Kosherin noudattamisessakin on suuri ero täysin juutalaisessa perheessä ja seka-avioliitossa elävien välillä. Ainoastaan 3% viimeksi mainituista noudattaa *kosher*-säännöksiä kotona, kun vastaava luku perheissä, joissa molemmat vanhemmat ovat juutalaisia, on yli 20%. Tämäkin on ennakoitavissa oleva tulos. *Kosher*-sääntöjen noudattaminen seka-avioliittoperheessä tietäisi sitä, että joko ei-juutalainen puolisoikin noudattaisi näitä tai sitten taloudella olisi kaksi ruoanvalmistusmenetelmää. Mahdotonta sekään ei ole, vaikeaa kuitenkin.

Tulokset ovat ruokatottumuksien osalta selkeitä ja odotettuja. Vähemmistö Suomen juutalaisista noudattaa *kosher*-säännöksiä. Enemmistö kuitenkin välttää sianlihan syömistä. Vaikka ei lainkaan noudattaisi kaikkia säännöksiä, ovat jotkin peruselementit kuitenkin kunniaissa. Niihin kuuluu sianlihan - ja luultavasti myös veren (sitä ei kysytty) - välttäminen. Kaikkien *kosher*-säännösten noudattaminen ei tunnu olevan oleellista, ellei ole ortodoksinen. Sianlihasta kieltäytyminen ei kuitenkaan ole ortodoksista, vaan juutalaista.

Juutalaiseen uskonnolliseen perinteeseen kuuluu tietysti myös siirtymäriittejä. Kuten jo mainitsimme, kaikki kyselyyn osallistuneet miehet yhtä lukuunottamatta ovat ympärileikattuja. 81% niistä, joilla on

poikia ilmoittaa, että nämä ovat ympärileikattuja. Sen sijaan tulokset vaihtelevat konfirmaatiota vastaavan *Bar Mitzvan* (pojille) ja *Bat Mitzvan* (tytöille) osalta. 93% miehistä, mutta ainoastaan 24% naisista, ilmoittaa että he ovat läpikäyneet tämän seremonian. Tämä riitti tekee pojasta uskonnollisesti aikuisen (tämän jälkeen hänet lasketaan mukaan jumalanpalvelukseen vaadittavan *minjaniin*, vähintään kymmenen miehen ryhmään, ja hänet voidaan kutsua Tooran lukemiseen). Tyttöjen vastaava seremonia, *Bat Mitzva*, ei ole lainkaan yhtä perinteikäs eikä sen takia yhtä yleinenkään. Tilanne on kuitenkin muuttumassa: edelleenkin seremonia on yleisempi poikien kuin tyttöjen kohdalla, mutta ero on pienemään päin. Vastaajista 210:llä on 13-vuotias tai vanhempi poika ja heistä 176 eli 84% ilmoittaa, että tämä on *Bar Mitzvan* läpikäynyt. Vastaava luku tytöillä on 90 yhteensä 182:sta eli 49%, joten ero poikiin on lasten osalta paljon pienempi kuin vanhempien.

Ollut Bar Mitzva/Bat Mitzva

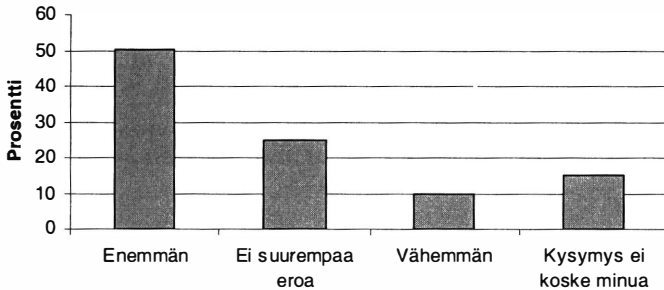

Verrattaessa vanhempien ja lasten lukuja keskenään nähdään miten traditio polveutuu sukupolvelta toiselle. Naisten osalta traditio vahvistuu, mikä johtuu yleisestä kehityksestä: nykyään naisillekin pitää suoda mahdollisuus tällaiseen seremoniaan. Ratkaisevaa tässä on ero

vanhempien ja lasten välillä miesten osalta. Vaikka lasten joukossa on vähemmän *Bar Mitzvaan* osallistuneita, ero on kuitenkin aika pieni. Tämän juutalaiselle identiteetille keskeisen seremonian osalta voidaan sanoa tradition elävän ja perinteen jatkuvan. Se lupaa hyvää juutalaisuuden tulevaisuudelle.

Yhteenvedona voidaan sanoa, että Suomen juutalaiset ovat moderneja siinä mielessä, että he varsin vapaasti päättävät minkälaisen elämäntavan he omaksuvat. Juutalaisena eläminen ei automaattisesti merkitse, että noudattaa juutalaisia tapoja kentän koko laajuudelta, vaan siitä valitaan vapaasti. On myös selvää, että pitkällä tähtäimellä eräiden juutalaisten perinteiden noudattaminen on heikkenemässä. Jo nyt puolet ilmoittaa noudattavansa juutalaisia tapoja ja perinteitä vähemmän kuin mitä heidän lapsuudenkodissaan tehtiin. Ainoastaan 10% ilmoittaa noudattavansa niitä enemmän nyt kuin lapsuudenkodissaan.

Missä määrin noudatitte juutalaisia tapoja ja perinteitä lapsuudenkodissasi verrattuna omaan elämääsi tänään?

Kuten tulemme myöhemmin tarkemmin selvittämään, juutalaisuuden tulevaisuus ei kuitenkaan lepää ainoastaan sen varassa, miten paljon yksityiset juutalaiset noudattavat eri perinteitä. Se on enemmänkin riippuvainen siitä, mitä seurakunta yhteisönä tekee. Se tosiasia, että ympärileikkaus ja *Bar Mitzva* edelleen yleisesti esiintyvät, onkin toivoa herättävää juutalaisuuden säilymisen kannalta.

Modernin - tai ehkä pitäisi sanoa, postmodernin - yhteiskunnan eräs tunnusmerkki on elämäntapojen moniarvoistuminen. Vielä pari sukupolvea sitten kaikilla suomalaisilla oli melko samanlainen tausta. Kaikki jotka esim. työskentelivät samassa tehtaassa olivat käyneet samaa koulua, liittyneet samaan ammattiyhdistykseen, syöneet hernekeittoa torstaisin jne. Tänäpä on toisin: naapurit eivät ole vain taustaltaan toisenlaisia, he ovat myös tuntemattomia toisilleen. Ihmiset muuttavat paikasta toiseen, kouluttautuvat uudelleen keski-ikäisinä, elävät erilaisissa perhetyypeissä jne. Elämä ja yhteiskunta ovat todellakin muuttuneet moniarvoisiksi.

Kaikki tämä on tietysti vaikuttanut myös maamme juutalaisiin. Heidänkään elämänsä ei ole niin selvä ja ennustettava kuin mitä se aikoinaan oli. Hekin voivat valita erilaisten ammattien, elämäntapojen ja identiteettien välillä. He voivat elää perinteistä juutalaista elämää, mutta muitakin mahdollisuuksia on. Juutalaiset ovat erittäin urbanisoituneita - suuri osa heistä asuu pääkaupunkiseudulla - ja suurkaupungeissa tämäntyyppiset muutokset näkyvät ensin.

Tässä tilanteessa perinteinen juutalainen elämäntapa ei ole itsestäänselvyys. Lars Dencik on kuvannut tämän päivän juutalaisia termillä "smörgåsbordsjudar" ("voileipäpöytäjuutalaisia"). Aivan kuten seisovasta pöydästä valitaan vapaasti mitä halutaan, valitsee tämän päivän juutalainen juutalaiselta pöydältä sen mikä siellä kiehtoo, mutta sekoittaa siihen sitä mitä hän on muilta pöydiltä poiminut. Ajatus, että ainoastaan juutalaiselta pöydältä saisi poimia, on kokolailla vieras. Tämän päivän yhteiskunta tarjoaa mahdollisuuksia ja pöytiä on tarjolla enemmän kuin koskaan. Näin sekoittuvat tavat ja perinteet, asenteet ja ihanteet, *sederin* vietto ja joulupukki.

Naisen asema

Miltei kaikki uskonnot ovat miesten perustamia ja johtamia - niin myös juutalaisuus. Modernissa yhteiskunnassa miesten hallitseva asema monissa uskonnoissa on johtanut vakaviin ongelmiin ja törmäyskurssille yhteiskunnassa vallitsevan tasa-arvoa korostavan ilmapiirin kanssa. Suomenkin kirkossa käyty ja edelleen silloin tällöin esiin putkahtava naispappeuskeskustelu sopii hyvin esimerkiksi tästä.

Juutalaisuudessa naisilla ei perinteisesti ole ollut mitään sijaa jumalanpalveluselämässä. He eivät ole osallistuneet jumalanpalvelukseen vaan ovat seuranneet sitä lehteriltä tai verhon takaa. Tästä johtuen jumalanpalveluksiin osallistuminen on nähty miesten velvollisuudeksi ja naisten synagogassa käyminen on ollut vähäisempää. Heitä ei ole laskettu mukaan siihen vähintään kymmenestä miehestä koostuvaan *minjaniin*, joka on edellytys jumalanpalveluksen pitämiselle. Naisilla ei ole ollut oikeutta lukea Toora jumalanpalveluksessa, siitä puhumattakaan, että heillä olisi ollut mahdollisuuksia toimia rabbiinina.

Ortodoksijuutalaisuudessa tilanne on edelleen samanlainen. Jumalanpalveluselämän ulkopuolella naisilla on kuitenkin samat oikeudet kuin miehillä. Niinpä nainen voi olla arvostettu puhuja ja luennoitsija, nykyään jopa pyhien kirjoitusten tutkija. Hän voi puhua tuhansille suurissa konferensseissa mutta synagogassa hänen paikkansa on lehterillä. Liike-elämässä ja yhteiskunnassa naiset voivat kohota yhtä korkealle kuin miehetkin. Israelillahan mm. oli eräs maailman ensimmäisiä naispääministereitä.

Ei-ortodoksisessa juutalaisuudessa tilanne on toinen. Reformijuutalaisuus hyväksyi heti sukupuolten välisen tasa-arvon myös jumalanpalveluselämässä periaatteen tasolla. Kesti kuitenkin pitkään

ennen kuin se toteutui käytännössä. Ensimmäinen rabbiiniksi vihitty nainen oli saksalainen Regina Jonas vuonna 1935. Hän kuoli myöhemmin natsien käsissä. Yhdysvaltain ensimmäinen naisrabbiini oli Sally Priesand, joka vihittiin vuonna 1972. Nykyään suuri ja kasvava osa reformirabbiineista on naisia. Konservatiivinen juutalaisuus puolestaan hyväksyi naisrabbiinit vuonna 1983.

Suomen juutalaiset seurakunnat ovat ortodoksisia, joten niissä naisen asema jumalanpalveluselämässä on perinteinen. Muuten naisilla on samat oikeudet kuin miehilläkin. Turun seurakunnan puheenjohtaja on jo pitkään ollut nainen.

Juutalaiset elävät aina tietynlaisessa oman perinteen ja ympäröivän maailman välisessä jännitteessä. Perinteisessä juutalaisessa jumalanpalveluselämässä vallitseva selvä tehtävänjako miesten ja naisten välillä voi modernissa, tasa-arvoa painottavassa yhteiskunnassa elävälle olla miellyttävä kokemus, tuulahdus menneiltä ajoilta ja vähän eksoottistakin. Useammin se kuitenkin on kiusallinen muistutus siitä, että synagoga tällä kohden on kehittynyt epätahdissa muun yhteiskunnan kanssa.

Kysyimme Suomen juutalaisilta heidän mielipidettään naisen asemasta jumalanpalveluselämässä. Enemmistö (59%) oli sitä mieltä, että naisilla tulisi olla oikeus istua miesten kanssa synagogassa (niin sanottu *mixed sitting*). Sen sijaan vain joka kolmas oli sitä mieltä, että nainen voisi tulla lasketuksi osaksi *minjanian*, saada kutsun Tooran lukemiseen ja tulla rabbiiniksi. Tässä on menty aidan yli siellä missä se on matalin. *Mixed sitting* on näistä naisten asemaa vahvistavista toimenpiteistä selvästi lievin tai helpoin.

Voisiko nainen mielestäsi juutalaisessa elämässä:

	<u>Kyllä</u>	<u>Ei</u>	<u>En osaa sanoa</u>
istua miesten kanssa synagogassa	59	28	12
saada kutsun Tooran lukemiseen	39	43	19

tulla rabbiiniksi	34	46	20
tulla lasketuksi osaksi <i>minjania</i>	32	47	21

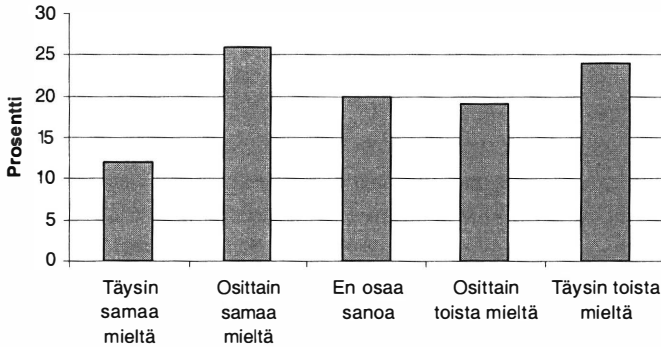
Mielenkiintoista on, että naiset eivät juurikaan kannata näitä uudistuksia miehiä enemmän. Sen sijaan he vastustavat niitä vähemmän kuin miehet. Naiset siis valitsevat miehiä selvästi useammin vaihtoehdon "En osaa sanoa". Ikä sen sijaan vaikuttaa selvästi vastauksiin. Ylin ikäryhmä vastustaa näitä uudistuksia muita ikäryhmiä selvästi enemmän. Ja vaikkakin perinteisiksi itseään kutsuvat ovat perinteisempiä myös näissä asioissa, kannattaa puolet heistäkin *mixed sittingia*. Sen sijaan vain 19% heistä hyväksyy naisrabbiinit.

Verrattuna Ruotsiin Suomen juutalaiset ovat vanhakantaisempia tai varovaisempia. Ruotsissa kaikilla näillä uudistuksilla oli kannattajia selvästi enemmän kuin Suomessa ja myös enemmän kuin näiden vastustajia (*mixed sittingia* kannatti 70%, naisrabbiineja 52%, Tooralukemista 51% ja *minjaniin* laskemista 44%). Täytyy kuitenkin muistaa, että Tukholman ja Göteborgin seurakunnat eivät ole ortodoksisia, vaan nk. yhtenäisseurakuntia, joissa jumalanpalveluksia vietetään sekä ortodoksiseen että konservatiiviseen tapaan. Tukholman konservatiivista jumalanpalvelusta viettävässä suuressa synagogassa on jo jonkin aikaa toteutettu *mixed sittingia*.

Naisten ja miesten tasavertaisuus on Suomen kaltaisissa maissa erittäin tärkeä arvo. Poliittisesti korrektiin toimintaan kuuluu kaiken vähänkin sukupuoliselta syrjinnältä haiskahtavan tuomitseminen. Naisten vähäpätöinen rooli juutalaisessa jumalanpalveluselämässä on tietenkin varsin lievä rikos sukupuolista tasa-arvoa kohtaan, mutta modernille juutalaiselle se voi kuitenkin olla kiusallinen asia. Suomessa on pian 15 vuoden ajan totuttu siihen, että luterilaisessa kirkossa on naispappeja, joten vetoaminen siihen, että naisten asema perustuu vanhaan perinteeseen ei varmaankaan aina saa ymmärrystä. Luterilainen kirkkohon on esimerkki juuri siitä, että perinteestä, joka on joutunut ristiriitaan nykymailman arvojen kanssa, voidaan luopua.

Pyysimme myös vastaajien kantaa väitteeseen "Naisen asema juutalaisuudessa ei ole tyydyttävä." Yli kolmannes oli joko täysin (12%) tai osittain (26%) samaa mieltä. Mielipiteet jakautuivat melkolailla tasan, koska vain hieman useampi oli joko täysin (24%) tai osittain (19%) toista mieltä. Tässäkään ei ole merkittävää miesten ja naisten välistä eroa. Yli 70% oli myös sitä mieltä, että naisten oikeuksien tukemisessa ei ole mitään eroa juutalaisten ja ei-juutalaisten välillä.

Naisen asema juutalaisuudessa ei ole tyydyttävä

Kysymykseen naisen asemasta kuuluu välillisesti myös kysymys siitä, kenet lasketaan juutalaiseksi. Kuten aikaisemmin todettiin on juutalaiseksi perinteisesti laskettu se, joka on syntynyt juutalaisesta äidistä. Pragmaattinen syy tälle on ollut se tosiseikka, että yleensä on helpompaa tietää kuka on lapsen äiti kuin kuka on isä. Sekavioliittojen lukumäärän kasvaessa on kuitenkin syntynyt painetta lieventää tätä perinteistä määritelmää ja myöntää juutalainen status myös niille, joilla on juutalainen isä muttei juutalaista äitiä. Yhdysvaltojen reformijuutalaisuus onkin tehnyt tällaisen päätöksen (englantilainen termi tälle on *patrilinealism*). Myös Tukholman juutalainen seurakunta on äskettäin tehnyt päätöksen hyväksyä jäsenekseen myös henkilön, jolla ainoastaan isä on juutalainen. Tämä periaate voi näyttää luonnolliselta, mutta samalla se rikkoo

tuhatvuotista perinnettä ja on sen vuoksi erittäinkin kiistanalainen.

Kysyimme mielipidettä siihen kenellä tulisi olla oikeus liittyä juutalaiseen seurakuntaan. 43% oli perinteisellä kannalla eli jäseneksi kelpaa ainoastaan se, joka on syntynyt juutalaisesta äidistä tai kääntynyt juutalaisuuteen. 35% oli valmis hyväksymään patrilinealismin, 25% oli sitä mieltä, että juutalaisen kanssa avioituneen tulisi voida olla jäsen. Lisäksi 18% kannatti täyttä avoimuutta, jolloin kaikkien halukkaiden tulisi taustastaan riippumatta voida päästä jäseniksi. (Tässä kysymyksessä oli mahdollista valita useampia vaihtoehtoja.)

Näitä vastauksia analysoitaessa tulee muistaa, että nykyinen monimuotoisuus perhe-elämän kohdalla on luonut aivan uusia ongelmia juutalaisuutta määriteltäessä. Esimerkkinä tästä voidaan ottaa vaikkapa mieshenkilö, jonka äiti on juutalainen ja isä ei-juutalainen, häntä ei ole ympärileikattu ja vanhempien erottua hänen ollessaan kolmevuotias hän on asunut isänsä luona, joka meni uusiin naimisiin ei-juutalaisen kanssa. Mies on siten kasvanut täysin ei-juutalaisessa ympäristössä eikä hänellä ole minkäänlaista juutalaista identiteettiä. Mutta, koska hänen äitinsä on juutalainen, hänetkin lasketaan sellaiseksi.

Vastakohtana edelliselle esimerkille on nainen, jonka isä on juutalainen mutta äiti ei. Vaikka hän tuntisi itsensä miten juutalaiseksi tahansa, häntä ei kuitenkaan pidetä juutalaisena ellei hän ole läpikäynyt suhteellisen pitkää ja mutkikasta (ortodoksista) kääntymisprosessia. Kun tämän lisäksi esiintyy suuri kirjo muita epäselviä tapauksia, esim. sellaisia, joilla on ollut juutalainen isäpuoli tai juutalaiset kasvatusvanhemmat sekä niitä, joilla on juutalainen äiti mutta ovat saaneet kristillisen kasteen, tai niitä, joille vasta aikuisena selviää, että äiti olikin juutalainen jne., niin voidaan hyvin ymmärtää että tilanne ei ole missään mielessä selkeä ja yksinkertainen.

Juutalaisia koskevassa demograafisessa tutkimuksessa käytetään nykyään yhdeksänasteista mittaria. Juutalaisuuden ytimen muodostavat kaksi ensimmäistä ryhmää: 1. ne, jotka ovat syntyneet juutalaisina ja ovat tänään juutalaisia; sekä 2. ne, jotka ovat syntyneet ei-juutalaisina,

mutta ovat tänään juutalaisia, ts. käännyttäisiä. Tämän ytimen lisäksi on viisi muuta ryhmää, jotka muodostavat laajennetun (englanniksi *enlarged*) juutalaisyhteisön: 3. ne, jotka ovat syntyneet juutalaisina, mutta eivät tänään ole juutalaisia; 4. ne, jotka ovat syntyneet ei-juutalaisina, mutta joilla on juutalaiset vanhemmat; 5. ensimmäisen ja toisen ryhmän ei-juutalaiset perheenjäsenet; 6. kolmannen ryhmän ei-juutalaiset perheenjäsenet; sekä 7. neljännen ryhmän ei-juutalaiset perheenjäsenet. Näiden lisäksi on vielä kaksi ryhmää, joita Israelin valtion paluumuuttolaki (*Law of Return*) koskee: 8. kaikki muut ensimmäisen ja toisen ryhmän ei-juutalaiset lapset ja lapsenlapset, sekä 9. kahdeksannen ryhmän ei-juutalaiset puoliset.

Jos tästä kaikesta saa sen vaikutelman, että tilanne on enemmän kuin sekava, on vaikutelma aivan oikea.

Israel ja antisemitismi

Sionistisen liikkeen unelma toteutui, kun Israelin valtio perustettiin vuonna 1948. Ennen toista maailmansotaa enemmistö maailman juutalaisista ei asennoitunut sionistisesti. Sodan karvaat kokemukset antoivat sionisteille kuitenkin vastaansanomattoman argumentin: jos juutalaisvaltio olisi ollut olemassa 1930-luvulla, katastrofi olisi ollut paljon pienempi. Juutalaiset hyväksyivät nyt yleisesti, että heillä tulee olla turvapaikka kaiken varalta, ja että ainoastaan oma valtio voi olla sellainen.

Suomen juutalaisten keskuudessa sionismi sai nopeasti vankan jalansijan. Jo vuonna 1897 - samana vuonna, jolloin ensimmäinen sionistinen maailman-kongressi pidettiin Baselissa - perustettiin Helsinkiin sionistiryhmä ja täällä pidetty suurkokous vuonna 1906 lisäsi kiinnostusta entisestään. Sen jälkeen sionismi on ollut osa Suomen juutalaisten arkea. Varoja on kerätty puunistutukseen, kenttäairaalaan, lastenkoteihin jne. Israelin itsenäisyysotaan osallistui 29 Suomen juutalaista (joista kolme oli naisia), mikä suhteessa juutalaisväestön kokoon on enemmän kuin mistään muusta diasporamaasta. Kaikki selvisivät sodasta hengissä. Jos Yhdysvaltojen suuren juutalaisyhteisön osalta onkin todettu, että se heräsi tukemaan Israelia vasta vuoden 1967 kuuden päivän sodan myötä, oli Suomen juutalaisilla sen sijaan kiinteät yhteydet ja läheinen suhde juutalaisvaltioon heti sen syntymästä asti.

Siteet Israeliin ovat siis läheiset. Myös ne juutalaiset, joilla ei ole minkäänlaista aikomusta muuttaa Israeliin, kokevat yleensä suurta yhteenkuuluvuutta juutalais-valtion kanssa. Israelin itsenäisyyspäivää (*Jom Ha'ázmaut*) vietetään seurakunnissa ja Israelin suurlähettiläs on usein nähty vieras synagogassa ja seurakuntakeskuksessa. Suomen juutalaisilla on tietysti erilaisia käsityksiä Israelin politiikasta, mutta

seurakunnat ja keskusneuvosto ovat lojalleja demokraattisesti valitulle Israelin hallitukselle, sen kulloisestakin poliittisesta väristä riippumatta.

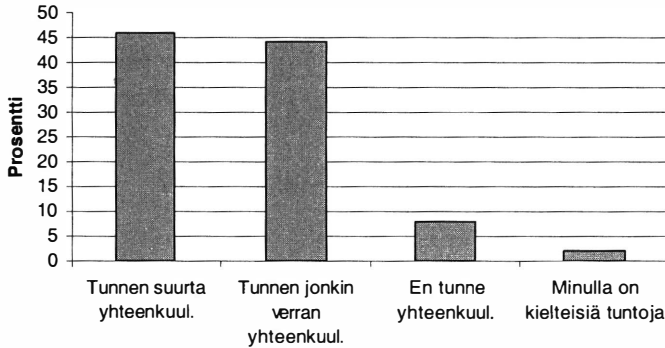
Israelin vaikutus juutalaiseen identiteettiin on ollut kaksijakoinen. Samalla kun Israelin valtion perustaminen ja olemassaolo ovat voimakkaasti vahvistaneet itsetuntoa ja kiinnostusta heprean kieleen ja juutalaisuuteen yleensä, on myös voitu todeta, että se on myötävaikuttanut perinteisen uskonnollisuuden heikentymiseen. Israelin on jotenkin koettu korvaavan uskontoa juutalaisia yhdistävänä tekijänä. Samalla kuitenkin enemmistö israelilaisista ei ole ollut uskonnollisia: moni Suomenkin juutalainen Israelin alkuaikoina on maistanut kinkkua ensimmäistä kertaa elämässään juuri Israelissa vieraillessaan.

84% kyselyyn osallistuneista ilmoittaa, että heillä on läheisiä ystäviä tai sukulaisia Israelissa. 92% on käynyt Israelissa. Ne, jotka ovat käyneet maassa ovat sen tehneet keskimäärin kuusi kertaa. (Tämä luku on epätarkka koska kymmenen jälkeen numerot ovat pyöristettyjä. Kun henkilö esim. ilmoittaa käyneensä Israelissa 100 kertaa, ei kyseessä varmaankaan ole tarkka luku.)

Yhteenkuuluvuuden tunne Israelin kanssa on tärkeä juutalaisuuden kokemukselle. Kuten jo aikaisemmassa luvussa näimme, 45% pitää sitä hyvin tärkeänä ja 44% katsoo sillä olevan jossain määrin merkitystä. Ainoastaan 10% ei pidä sitä lainkaan tärkeänä.

Kysyimme myös suoraan suhtautumisesta Israelin valtioon. Yli 90% ilmoittaa tuntevansa suurta tai jonkinasteista yhteenkuuluvuutta. 8% ei tunne yhteenkuuluvuutta ja 2% ilmoittaa omaavansa kielteisiä tunteja Israelia kohtaan. Tässä kohden on syytä muistaa, että kysely tehtiin aikana, jolloin Israelia kritisoitiin kovastikin ylimitoitettun väkivallan käytöstä Länsirannalla ja Gazassa.

Miten suhtaudut Israelin valtioon?

Suhtautumisessa Israeliin on nähtävissä suuri ikäryhmien välinen ero. Kun keski-ikäiset ja iäkkäät tuntevat suurtakin yhteenkuuluvuutta, peräti 18% nuorista ilmoittaa, ettei tunne yhteenkuuluvuutta lainkaan. Vastaavasti vain 5% keski-ikäisistä ja ikääntyneistä ilmoittaa tuntevansa näin. Näyttää siltä, että vaikka sionismilla onkin edelleen merkittävä osa juutalaisten identiteetissä, sen asema ei kuitenkaan ole aivan yhtä vahva kuin aikaisemmin. Nuoretkin juutalaiset tuntevat suura yhteenkuuluvuutta, mutta kasvavassa määrin he kuitenkin näkevät Israelin tavallisena maana, jolla ei ole sen suurempaa merkitystä heille itselleen. Aivan sama trendi oli nähtävissä Ruotsissakin tehdyssä tutkimuksessa.

Samastuminen juutalaisvaltioon on itseluottamusta ja ylpeyttä lisäävä tekijä. Kääntöpuolena on kuitenkin se tosiasia, että Suomenkin juutalaiset mielletään ikään kuin Israelin valtion edustajiksi. Tapani Harviainen on ilmaissut tämän hyvin osuvasti:

Israelin valtion hyvät ja heikot puolet luetaan yleisessä mielipiteessä helposti jokaisen juutalaisen hyveiksi ja puutteiksi, ja jokainen juutalainen on siten ikään kuin vastuussa Israelin tekemisistä ja tekemättä jättämisistä. Valtaosa Suomessa sodan jälkeen esiintyneestä juutalaisvastaisuudesta näyttää tavalla tai toisella liittyvän tähän ajatuskulkuun.

Kaksi kolmasosaa Suomen juutalaisista on sitä mieltä, että on tärkeämpää avustaa Suomessa olevia juutalaisia kohteita kuin tukea Israelia. Kysyttäessä seurakunnan eri toiminnoista, oli 8% sitä mieltä, että Israelin tukemiseen voitaisiin panostaa vähemmän. Prosenttiluku ei näytä korkealta, mutta on kuitenkin korkeampi kuin minkään muun toiminnon kohdalla. Näyttää vahvasti siltä, että vaikka Israel ehkä mielletään haavoittuvaksi ja uhatuksi, ei maata kuitenkaan pidetä heikkona vaan itsenäisesti selviävänä.

Monien juutalaisten mielestä länsimaiden - myös Suomen - tiedotusvälineiden raportointi Lähi-idän konfliktista on vinoutunut: Israelia kritisoidaan enemmän kuin vastapuolta. Kysyimme, näkevätkö vastaajat käsittelyn mediassa vinoutuneena tai epäoikeudenmukaisena, kun on kyse Israelista ja vastaavasti kun on kyse juutalaisista yleensä. Tulokset ovat odotettuja: Yli 75% piti Israelin käsittelyä mediassa aina tai usein vinoutuneena. Vain 3% vastasi "harvoin/ei koskaan". Kun on kyse juutalaisista yleensä, tilanne on toisenlainen: Vähemmän kuin 30% piti sitä aina tai usein vinoutuneena, kun taas 20% vastasi "harvoin/ei koskaan".

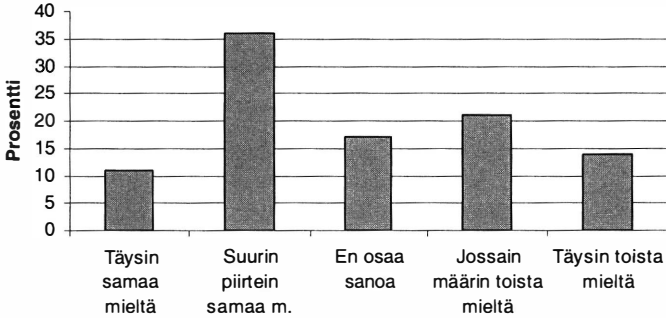
Jos ajattelet miten eri asioita käsitellään julkisuudessa (lehdistö, televisio ja radio), miten usein koet, että käsittely on vinoutunut tai epäoikeudenmukainen kun on kyse:

	<u>Aina</u>	<u>Usein</u>	<u>Joskus</u>	<u>Harvoin/ Ei koskaan</u>	<u>En osaa sanoa</u>
Israelia koskevia uutisia	21	55	18	3	2
Juutalaisista yleensä	4	25	47	20	4

Pyysimme myös kannanottoa kahteen Israelia koskevaan väitteeseen. Toinen kuului, "Israel ja se mitä siellä tapahtuu, voi tehdä juutalaisena olemisen Suomessa vaikeaksi." Vastaukset jakautuivat jokseenkin tasan, joskin samaa mieltä olevia oli enemmän kuin päinvastaisella kannalla

olevia.

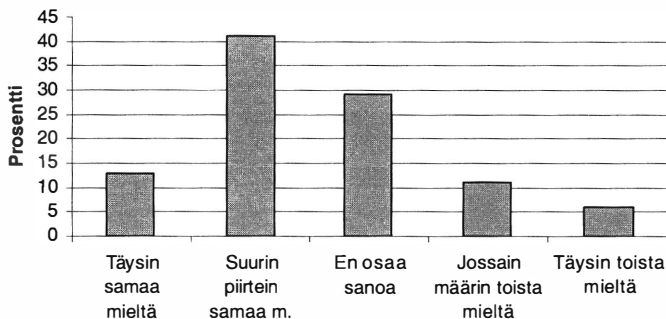
Israel ja se mitä siellä tapahtuu, voi tehdä juutalaisena olemisen Suomessa vaikeaksi

Toinen väite kuului, "Juutalainen diaspora ja Israel kehittyvät kahdeksi eri juutalaisuuden muodoksi." Tästä asiasta on juutalaisuudessa on keskusteltu paljon viime vuosina. Maailman juutalaisväestön on katsottu jakautuvan eri ryhmittymiin: uskonnollisiin ja maallistuneisiin, Israeliin ja diasporaan. Etenkin uskonnollisten ja maallistuneiden välinen kuilu on syventynyt. Israelin ei-uskonnolliset kysyvät miksi ääriortodoksit ovat vapautettuja asepalveluksesta samalla kun valtionavuin toimiva uskonnollinen koulu kasvattaa fanaatikon, joka murhaa maan pääministerin (tapahtui 1995 kuin Yitzhak Rabin murhattiin). Jotkut diasporajuutalaiset taas ovat väsyneet Israelin jatkuviin konflikteihin ja kääntäneet selkensä maalle.

Suomen juutalaisillekin tämä on tuttu ongelma. Vaikka moni ei halunnut ottaa, tai ei pystynyt ottamaan, kantaa tähän asiaan, oli enemmistö kuitenkin täysin tai suurin piirtein samaa mieltä.

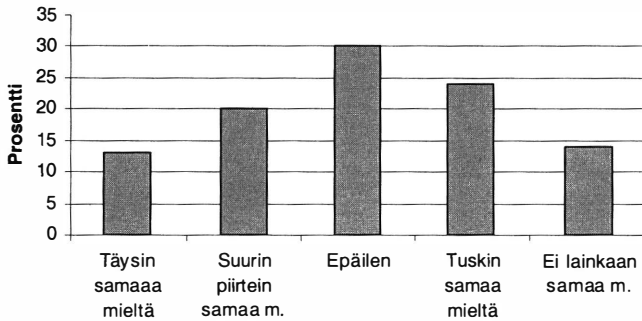
Juutalainen diaspora ja Israel kehittyvät kahdeksi eri juutalaisuuden muodoksi

Uusien lukujen mukaan maailmassa on 13 miljoonaa juutalaista (muitakin lukuja näkee - kaikki riippuu siitä miten "juutalainen" määritellään). Näistä 5 miljoonaa asuu Israelissa ja 8 miljoonaa diasporassa, joista puolestaan toista miljoonaa Euroopassa. Kehitys on kuitenkin jo kauan ollut se, että Israelissa juutalaisten määrä kasvaa ja diasporassa vastaavasti vähenee. Tämä tarkoittaa, että jonain päivänä enemmistö juutalaisista asuu Israelissa. Syynä tähän kehitykseen ei ole ainoastaan muutto Israeliin vaan myös se tosiasia, että diasporassa juutalaisten syntyvyys on alhainen. Lisäksi moni diasporajuutalainen ei vie juutalaisuuttaan seuraavalle sukupolvelle esim. seka-avioliiton myötä.

Kysymme Suomen juutalaisilta kantaa väitteeseen, että pitkällä tähtäimellä juutalaisuudella on tulevaisuutta ainoastaan Israelissa. Suomen juutalaiset ovat tällä kohden melko jakautuneita mielipiteissään, joskin vastaukset kallistuvat hieman enemmän torjuvalle puolelle. Se ei ole yllättävää, koska väitteen hyväksyminen tarkoittaisi sen myöntämistä, ettei juutalaisuudella ole tulevaisuutta myöskään Suomessa. Kuten muistetaan, kokevat puolet itsensä yhtä paljon suomalaisiksi kuin juutalaisiksi, ja toivoo varmasti voivansa elää suomalaisina juutalaisina. Kuitenkin aika moni on epävarma diaspora-juutalaisuuden tulevaisuudesta.

**Pitkällä tähtäimellä juutalaisuudella on tulevaisuus
ainoastaan Israelissa**

Diasporajuutalaisuuden tulevaisuuden osalta on havaittavissa selvä ikäryhmien välinen ero. Ikääntyneistä enemmistö uskoo, että juutalaisuudella on tulevaisuutensa ainoastaan Israelissa, kun taas enemmistö nuorista on päinvastaisella kannalla. Keski-ikäisten vastaukset taas jakautuvat melko tasan. Tässä käy ilmi sama seikka kuin kysymyksessä suhtautumisesta Israeliin. Ikääntyneillä on vahvempi yhteenkuuluvuuden tunne Israelin kanssa, kun taas nuorten voidaan pikemminkin sanoa näkevän Israelin tärkeäksi maaksi muttei kuitenkaan "omaksi" maakseen. Nuoret myös näkevät tulevaisuutensa olevan Suomessa - ei Israelissa.

Israelin valtion olemassaolo ja antisemitismi kuuluvat yhteen. Sionistisen liikkeen perustajalle, Theodor Herzlille (1860-1904), juutalaisvaltio oli ennen kaikkea turvapaikka anti-semitismiltä. Vaikka sionistit eivät aina ole olleet tässä Herzlin kannalla, on antisemitismi kuitenkin yksi Israelin valtion olemassaolon perusteista.

Suomessa antisemitismi on aina ollut heikkoa. Ennakkoluuloja juutalaisia kohtaan ja uskonnollista antijudaismia esiintyi yleisesti aina 1900-luvulle asti, mikä vaikutti siihen, että kansalaisoikeudetkin myönnettiin maamme juutalaisille erittäin myöhään. Ideologista ja

systemaattista antisemitismia esiintyi kuitenkin vähän. Tiettyä syrjintää esiintyi kyllä 1900-luvun alkupuoliskolla ja monella juutalaisella oli karvaitakokemuksiaesim. työpaikan löytämisestä. Yhteiskunnan eliitti oli pitkään erittäin saksalaisystävällistä mutta natsismin juutalais-käsitystä se ei yleensä omaksunut. Niinpä maamme selviytyi kunnialla sodista - pientä häpeätahraa lukuunottamatta - vaikka olikin Saksan liittolainen. Jukka Hartikainen kuvaa 1930-luvun tilannetta osuvasti näin:

Keski-Eurooppaan verrattuna on räikeä juutalaisvastaisuus Suomessa ollut yksittäisten ihmisten tai pienten poliittisten ääriyhmiön harrastamaa "suuresta maailmasta" kopioitua retoriikkaa ja omaksuttuja asenteita.

On hyvin mielenkiintoista todeta, että vaikka puolet Suomen juutalaisista kokee rasismia maassamme viime vuosina lisääntyneen, tämä ei kuitenkaan koske antisemitismia: 65% katsoo, että se on pysynyt ennallaan. Rasismiin liittyvät ongelmat Suomessa eivät yleensä koske juutalaisia, vaan somaleja ja muita ryhmiä.

Koetko että rasismi/antisemitismi Suomessa on kasvanut, vähentynyt vai pysynyt ennallaan viimeisen viiden vuoden aikana?

	<u>Kasvanut</u>	<u>Pysynyt ennallaan</u>	<u>Vähentynyt</u>
Rasismi	50	44	6
Antisemitismi	24	65	12

Halusimme myös tietää Suomen juutalaisten omista kokemuksista antisemitismistä. 77% ilmoittaa, ettei ole kertaakaan joutunut antisemitismin kohteeksi viimeisen viiden vuoden aikana. Jos aikaperspektiiviä laajennetaan, ilmoittaa 48% edelleen, ettei ole sitä koskaan kokenut. 30% ilmoittaa kokeneensa antisemitismia kerran ja 22% useita kertoja. Tutkimuksesta ei käy ilmi minkälaisia nämä kokemukset ovat olleet. Voidaan kuitenkin olettaa, että useimmat antisemiittiset välikohtaukset ovat olleet verbaalisia. Tällä kohden tulee

huomioida, että tutkimus tehtiin keväällä 2001. Vuosi tämän jälkeen jouduttiin Helsingin juutalainen seurakuntakeskus evakuoimaan pommiuhkauksen vuoksi.

Oletko henkilökohtaisesti joutunut antisemitismin kohteeksi Suomessa viimeisen viiden vuoden aikana/aikaisemmin?

	<u>Viimeisen viiden vuoden aikana</u>	<u>Aikaisemmin</u>
En koskaan	77	48
Kyllä, kerran	17	30
Kyllä, useita kertoja	5	22

Juutalaisille rasismia sivuavat teemat ovat kuitenkin tärkeitä. Kuten olemme jo nähneet, esiintyy rotuennakkoluuloja heidän mielestään enemmän ei-juutalaisten kuin juutalaisten parissa, kun taas suvaitsevaisuus ja muiden kunnioittaminen leimaavat enemmän juutalaisia. Taustalla on nähtävissä ajatus siitä, että koska juutalaiset ovat historiansa aikana tulleet niin paljon syrjityksi, heillä on tietty herkkyys näissä asioissa ja he tuntevat luonnollista solidaarisuutta muita syrjittyjä kohtaan. Vaikka tämän ajatuksen hyvin ymmärtääkin, ei kuitenkaan pidä uskoa, että syrjinnällä sinänsä olisi jonkinlainen ihmisyyttä jalostava vaikutus. Julkisuudessa näkee usein väitettävän, että Israelin pitäisi kohdella palestiinalaisia paremmin, koska sen kansalla itsellään on niin paljon kokemusta syrjinnästä ja sorrosta. Samalla voidaan kuitenkin myös kysyä, tulisiko keskitysleirejä siis pitää jonkinlaisina kasvatuslaitoksina, joiden läpi käyneet olisivat muita parempia ihmisiä.

Kysyimme myös tulisiko juutalaisten, *nimenomaan koska ovat juutalaisia*, erityisessä määrin osallistua hyväntekeväisyyteen ja auttaa syrjittyjä. Molemmilta osin selvä enemmistö oli sillä kannalla, että juutalaisilla on sama vastuu kuin muillakin. Juutalainen erityisvastuu syrjityistä sai hieman suuremman kannatuksen (37%) kuin vastuu hyväntekeväisyydestä (31%).

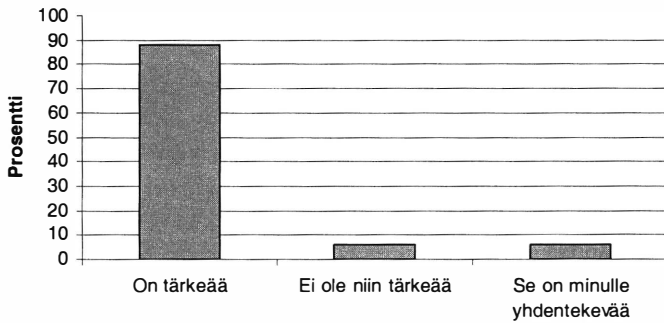
Seurakuntaelämä ja sen tulevaisuus

Suomessa asuvista juutalaisista valtaosa kuuluu seurakuntiin. Tämä poikkeaa monesta muusta maasta, esim. Ruotsissa arvellaan että puolet maan juutalaisista ei kuulu mihinkään seurakuntaan. Syy tähän voi hyvin olla, että Suomessa seurakunnilla on käytännössä yksinoikeus juutalaiseen toimintaan. Maista, joissa on paljon enemmän juutalaisia, löytyy kirjava joukko erilaisia poliittisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä juutalaisjärjestöjä, jotka toimivat täysin itsenäisesti. Suomessa taas nämä järjestöt toimivat seurakuntien sateenvarjon alla. Sitä, kuinka monta seurakuntiin kuulumatonta juutalaista Suomessa on, on erittäin vaikea arvioida. Arviot liikkuvat kuitenkin 250 ja 350 välillä.

Myös koolla on merkitystä. Jos juutalaisia on maassa paljonkin, jokainen juutalainen tietää että seurakunta selviää hyvin vaikka juuri hän ei kuuluisikaan siihen. Kun taas juutalaisten määrä on niin pieni kuin se Suomessa on, jokainen juutalainen tuntee vastuunsa: seurakunta tarvitsee jokaisen jäsenen. Tässä pätee sama mekanismi kuin onnettomuuden sattuessa: jos silminnäkijöitä on paljon odottavat kaikki muiden tekevän jotakin; jos taas paikallaolijoita on yksi, hän toimii varmasti. Kuka muu sen tekisi?

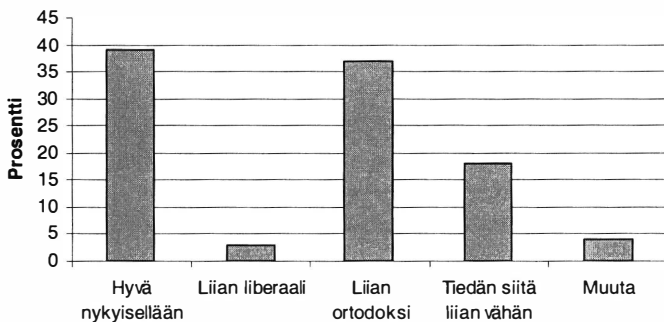
Selkeä enemmistö Suomen juutalaisista on ollut seurakunnan jäseniä syntymästään asti. 23% ilmoittaa liittyneensä myöhemmin. Tämä vastaa kyselyssämme 107 henkilöä. Koska kyselyyn osallistui 86 käännynnäistä, on valtaosa näistä myöhemmin liittyneistä kääntyneitä juutalaisuuteen. Ainoastaan 2% ilmoittaa olleensa jonkin aikaa seurakunnan jäsenyyden ulkopuolella. Ainoastaan 15% myöntää harkinneensa eroa seurakunnasta. Kun vielä 88% toteaa olevan tärkeää, että mahdollisimman moni juutalainen kuuluu seurakuntaan, voidaan sanoa seurakuntien omaavan vahvan tuen jäsentensä keskuudessa. Seurakuntaan kuuluminen on enemmistölle itsestään selvä asia.

Onko mielestäsi tärkeää vai ei, että mahdollisimman moni juutalainen kuuluu Juutalaiseen seurakuntaan?

Kysyimme myös mitä mieltä vastaajat ovat seurakunnan uskonnollisesta linjasta. Seurakuntahan on virallisesti ortodoksinen, vaikka jäsenet - kuten olemme huomanneet - eivät pidä itseään ortodokseina, eivätkä omaa ortodoksisia käsityksiä ja elämäntapoja. Tämä näkyy myös selvästi vastaajien mielipiteissä seurakunnan uskonnollisesta linjasta. 39% pitää sitä hyvänä nykyisellään ja miltei yhtä moni (37%) liian ortodoksisena.

Mitä pidät Juutalaisen seurakunnan uskonnollisesta linjasta?

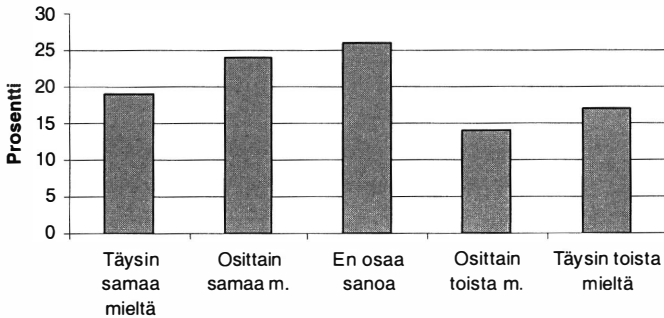
Nuorten ja keski-ikäisten parissa suurempi joukko pitää uskonnollista profiilia liian ortodoksisena, mutta ikääntyneiden joukoissa nykylinja saa voimakkaan tuen.

Tulos osoittaa, että moni, joka ei lainkaan pidä itseään ortodoksina, kuitenkin hyväksyy sen tosiasian, että seurakunta on ortodoksinen ja pysyy sellaisena. Tämä ei ole lainkaan niin ristiriitaista kuin se ensinäkemältä voi vaikuttaa. Monessa ortodoksis seurakunnassa tilanne on aivan samanlainen. Uskonnollisen linjan muuttaminen liberaalimpaan suuntaan toisi seurakuntaa lähemmäksi jäseniään, mutta loisi samalla uusia ongelmia. Perinteisempi jäsenkunta, joka on pieni mutta aktiivinen, ei muutosta hyväksyisi. Ei-ortodoksiset juutalaiset hyväksyvät ortodoksisjuutalaisuuden, mutta ortodoksisjuutalaiset eivät hyväksy ei-ortodoksista juutalaisuutta. Iso-Britannian ortodoksinen päärabbiini, Jonathan Sacks, on sanonut: "Reformijuutalaiset ovat kyllä juutalaisia, mutta reformijuutalaisuus ei ole juutalaisuutta."

Seurakuntien uskonnollisen linjan muuttaminen voisi myös tuoda ongelmia jäsenille, jos - ja kun - he muuttavat Israeliin. Eri syistä johtuen ei-ortodoksinen juutalaisuus ei ole saanut virallista tunnustusta Israelissa, ja sen vuoksi ei-ortodoksisessa seurakunnassa tapahtunutta kääntymistä ei maassa hyväksytä. Tästä seuraa, että esim. amerikkalaisessa reformiseurakunnassa 40 vuotta sitten juutalaisuuteen kääntynyttä ja sen jälkeen yleisesti juutalaisena pidettyä henkilöä voidaan Israelissa pitää ei-juutalaisena. Tätä ongelmaa Suomen juutalaiset eivät Israeliin muuttaessa koe.

Kysyimme myös mielipidettä muutamasta seurakuntaelämään liittyvästä asiasta. Pieni enemmistö oli joko täysin (19%) tai osittain (35%) sitä mieltä, että synagogan keskeiset henkilöt saavat heidät joskus tuntemaan itsensä "ulkopuolisiksi". Hieman suurempi enemmistö taas yhtyi - 22% täysin ja 38% osittain - väitteeseen, että hengellisen kokemuksen saaminen synagogassa on vaikeaa. Kysymyksessä, pitäisikö rabbiinien olla aktiivisempia saamaan jäsenten ei-juutalaiset kumppanit mukaan seurakuntaan, mielipiteet jakautuivat melko tasan.

Rabbin pitäisi olla aktiivisempia saamaan ei-juutalaiset kumppanit mukaan seurakuntaan

Vastaajat saivat myös ottaa kantaa seurakuntien toimintaan ja kertoa mihin pitäisi panostaa enemmän ja mihin vähemmän. Seurakuntien johto voi olla tyytyväinen, koska useimpien toimintojen osalta selvästi suosituin vaihtoehto oli "panostus on riittävä". Muuten vastauksia voidaan yleistää toteamukseen, että kaikkeen pitäisi panostaa enemmän. Yhdenkään toiminnon osalta ei edes 10% ilmoittanut, että tähän pitäisi panostaa vähemmän. Käytännössä ongelmana on tietenkin, että voimavarat eivät riitä kaikkeen.

Kuten oli odotettavissa, sekä lasten- ja nuorten toimintaa että Sara-kotia ja muuta vanhusten tukitoimintaa pidettiin tärkeänä: 60% ja 43% halusi panostettavan enemmän niihin. Sellaiseen toimintaan, jota ei ole, voi tietenkin panostaa ainoastaan enemmän, mutta jos ei pidä sitä lainkaan tärkeänä voi tietysti vastata, että panostus on riittävä. Suomesta puuttuu juutalainen museo. Enemmistö seurakuntalaisista pitää sitä hyvänä ajatuksena, koska 54% haluaisi panostaa siihen enemmän. Yli 50% kannatuksen pääsivät myös juutalainen jatkokoulutus seurakunnan jäsenille (58%), juutalainen kulttuuri, teatteri, elokuva yms. (55%) ja antisemitismin vastaiset kampanjat (50%).

Israelin tukemiseen halusi 27% panostaa enemmän, mikä on alhainen luku. Vielä merkillepantavaa on se, että 8% halusi siihen panostettavan

vähemmän. Tämä on suurempi joukko kuin minkään muun toiminnan kohdalla. Selvä enemmistö oli myös sitä mieltä, että juutalaisten pitäisi ensisijaisesti antaa avustusta Suomessa oleville juutalaisille kohteille (64%). Israelin asetti etusijalle 36%. Vastauksista näkee hyvin, että Israelia enenevässä määrin pidetään kypsänä valtiona, joka selviää hyvin itse, ilman muiden maiden juutalaisten apua.

Juutalaisena eläminen Suomessa ei aina ole helppoa. Ympäristö ei suinkaan ole vihamielinen ja muutenkin juutalaiset ovat hyvin integroituneet yhteiskuntaan. Juutalaisväestö on kuitenkin pieni, ja pienen tuonaan erilaisia ongelmia: samanhenkisiä ja -ikäisiä ei ole paljon ja juutalaisen elämäntilanteen löytäminen ei ole aina helppoa. Lisäksi voidaan todeta, että ympäristö ei estä juutalaisen identiteetin muodostumista, mutta ei myöskään vahvista sitä. Onkin usein kysytty, onko näin pienen juutalaisväestön mahdollista säilyä pitkään.

Pyysimme kantaa muutamaan juutalaisuuden tulevaisuuteen liittyvään väitteeseen. Mielenpisteet jakoutuivat selvästi siinä, millaista Suomen juutalaisuus tulee 50 vuoden päästä olemaan. Sama koskee väitettä, että pitkällä tähtäimellä juutalaisuudella on tulevaisuus ainoastaan Israelissa. Selkeää enemmistöä ei löytynyt väitteen tukijoiksi eikä torjijiksi. Sen sijaan selvä - joskaan ei kovin suuri - enemmistö torjui väitteen, että juutalaisuus voisi säilyä ainoastaan ortodoksisessa muodossaan: 34% ei ollut lainkaan ja 25% tuskin samaa mieltä.

Sen sijaan Suomen juutalaiset luottavat siihen, että nykyistä linjaa hiomalla tulevaisuus on valoisa. Selvä enemmistö uskoo, että määrätietoinen panostaminen kulttuuriseen ja sosiaaliseen toimintaan takaa sen, että juutalaisuus säilyy Suomessa. 32% oli täysin ja 47% suurin piirtein samaa mieltä.

Suomen juutalaisuuden tulevaisuus: Mitä mieltä olet?

	Täysin samaa mieltä		Epäilen	Tuskin samaa mieltä	
Panostamalla määrätietoisesti kulttuurilliseen ja sosiaaliseen toimintaan juutalaisuus voi säilyä Suomessa	32	47	15	4	2
Pitkällä tähtäimellä juutalaisuudella on tulevaisuus ainoastaan Israelissa	13	20	29	24	14
Juutalaisuus Suomessa tulee 50 vuoden päästä olemaan melko samanlainen kuin tänään	6	30	39	17	7
Juutalaisuus voi säilyä ainoastaan ortodoksisessa muodossaan	6	12	23	25	34

Tulevaisuuden kannalta on lasten juutalainen kasvatusta avainasemassa. Valtaosa niistä 120:stä, jotka ilmoittivat, että heillä on kouluikäisiä lapsia, on huolehtinut siitä, että nämä saavat juutalaista uskonnonopetusta, joko Helsingin Juutalaisessa koulussa (45%) tai muulla tavalla (18%). Ne 75 vanhempaa, joiden lapset saavat juutalaista uskonnonopetusta ovat melko tyytyväisiä siihen, tosin 28% on sitä mieltä, että sitä tulisi vahvistaa. Se ei tietenkään välttämättä ole tyytymättömyyden osoitus: kaikkea - myös sitä mikä toimii hyvin - voidaan aina parantaa. Vain 5% katsoo, että juutalainen uskonnonopetus on niin huonoa, että sitä pitää uudistaa perusteellisesti.

"Tuleeko meillä olemaan juutalaisia lapsenlapsia?"

- Aiemmin kyselimme itseltämme, tuleeko meillä olemaan juutalaisia lapsia. Tänään tulee kysyä, tuleeko meillä olemaan juutalaisia lapsenlapsia.

Rabbi Moshe Edelman on kuusissakymmenissä oleva, hyvin juutalaisen näköinen mies. Hän puhuu rauhallisesti virheettömällä ruotsin kielellä, vaikka onkin syntynyt Tanskassa ja asunut pitkään Israelissa. Kuusi vuotta Tukholmassa on jättänyt jälkensä.

Jo ollessaan ortodoksinen rabbiini Tukholmassa Edelman vieraili säännöllisesti Helsingissä. Juutalainen elämä tulee pitkälti toimeen ilman rabbiinia; jumalan-palveluksia ja monia muitakin menoja voidaan hyvin viettää ilman tätä. Joitakin seremonioita, mm. kääntymykseen liittyviä, ei kuitenkaan voida toteuttaa ilman vihittyä rabbiinia. Näitä tarpeita varten, ja toisinaan muutenkin, Edelman vieraili Helsingissä jo 1990-luvun puolivälissä. Sitten vuoden 1999 kesäkuun hän on toiminut seurakunnan vakinaisena rabbiinina.

- Minusta Helsingin seurakunta on hyvin lämmin, vieraanvarainen ja aktiivinen seurakunta, jonka jäsenet todella haluavat säilyttää juutalaisuuden ja pitää seurakuntansa perinteisenä juutalaisena seurakuntana, hän sanoo eikä se suinkaan ole pelkkää kohteliaisuutta vaan vankka henkilökohtainen mielipide. Vaikka kotona ei pidetäkään kaikkia juutalaisia sääntöjä, halutaan kuitenkin että seurakunnassa säilyvät kaikki vanhat perinteet ja elämänmuodot, hän jatkaa. Ero Tukholmaan on koossa ja siinä, että Helsingin seurakunta on ortodoksinen eikä yhtenäisseurakunta. Tukholmassakin koin, että ihmiset halusivat tietämystä ja toivoivat lastensa jatkavan perinteen ylläpitämistä.

Tutkimuksemme on kuitenkin osoittanut, että seurakunnasta löytyy paljonkin sellaisia, jotka pitävät itseään liberaaleina juutalaisina, ja joidenka mielestä seurakunta on liian ortodoksinen. Näille rabbi Edelmannilla on selvä viesti.

- Niille, jotka toivovat seurakunnan muuttumista liberaaliksi haluan sanoa, että voimme tehdä sen vaikka huomenna, mikäli lupaatte tulla jumalanpalveluksiin perheinenne joka viikko, hän sanoo hymyillen. Hän tietää hyvin, että tällaisia mielipiteitä esittävät eivät tule synagogaan joka sapatti vaikka tekisi mitä. Ortodoksisuuden vahvuus on juuri siinä, että vaikka liberaaleja olisikin enemmän, käyvät ortodoksit synagogassa näitä paljon useammin ja ovat muutenkin aktiivisempia.

Edelmann näkee rabbiinin tärkeimmäksi tehtäväksi edistää juutalaisuuden tuntemusta. Rabbiini ei ole sano seurakuntalaisilleen miten heidän tulisi elää, vaan hänen tehtävänsä on varmistaa, että he tuntevat juutalaisuuden kyllin hyvin voidakseen itse päättää, minkälaisia juutalaisia he haluavat olla. Tämä tapahtuu monella tavalla: päiväkodissa ja koulussa annettavana kasvatuksena ja opetuksena, kursseina ja luentoina, saarnoina jne.

- Ratkaisevinta ei ole, onko ortodoksinen vai ei. Ortodoksisuuden asteesta riippumatta jokainen tarvitsee tietämystä ja avointa mieltä, valmiutta oppia uutta koko ajan. Vain juutalaisuuden hyvin tunteva voi päättää, noudattaako sen sääntöjä vai jatkaako niistä välittämättä. Tieto on tärkeää, koska toivomme perinteisen juutalaisuuden jatkuvan. Tämä ei saa päättyä tähän sukupolveen. Ei ihmiselle voi sanoa, "Ole ortodoksi", ellei tämä tiedä mitä ortodoksisuus tarkoittaa, mitä ortodoksina pitäisi tehdä ja miksi. Tietämys ja perinteen tuntemus ovat kaikkein tärkeintä.

Vaikka rabbi Edelmann kehuu seurakuntaansa lämpimäksi ja juutalaisuudestaan tietoiseksi, näkee hän seurakuntalaisten tietotasossa kuitenkin parantamisen varaa. Hän mm. epäilee, tietävätkö kaikki liberaaleiksi juutalaisiksi ilmoittautuvat todella mitä liberaali

juutalaisuus on. Tulosta, jonka mukaan ainoastaan 20% kannattaa perinteistä näkemystä Toorasta, Edelmann kommentoi tekemällä erotuksen asioista perillä olevan ja tietämättömän juutalaisen välillä. Pitääkö rabbiin ajatuksia tulkita niin, että hänen mukaansa Tooraa Jumalan Sanana pitävät tuntevat kirjoitukset hyvin, kun taas perinteisestä kannasta irtaantuvat eivät niitä tunne? Tiivistetysti Edelmannin kanta on silloin hyvin lähellä perinteistä uskonnollisen konservatismiin ajatusta, jonka mukaan väärä usko johtuu vain tietämättömyydestä. Todellisuus voi tosin olla päinvastainenkin: perinteinen näkemys voi olla peritty, kun taas vaihtoehtoinen näkemys saattaa perustua syvälliseen perehtyneisyyteen.

Rabbi Edelmannin tulkinta seurakuntalaistensa suhtautumisesta seka-avioliittoihin on sekin erittäin suoraviivainen. Hänen mielestään ne 68%, jotka hyväksyvät seka-avioliitot, elävät itse sellaisissa, ne 21% jotka eivät hyväksy ovat naimisissa toisen juutalaisen kanssa ja loput 11%, jotka eivät osaa vastata, ovat vielä naimattomia. Hänen mukaansa käytäntö siis määritteli suhtautumista. Todellisuudessa ei näin kuitenkaan ole. Naimattomista peräti 73% voi kuvitella olevansa naimisissa ei-juutalaisen kanssa, ja niistäkin, jotka ovat naimisissa toisen juutalaisen kanssa, suurempi joukko vastasi tähän kysymykseen myöntävästi kuin kieltävästi (47% vastaan 36%).

Tyypilliseen ortodoksiseen tapaan rabbi Edelmann näkee seka-avioliitot askeleena kohti assimilaatiota.

- Toisen maailmansodan jälkeen juutalaisuus on menettänyt enemmän ihmisiä assimilaation kautta kuin holokaustissa konsanaan. Jos katsoo Yhdysvaltoja ja siellä toimivia reformijuutalaisia, liberaaleja ja rekonstruktionistisia juutalaisia - mitä kaikkia sieltä ikinä löytyykään - niin haluaisin kysyä heiltä: "Missä ovat lapsenlapsesi? Oliko reformijuutalaisuus jotain vain itseäsi varten, vai oliko se myös tarkoitettu lapsillesi ja lapsenlapsillesi?" Me ortodoksit ajattelemme kaiken aikaa tulevaisuutta. Kaikki mitä ortodoksit tekevät on sitä varten, että seuraava sukupolvi tietäisi miten jatkaa.

Kysyessäni onko rabbiinin mielestä juutalaisuudella tulevaisuutensa ainoastaan ortodoksisessa muodossaan - tämä on siis väite, jonka seurakuntalaisten selvä enemmistö torjuu - vastaukseksi saan, että sillä juutalaisuudella joka takaa, että meillä on juutalaisia lapsenlapsia on tulevaisuus. Tulkitsen vastauksen siten, että hänen mukaansa vain ortodoksinen juutalaisuus pystyy tähän. Tutkimukset osoittavatkin rabbiinin olevan oikeassa. Ortodoksijuutalaisten lapset ja lapsenlapset ovat suuremmalla todennäköisyydellä itse juutalaisia kuin ei-ortodoksisten juutalaisten jälkeläiset. Kokonaan toinen asia onkin sitten, että ortodoksien jälkeläiset ovat kyllä juutalaisia, mutta usein ei-ortodoksisia juutalaisia. Etenkin Yhdysvalloissa on ollut havaittavissa siirtymistä ei-ortodoksisiin seurakuntiin, jotka ovat sosiaalisesti arvostetumpia.

Rabbi Edelmann toteaa tyytyväisyydellä, että *mixed sitting* on ainoa uudistus joka saa enemmistön tuen. Muiden uudistusten osalta - sekä naisten asemaan että seurakunnan jäsenyyteen liittyvien - enemmistö kannattaa nyky menetelyä. Perustellessaan, miksi juutalaisuuden ei tule lähteä uudistamaan ja moderni-soimaan perinteitään, hän käyttää yllättävää vertausta:

- Miksi olet golfseuran jäsen? Tietysti siksi, että haluat pelata golfia. Miksi liityt bridgeseuraan? Jotta voisit juoda kahvia? Ei tietenkään - kahvia voit juoda jossain muualla - vaan siksi, että haluat pelata bridgeä. Jos työskentelet Coca Colan tehtaassa, et juo Pepsiä lounastauolla; se ei tulisi kysymykseenkään. Miksi liityt juutalaiseen seurakuntaan? Et sen vuoksi, että voisit siellä tehdä kaikenlaista, jota voit myös tehdä muuallakin. Et myöskään sen vuoksi, että muuttaisit sen ei-juutalaiseksi. Liityt juutalaiseen seurakuntaan, koska se on *juutalainen* seurakunta. Säilyttäkäämme siksi seurakunta juutalaisena seurakuntana, älkäämme lähtekö muuttamaan sitä!

Rabbi Edelmann on myös tyytyväinen *kosher*-säännösten ja eri perinteiden noudattamisesta saamiimme tuloksiin. Luvut eivät hänen mielestään ole lainkaan huonoja. Päinvastoin - hän sanoo olevansa positiivisesti yllätynyt *kosher*-säännösten osalta saaduista tuloksista.

Mezuzan käyttöä puolestaan rabbiini kommentoi näin:

- Sillä on kaksi päämäärää. Ensinnäkin se on viesti siitä, että olen juutalainen ja ylpeä siitä. Toiseksi se on kansanperinne, osa yleistä juutalaista traditiota. Ei tarvitse olla uskonnollinen käyttääkseen sitä. Sapattikynttilöiden osalta tilanteen tulisi olla samanlainen: ei tarvitse olla uskonnollinen sytyttääkseen niitä. Ei-uskonnollisille sanoisin: "Sytyttäkää sapattikynttilöitä, se on juhlallista. Ei tarvitse välttämättä lausua rukousta, ainoastaan sytyttää kynttilöitä merkiksi siitä, että täällä asuu juutalainen.

Jumalanpalveluskäyttäytymisessä rabbi Edelman näkee juutalaisuuden läpikäyvän samaa kriisiä kuin koko läntinen maailma: osanotto vähenee. Kirkot ja synagogat ovat aivan liian suuria niihin kokoontuvalle jumalanpalvelusväelle.

- Tämän kanssa me kamppailemme muiden uskontojen tavoin: Miten käy jumalanpalveluksille seuraavan sukupolven aikana?

Rabbi Edelman on kaikesta huolimatta optimistinen tulevaisuuden suhteen. Juutalaisuus tulee säilymään - se on aivan varmaa - myös Suomen kaltaisissa maissa.

- Sata vuotta sitten sanottiin Suomen juutalaisille, ettei heillä ole tulevaisuutta. Samoin todettiin viisikymmentä vuotta sitten. Täällä me olemme kuitenkin, ja tulemme olemaan myös tulevaisuudessa. Jos emme uskoisi, että juutalaisuudella on tulevaisuutta, miksi sitten vaivautuisimme tekemään niin kovasti työtä. Teemme sen, koska olemme vakuuttuneita siitä, että juutalaisuudella on tulevaisuus.

*

Onko rabbiinin optimismille mitään perusteita? Kyllä on.

Jos tutkimuksemme tulosten perusteella koetamme piirtää muotokuvaa Suomen juutalaisista, se täytyy tehdä kolmena eri versiona.

Herra A. on seitsemänkymmenissä oleva juutalainen eläkeläinen, joka elää yhdessä juutalaisen vaimonsa kanssa. Hän käy säännöllisesti synagogassa (ei kuitenkaan joka sapatti) sekä noudattaa *kosher*-sääntöjä kotona, joskaan ei aivan tarkasti. Sapattina hän voi joskus tehdä sellaista, mikä perinteen mukaan on kiellettyä, mutta sapatti on kuitenkin erilainen päivä kuin kaikki muut. Juutalaisia pyhiä hän viettää aina eikä joulua vietetä hänen perheessään lainkaan. Herra A:lla on jo juutalaisia lapsenlapsia.

Rouva B. on keski-ikäinen juutalainen, jonka mies on ei-juutalainen. Muiden kiireiden takia, ja koska naisten paikka jumalanpalveluksissa on lehterillä, hän ei käy synagogassa kuin erilaisissa tilaisuuksissa. Kotona syödään kaikenlaista ruokaa, ei kuitenkaan sianlihaa. Suuria juutalaisia pyhiä vietetään, mutta lasten vuoksi annetaan myös joululahjoja. Rouva B:n lapset ovat juutalaisia ja ovat käyneet Juutalaista koulua, nuorin käy yhä. On todennäköistä - mutta ei varmaa - että hänellä tulee olemaan juutalaisia lapsenlapsia.

Nuorukainen C. on juutalainen opiskelija. Hän tuntee itsensä hyvin suomalaiseksi, mutta samalla hän on tietoinen siitä, että on juutalainen. Hän on aikoinaan käynyt Juutalaista koulua ja sen jälkeen tavallista lukiota. Juutalaisuus kiehtoo häntä, ei uskontona vaan kulttuurina ja perinteenä. Hän onkin ryhtynyt lukemaan juutalaista kirjallisuutta ja käy myös silloin tällöin synagogassa. Perustaako hän juutalaisen perheen vai ei, riippuu paljolti siitä, meneekö hän naimisiin juutalaisen vai ei-juutalaisen kanssa. On myös hyvin mahdollista että hän perustaa juutalaisen perheen mutta ei Suomeen.

Suomen juutalaisten tulevaisuus ei kuitenkaan ole kiinni ainoastaan siitä, miten paljon tai miten vähän juutalaiset noudattavat juutalaisia perinteitä, ja miten juutalaisiksi he itsensä tuntevat. Tärkeää on myös seurakunnan kehitys. Vaikka aina tulee löytymään niitä, joiden mielestä seurakunnan linja on liian ortodoksinen, nykyiselle päälinjalle ei löydy vaihtoehtoja. Seurakunta tietysti muuttuu, ja erilaisia uudistuksia voi tulla, mutta seurakunta tulee pysymään ortodoksisena seurakuntana. Kaikki viittaa siihen, että vastuunkantajia niin seurakuntaan kuin sen

yhteydessä toimiviin yhdistyksiin löytyy jatkossakin. Huhut Suomen juutalaisuuden kuolemasta ovat ennenaikaisia.

Suomen juutalaiset ovat hyvin integroituneet yhteiskuntaamme. Tämä tiedettiin jo ennestään, ja tutkimuksemme vahvistaa tämän tiedon. Mutta ovatko juutalaiset myös assimiloituneita?

Tietynasteista assimilaatiota on eittämättä tapahtunut. Jotkut juutalaiset ovat elämäntavoiltaan enemmän suomalaisia kuin juutalaisia, ja moni myös tunnustaa tuntevansa itsensä enemmän suomalaiseksi. Tämä on varsin luonnollista: moni juutalainen elää seka-avioliitossa, ja hänen työtoverinsa ja ystävänsä ovat ei-juutalaisia. Siinä tilanteessa täysin ei-juutalainen elinympäristö tietysti vaikuttaa asenteisiin ja elämäntapoihin. Kokonaisuudessaan juutalaiset ovat kuitenkin hyvinkin säilyttäneet omaleimaisuutensa ja pystyneet omaksumaan kaksi identiteettiä.

Se tosiasia, että puolet Suomen juutalaisista kokee olevansa yhtä paljon suomalaisia kuin juutalaisia, on oikeastaan menestystarinan osoitus. On mahdollista integroitua ilman täydellistä assimilaatiota eikä suinkaan ole pakko valita kahden identiteetin välillä. On aivan mahdollista olla sekä suomalainen että jotain muuta.

Suomen juutalaiset ovat tässä onnistuneet. Muillakin ryhmillä on samat mahdollisuudet onnistua. Monikulttuurisuus ei ole utopia.

Liitteet

1. Helsingin seurakunnan saatekirje
2. Turun seurakunnan saatekirje
3. Suomenkielinen kyselykaavake
4. Ruotsinkielinen kyselykaavake

Arvoisa Helsingin juutalaisen seurakunnan jäsen,

Tässä lähetyksessä seuraa juutalaista elämää koskeva kyselylomake. Se liittyy eri maiden juutalaisia koskevaan tutkimukseen, jota vastuulliset ja asiantuntemusta omaavat tutkijat tekevät. Suomessa vastuuhenkilönä toimii Åbo Akademin dosentti Svante Lundgren. Lomake on lähetetty kaikille 18 vuotta täyttäneille Helsingin ja Turun juutalaisten seurakuntien jäsenille. Suhtaudumme seurakunnan puolesta myönteisesti tähän ja toivomme, että vaivautuisit vastaamaan kyselyyn.

Kaikki jotka osallistuvat kyselyyn pysyvät nimettöminä. Haluamme korostaa, että ainoa suomalainen joka koskaan näkee täytetyt lomakkeet on Svante Lundgren. Lomakkeet säilytetään avaamattomina seurakunnan kansliassa, josta Svante Lundgren noutaa ne ja vie ne Kööpenhaminaan, jossa tietokone analysoi ne. Voimme näin taata, että kukaan ei tule pohtimaan kenen vastauksesta saattaa olla kyse.

Jos olet saanut suomenkielisen kyselylomakkeen mutta haluaisit mieluummin ruotsinkielisen, niin ilmoita seurakunnan kansliaan (puh. 586 0310), niin lähetämme sellaisen Sinulle.

Osallistumalla kyselyyn vaikutat omalta osaltasi siihen, että tieto Suomen juutalaisesta väestöstä kasvaa.

Ystävällisesti,

Gideon Bolotowsky
Helsingin juutalaisen seurakunnan puheenjohtaja

Arvoisa Turun juutalaisen seurakunnan jäsen,

Tässä lähetyksessä seuraa juutalaista elämää koskeva kyselylomake. Se liittyy eri maiden juutalaisia koskevaan tutkimukseen, jota vastuulliset ja asiantuntemusta omaavat tutkijat tekevät.

Suomessa vastuuhenkilönä toimii Åbo Akademin dosentti Svante Lundgren. Lomake on lähetetty kaikille 18 vuotta täyttäneille Helsingin ja Turun juutalaisten seurakuntien jäsenille. Suhtaudumme seurakunnan puolesta myönteisesti tähän ja toivomme, että vaivautuisit vastaamaan kyselyyn.

Kaikki jotka osallistuvat kyselyyn pysyvät nimettöminä. Turun kaltaisessa pienessä seurakunnassa on tietysti helppo tunnistaa ihmisiä iän, sukupuolen ja muiden henkilötietojen perusteella. Siksi haluamme korostaa, että ainoa suomalainen joka koskaan näkee täytetyt lomakkeet on Svante Lundgren. Lomakkeet säilytetään avaamattomina seurakunnan kansliassa, josta Svante Lundgren noutaa ne ja vie ne Kööpenhaminaan, jossa tietokone analysoi ne. Voimme näin taata, että kukaan ei tule pohtimaan kenen vastauksesta saattaa olla kyse.

Jos olet saanut ruotsinkielisen kysekelomakkeen mutta haluaisit mieluummin suomenkielisen, niin ilmoita seurakunnan kansliaan (puh. 2312557 arkisin klo. 10-12), niin lähetämme sellaisen Sinulle.

Osallistumalla kyselyyn vaikutat omalta osaltasi siihen, että tieto Suomen juutalaisesta väestöstä lisääntyy.

Ystävällisesti,

Ruth Hasan
Turun juutalaisen seurakunnan puh.joht.

Vänd!

Juutalaista elämää koskevia kysymyksiä

Vastatessasi kysymyksiin tulee Sinun useimmissa tapauksissa valita ainoastaan yksi vaihtoehto, se jonka katsot parhaiten vastaavan mielipidettäsi. Jos jonkin kysymyksen kohdalla tunnet itsesi *erittäin* epävarmaksi tai muista syistä et halua vastata, niin voit olla vastaamatta siihen kysymykseen. Joissakin kysymyksissä voit kirjoittaa mielipiteesi vapaasti. Jos se tuntuu Sinusta liian vaikealta, siirry suoraan seuraavaan kysymykseen.

Kysymyksiin vastaaminen vaatii jonkin verran aikaa, mutta olemme vakuuttuneita, että tulet kokemaan sen mielenkiintoiseksi. Vaikutat omalta osaltasi siihen, että tulokset ovat edustavia ja sen lisäksi kannan muodostaminen näihin kysymyksiin on antoisaa.

Kun olet valmis, laita kaavake vastauskirjekuoreen ja postita se. Sinun ei tarvitse maksaa postikulua eikä ilmoittaa lähettäjä.

Olemme kiitollisia, jos vastaat niin pian kuin mahdollista, mieluiten kahden viikon sisällä niin että vastaukset voisivat olla meillä *viimeistään 2. maaliskuuta 2001*.

Turun Juutalaisen Seurakunnan jäseniä huomautetaan siitä, että kysymysten 61 ja 62 välillä on muutama sivu kysymyksiä Helsingin Juutalaisen Seurakunnan jäsenille. Ohita ne ja siirry suoraan toiseksi viimeiselle sivulle ja kysymykseen 62.

1. **Oman juutalaisuutensa voi kokea eri tavoilla. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten sinun tuntuasi?**
(Valitse vain yksi vaihtoehto)
- Vaikka minulla on juutalainen tausta en koe olevani millään tavalla juutalainen.
 - Olen tietoinen siitä että olen juutalainen mutta en ajattele sitä usein.
 - Tunnen melko voimakkaasti olevani juutalainen, mutta muillakin elämäni puolilla on iso merkitys.
 - Olen erittäin tietoinen juutalaisuudestani ja se on hyvin tärkeä minulle.
 - Ei mikään näistä vaihtoehdoista, vaikea sanoa.
2. **Kumpi koet olevasi enemmän: juutalainen vai suomalainen?**
(Valitse vain yksi vaihtoehto)
- Tunnen olevani enemmän suomalainen kuin juutalainen.
 - Tunnen olevani yhtä paljon suomalainen kuin juutalainen.
 - Tunnen olevani enemmän juutalainen kuin suomalainen.
 - Vaikea sanoa, epävarma.
3. **Voisitko periaatteessa kuvitella olevasi naimisissa ei-juutalaisen kanssa?**
- Kyllä
 - En
 - En osaa sanoa
4. **Kun olet yhdessä toisten ihmisten kanssa, tuntuuko sinusta paremmalta olla juutalaisten kuin ei-juutalaisten seurassa?**
- Tuntuu paremmalta olla juutalaisten seurassa.
 - Ei eroa.
 - Tuntuu paremmalta olla ei-juutalaisten seurassa.
5. **Kuinka suuri osa lähimmäistä ystävästäsi on juutalaisia?**
- Melkein kaikki.
 - Enemmän kuin puolet.
 - Noin puolet.
 - Vähemmän kuin puolet.
 - Ei yhtään, tai erittäin vähän.
6. **Onko sinulla läheisiä ystäviä tai sukulaisia jotka asuvat Israelissa?**
- Kyllä
 - Ei

7. Oletko koskaan vieraillut Israelissa?

- Kyllä
- En

Mikäli “kyllä”: Montako kertaa olet vieraillut Israelissa viimeisen 10 vuoden aikana?

..... kertaa

8. Monenteenکو suomalaisen sukupolveen kuulu isäsi puolelta?

- Ensimmäiseen sukupolveen (olen syntynyt ulkomailla)
Tulin Suomeen (mistä maasta) vuonna 19.....
- Toiseen sukupolveen (isäni on syntynyt ulkomailla ja minä itse Suomessa)
Isäni tuli Suomeen(mistä maasta) vuonna 19.....
- Kolmanteen sukupolveen (sekä isäni että minä olemme syntyneet ja eläneet Suomessa)
- Neljanteen sukupolveen (kolme sukupolvea on syntynyt ja elänyt Suomessa)
- Viidenteen sukupolveen tai enemmän
- Kysymys ei koske minua

9. Monenteenکو suomalaisen sukupolveen kuulu äitisi puolelta?

- Ensimmäiseen sukupolveen (olen syntynyt ulkomailla)
Tulin Suomeen (mistä maasta) vuonna 19.....
- Toiseen sukupolveen (äitini on syntynyt ulkomailla ja minä itse Suomessa)
Äitini tuli Suomeen(mistä maasta) vuonna 19.....
- Kolmanteen sukupolveen (sekä äitini että minä olemme syntyneet ja eläneet Suomessa)
- Neljanteen sukupolveen (kolme sukupolvea on syntynyt ja elänyt Suomessa)
- Viidenteen sukupolveen tai enemmän
- Kysymys ei koske minua

10. Miten kuvaisit juutalaista piirrettä lapsuudenkodissasi?

(Valitse vain yksi vaihtoehto)

- Ei uskonnollisia piirteitä
- Juutalaiseksi, noin yleisesti
- “Liberaaliksi” (“reform”/“conservative”)
- “Perinteiseksi”, mutta ei ortodoksiksi
- Ortodoksiksi
- En ole kasvanut juutalaisessa kodissa

11. Millaisina pidät Suomen juutalaisia? Pidätkö heitä ensisijaisesti uskonnollisena ryhmänä vai ensisijaisesti osana juutalaista kansaa?

- Ensisijaisesti uskonnollisena ryhmänä.
- Ensisijaisesti osana juutalaista kansaa.
- Yhtä paljon molempina.
- En osaa sanoa.

12. **Missä määrin noudatitte juutalaisia tapoja ja perinteitä lapsuudenkodissasi verrattuna omaan elämääsi tänään?**
- Noudatimme juutalaisia tapoja ja perinteitä lapsuudenkodissani enemmän kuin mitä itse teen tänään.
 - Lapsuudenkotini ja oman käyttäytymiseni välillä ei ole suurempaa eroa tässä suhteessa.
 - Noudatan enemmän juutalaisia tapoja ja perinteitä kuin mitä teimme lapsuudenkodissani.
 - Kysymys ei koske minua.
13. **Onko/ovatko poikasi ympärileikattu/-leikattuja?**
- Kyllä
 - Ei
 - Minulla ei ole poikia
14. **Onko sinulla ollut Bar Mitzva/Bat Mitzva?**
- Kyllä
 - Ei
15. **Onko 13-vuotiailla tai vanhemmilla pojillasi ollut Bar Mitzva?**
- Kyllä
 - Ei
 - Minulla ei ole poikaa, joka olisi 13-vuotias tai vanhempi
16. **Onko 12-vuotiailla tai vanhemmilla tyttärilläsi ollut Bat Mitzva?**
- Kyllä
 - Ei
 - Minulla ei ole tyttöä, joka olisi 12-vuotias tai vanhempi
17. **Lasten kasvattamisessa voidaan pitää eri tavoitteita tärkeinä.**
Laita 1 tärkeimmälle, 2 toiseksi tärkeimmälle ja 3 kolmanneksi tärkeimmälle seuraavista:
- Itsenäisyys
 - Suvaitsevaisuus
 - Mielikuvitus
 - Hyväkäytöksisyys
 - Säästäväisyys
 - Vastuuntunto
 - Tottelevaisuus
 - Toisten huomioon ottaminen
- Mikään näistä ei ole erityisen tärkeää

18. Seuraavat kysymykset koskevat uskonnollisia tapojasi:

(Vastaa jokaiseen kysymykseen)

Kyllä Ei

Paastatko Jom Kippurina?

Vältätkö ulkona olemista perjantai-iltana?

Vältätkö työskentelemistä, kun on Rosh Hashana?

Vältätkö autolla ajamista ja matkustelua sapattina?

Vietätkö Hanukkaa?

19. Onko sinulla mezuzah kotisi ovenpielessä?

Kyllä

Ei

20. Sytytättekö sapatinkynttilöitä?

(Valitse vain yksi vaihtoehto)

Kyllä, joka perjantai

Joskus

Ei koskaan

21. Kun on pesah, osallistutko sederin viettoon (joko kotona tai jonkun muun luona)?

(Valitse vain yksi vaihtoehto)

Kyllä, joka vuosi

Kyllä, useimmiten, mutta ei joka vuosi

Vain silloin tällöin

En koskaan

22. Kun on joulu, onko teillä jotain jouluun liittyvää kotona?

(Vastaa jokaiseen kysymykseen)

Kyllä Ei

Joulukuusi

Joulukoristeita

Jouluruokaa

Joululahjoja

Adventtinkynttilöitä

Joulukalenteri

23. Noudatanko kosher-ruokavaliota kotona?

Kyllä

Kyllä, osittain

En

- 24. Kun syöt jossain muualla kuin kotona, mitä sääntöjä noudatat silloin?**
(Valitse vain yksi vaihtoehto)
- Syön ainoastaan kasvisruokaa ja/tai kalaa.
 - Syön lihaa ainoastaan jos se on kosher-teurastettua.
 - Syön lihaa, mutta en sianlihaa.
 - Syön kaikenlaista lihaa, myös sianlihaa.
- 25. Syötkö äyriäisiä?**
- Kyllä
 - Ei
- 26. Miten kuvaisit suhdettasi juutalaisen uskonnon harjoittamiseen?**
(Valitse vain yksi vaihtoehto)
- En harjoita uskontoa.
 - Olen juutalainen, vain näin yleisesti.
 - Olen "liberaali" ("reform"/"conservative") juutalainen
 - Olen "perinteinen", mutta en ortodoksi.
 - Olen ortodoksi.
- 27. Miten usein olet käynyt synagogassa viimeisen vuoden aikana?**
- En koskaan
 - Harvoin, ainoastaan erityisissä tilaisuuksissa.
 - Muutaman kerran (esim. kun on pyhä tai Jahrzeit)
 - Noin kerran kuukaudessa.
 - Useimmiten joka sapatti tai vielä useammin.
- 28. Miten usein isäsi käy/kävi synagogassa?**
- Ei koskaan
 - Harvoin, ainoastaan erityisissä tilaisuuksissa.
 - Muutaman kerran vuodessa (esim. kun on/oli pyhä tai Jahrzeit)
 - Noin kerran kuukaudessa.
 - Useimmiten joka sapatti tai vielä useammin.
- 29. Miten usein äitisi käy/kävi synagogassa?**
- Ei koskaan
 - Harvoin, ainoastaan erityisissä tilaisuuksissa.
 - Muutaman kerran vuodessa (esim. kun on/oli pyhä tai Jahrzeit)
 - Noin kerran kuukaudessa.
 - Useimmiten joka sapatti tai vielä useammin.

30. Oletko aina ollut Juutalaisen seurakunnan jäsen?

Kyllä, syntymästäni saakka.

En, liityin myöhemmin. Miksi?.....

En, erosin joksikin aikaa. Miksi?

31. Oletko koskaan harkinnut eroavasi Juutalaisesta seurakunnasta?

Kyllä

Ei

Mikäli "Kyllä" - miksi?

32. Jotkut juutalaiset Suomessa eivät kuulu Juutalaiseen seurakuntaan. Minkää luulet olevan syytä siihen?

.....

.....

.....

.....

33. Onko mielestäsi tärkeää vai ei, että mahdollisimman moni juutalainen kuuluu Juutalaiseen seurakuntaan?

On tärkeää

Ei ole niin tärkeää

Se on minulle yhdentekevää

34. Mitä pitäisi mielestäsi ensisijaisesti tehdä, jotta useampi liittyisi?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

35. Kun ajattelee Juutalaista seurakuntaa, voi olla sitä mieltä että joihinkin toimintamuotoihin panostetaan tänään liian vähän ja toisiin liian paljon. Mihin pitäisi mielestäsi panostaa enemmän ja mihin vähemmän tulevaisuudessa?

(Vastaa jokaiseen kysymykseen)

	Panostus on <u>riittävä</u>	Pitäisi panostaa <u>enemmän</u>	Voidaan panostaa <u>vähemmän</u>	En osaa <u>sanoa</u>
Uskonnolliset toimintamuodot, jumalanpalvelukset yms.	☐	☐	☐	☐
Kosher-elintarvikkeiden saata- vuus, mikva, yms.	☐	☐	☐	☐
Hautausmaan ylläpito ja huolto	☐	☐	☐	☐
Synagoga ja muut juutalaiset rakennukset	☐	☐	☐	☐
Juutalainen museo, joka voi esitellä juutalaista elämää yleisölle	☐	☐	☐	☐
Sosiaaliset toimintamuodot, pakolaisapu yms.	☐	☐	☐	☐
Sara-koti ja muu vanhusten tukitoiminta	☐	☐	☐	☐
Lasten- ja nuorten toiminta	☐	☐	☐	☐
Juutalainen koulu	☐	☐	☐	☐
Juutalainen jatkokoulutus seurakunnan jäsenille	☐	☐	☐	☐
Juutalainen yhdistystoiminta	☐	☐	☐	☐
Juutalainen kulttuuri, teatteri, elokuva yms.	☐	☐	☐	☐
Tiedotustoiminta, HaKehila, yms.	☐	☐	☐	☐
Antisemitismin vastaiset kampanjat	☐	☐	☐	☐
Israelin tukeminen	☐	☐	☐	☐
Julkiseen keskusteluun osallistuminen	☐	☐	☐	☐
Turvallisuustoimeenpiteet	☐	☐	☐	☐
Muuta, mitä?	☐	☐	☐	☐

36. Mitä pidät Juutalaisen seurakunnan uskonnollisesta linjasta?

- Se on hyvä nykyisellään.
 Se on liian liberaali.
 Se on liian ortodoksi.
 Tiedän siitä liian vähän.
 Muuta, mitä?

37. Kenen pitäisi mielestäsi saada liittyä jäseneksi Juutalaiseen seurakuntaan?

(Laita rasti sen väitteiden kohdalla johon yhdyt)

- Ainoastaan sen, joka on syntynyt juutalaisesta äidistä tai kääntynyt juutalaisuuteen.
 Sen, jolla on juutalainen isä, tulisi voida olla jäsen.
 Sen, joka on naimisissa juutalaisen kanssa, tulisi voida olla jäsen.
 Kaikki, jotka sitä haluavat taustastaan huolimatta, tulisi voida olla jäsen.

38. Voisiko nainen mielestäsi juutalaisessa elämässä:

(Vastaa jokaiseen kysymykseen)

	<u>Kyllä</u>	<u>Ei</u>	<u>En osaa sanoa</u>
istua miesten kanssa synagogassa	☐	☐	☐
tulla lasketuksi osaksi minjania	☐	☐	☐
saada kutsun Tooran lukemiseen	☐	☐	☐
tulla rabbiiniksi	☐	☐	☐

39. Miten tärkeitä ovat seuraavat asiat henkilökohtaiselle "juutalaisuuden" tunteellesi?

(Vastaa jokaiseen kysymykseen)

	Tärkeys juutalaisuuden tunteelleni		
	<u>Hyvin tärkeä</u>	<u>Tietty tärkeys</u>	<u>Ei lainkaan tärkeä</u>
Yhteenkuuluvuden tunne toisten juutalaisten kanssa	☐	☐	☐
Juutalainen ilmapiiri kodissa (ruoka, perinteet jne.)	☐	☐	☐
Uskonnolliset toiminnot, synagogassa käyminen, uskonnollisten käskyjen pitäminen jne.	☐	☐	☐
Yhteenkuuluvuden tunne Israelin kanssa	☐	☐	☐
Juutalainen kulttuuri (musiikki, kirjallisuus, taide jne.)	☐	☐	☐
Uskollisuus juutalaista perintöä kohtaan	☐	☐	☐
Tunne että on juutalainen sisimmässään (esim. ajattelussaan)	☐	☐	☐

40. Mikä seuraavista väitteistä kuvaa parhaiten näkemystäsi viidestä Mooseksen kirjasta? (Valitse vain yksi vaihtoehto)

- Viisi Mooseksen kirjaa on Jumalan totinen sana.
- Viisi Mooseksen kirjaa on Jumalan inspiroima mutta niitä ei saa ottaa kirjaimellisesti.
- Viisi Mooseksen kirjaa on vanha historiallinen moraalikäsitteitä sisältävä asiakirja, jonka ihmiset ovat kirjoittaneet.

42. Tässä seuraa yksitoista väitettä. Ota kantaa jokaiseen niistä valitsemalla vaihtoehto joka parhaiten vastaa näkemystäsi.

	Olen täysin samaa mieltä	Suurin piirtein samaa mieltä	En osaa sanoa	Jossain määrin toista mieltä	Täysin toista mieltä
Juutalaisella kansalla on erityinen suhde Jumalaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Juutalaisen pitäisi mennä naimisiin toisen juutalaisen kanssa.	☐	☐	☐	☐	☐
Erottamaton side kytkee juutalaiset ympäri maailmaa toisiinsa.	☐	☐	☐	☐	☐
Juutalaisten säilyminen kansana on tärkeää.	☐	☐	☐	☐	☐
Usko Jumalaan EI ole ratkaiseva tekijä siinä, onko hyvä juutalainen.	☐	☐	☐	☐	☐
Rukous voi olla avuksi henkilökohtaisten ongelmien ratkaisemisessa.	☐	☐	☐	☐	☐
Kriittisinä hetkinä juutalaiset voivat ainoastaan luottaa toisiin juutalaisiin.	☐	☐	☐	☐	☐
Eräiden juutalaisten käyttäytyminen voi herättää antisemitismia.	☐	☐	☐	☐	☐
Assimilaatio on suurempi vaara juutalaisuudelle kuin antisemitismi.	☐	☐	☐	☐	☐
Israel ja se mitä siellä tapahtuu, voi tehdä juutalaisena olemisen Suomessa vaikeaksi.	☐	☐	☐	☐	☐
Juutalainen diaspora ja Israel kehittyvät kahdeksi eri juutalaisuuden muodoksi.	☐	☐	☐	☐	☐

42. Oletko viimeisen vuoden aikana

(Vastaa jokaiseen kysymykseen)

	Kyllä	Ei
Katsonut elokuvan sen vuoksi, että sillä oli juutalainen teema	☐	☐
Kuunnellut luentoa juutalaisesta aiheesta	☐	☐
Käynyt teatterinäytöksessä senvuoksi, että sillä oli juutalainen teema	☐	☐
Käynyt juutalaisessa museossa/näyttelyssä	☐	☐
Lukenut kirjan sen vuoksi, että sillä oli juutalainen sisältö	☐	☐
Tehnyt matkan tai retken, joka liittyi juutalaisuuteen	☐	☐

43. Kuinka suuren osan vapaa-ajastasi omistat juutalaisuudelle?

- Suurin piirtein kaiken vapaa-aikani.
- Suurimman osan vapaa-ajastani.
- Noin puolet vapaa-ajastani.
- Vähemmän kuin puolet vapaa-ajastani.
- Erittäin vähän vapaa-ajastani.
- En yhtään.

44. Joskus kuulee sanottavan, että juutalaiset eroavat muusta väestöstä joissakin suhteissa. Mikä erottaa mielestäsi juutalaisen väestöryhmän muusta väestöstä?

	Yleisempää <u>juutalaisten parissa</u>	Ei eroa	Yleisempää <u>muun väestön parissa</u>
Vahva yhteenkuuluvuuden tunne	☐	☐	☐
Kyseenalainen liikemoraali	☐	☐	☐
Rotuennakkoluulot	☐	☐	☐
Ympäristöstä huolehtiminen	☐	☐	☐
Syvä uskonnollinen vakaumus	☐	☐	☐
Naisten oikeuksien tukeminen	☐	☐	☐
Lain ja järjestyksen kunnioittaminen	☐	☐	☐
Avioerot	☐	☐	☐

45. Ihmisten asenteisiin vaikuttavat usein sosiaalinen ja uskonnollinen tausta. Koetko, että jotkut asenteet, aatteet ja henkilöpiirteet ovat yleisempiä juutalaisten kuin muun väestön parissa? Mikä on tavallisempaa juutalaisten ja mikä taas muun väestön parissa?

	Yleisempää <u>juutalaisten parissa</u>	Ei eroa	Yleisempää <u>muun väestön parissa</u>
Vanhuksista huolehtiminen	☐	☐	☐
Komeilevuus	☐	☐	☐
Älykkyys	☐	☐	☐
Materialismi	☐	☐	☐
Suvaitsevaisuus ja muiden kunnioittaminen	☐	☐	☐
Paranoia (vainoharhaisuus)	☐	☐	☐
Säästäväisyys	☐	☐	☐
Itsetietoisuus	☐	☐	☐
Vasemmistolaisuus	☐	☐	☐

46. Pitäisikö mielestäsi juutalaisten, nimenomaan koska ovat juutalaisia, erityisessä määrin:

	Kyllä, juutalaisilla on <u>erityinen vastuu</u>	Ei, juutalaisilla on <u>sama vastuu kuin muilla</u>
osallistua hyväntekeväisyyteen?	☐	☐
auttaa syrjittyjä?	☐	☐

47. Juutalaisena antaa usein avustusta eri tarkoituksille. Mille pitäisi mielestäsi tänään ensisijaisesti antaa avustusta?

(Valitse vain yksi vaihtoehto)

- Suomessa oleviin juutalaisiin kohteisiin
 Israelille

48. Tässä seuraa kuusi väitettä, jotka koskevat juutalaisen elämän eri alueita. Kerro jokaisen kohdalla mielipiteesi.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain toista mieltä	Täysin toista mieltä
Synagogan keskeiset henkilöt saavat minut jostakustuntemaan itseni "ulkopuoliseksi"	☐	☐	☐	☐	☐
Hengellisen kokemuksen saaminen synagogassa on vaikeaa.	☐	☐	☐	☐	☐
Rabbinen pitäisi olla aktiivisempia saamaan ei-juutalaiset kumppanit mukaan seurakuntaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Jos minulla olisi poika, joka haluaisi mennä naimisiin ei-juutalaisen kanssa, tekisin kaiken voitavani sen estämiseksi.	☐	☐	☐	☐	☐
Jos minulla olisi tytär, joka haluaisi mennä naimisiin ei-juutalaisen kanssa, tekisin kaiken voitavani sen estämiseksi.	☐	☐	☐	☐	☐
Naisen asema juutalaisuudessa ei ole tyydyttävä.	☐	☐	☐	☐	☐

49. Tänään keskustellaan paljonkin Suomen juutalaisuuden tulevaisuudesta. Alla muutama näkemys. Mitä mieltä sinä olet?

	Täysin samaa mieltä	Suurin piirtein samaa mieltä	Epäilen	Tuskin samaa mieltä	Ei lainkaan samaa mieltä
Juutalaisuus Suomessa tulee 50 vuoden päästä olemaan melko samanlainen kuin tänään.	☐	☐	☐	☐	☐
Pitkällä tähtäimellä juutalaisuudella on tulevaisuus ainoastaan Israelissa.	☐	☐	☐	☐	☐
Juutalaisuus voi säilyä ainoastaan ortodoksisessa muodossaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Panostamalla määrätietoisesti kulttuurilliseen ja sosiaaliseen toimintaan juutalaisuus voi säilyä Suomessa.	☐	☐	☐	☐	☐

50. Millä tekijöillä on mielestäsi suurin vaikutus juutalaisen tietoisuuden ja identiteetin säilymiseen nuorten parissa?

Laita 1 tärkeimmälle, 2 toiseksi tärkeimmälle ja 3 kolmanneksi tärkeimmälle seuraavista:

- Vankasti Jumalaan uskova perhe.
- Voimakasta juutalaista tunnetta ja identiteettiä omistava perhe.
- Juutalaisiin uskonnollisiin lakeihin (*mitzvot*) pitäytyvä perhe.
- Juutalaisiin perinteisiin, tapoihin, ruokakulttuuriin jne. pitäytyvä perhe.
- Aktiivisesti seurakunnan toimintaan osallistuva perhe
- Hyvän juutalaisen koulutuksen saaminen.
- Säännöllinen vierailu Israelissa.

51. Osaatko hepreaa?

- Kyllä, sekä puhun että luen.
- Kyllä, mutta osaan vain puhua.
- Kyllä, mutta osaan vain lukea.
- Tunnen kirjaimet mutten ymmärrä sanoja.
- En lainkaan.

52. Osaatko jiddishä?

- Kyllä, sekä puhun että luen.
- Kyllä, mutta osaan vain puhua.
- Kyllä, mutta osaan vain lukea.
- Ymmärrän vähän, mutten osaa puhua enkä lukea.
- En lainkaan.

53. Miten suhtaudut Israelin valtioon?

- Tunnen suurta yhteenkuuluvuutta.
- Tunnen jonkin verran yhteenkuuluvuutta.
- En tunne yhteenkuuluvuutta.
- Minulla on kielteisiä tunteja Israelia kohtaan.

54. Koetko että rasismi Suomessa on kasvanut, vähentynyt vai pysynyt ennallaan viimeisen viiden vuoden aikana?

- On kasvanut
- Pysynyt ennallaan
- Vähentynyt

55. **Kun tarkastellaan erityisesti antisemitismia, koetko että se on kasvanut, vähentynyt vai suunnilleen pysynyt ennallaan Suomessa viimeisen viiden vuoden aikana?**

- On kasvanut
- Pysynyt ennallaan
- Vähentynyt

56. **Oletko henkilökohtaisesti joutunut antisemitismin kohteeksi Suomessa viimeisen viiden vuoden aikana?**

- En koskaan
- Kyllä, kerran
- Kyllä, useita kertoja

57. **Oletko koskaan aikaisemmin (kuin viimeisen viiden vuoden aikana) henkilökohtaisesti joutunut antisemitismin kohteeksi täällä Suomessa?**

- En koskaan
- Kyllä, kerran
- Kyllä, useita kertoja

58. **Jos ajattelet miten eri asioita käsitellään julkisuudessa (lehdistö, televisio ja radio), miten usein koet, että käsittely on vinoutunut tai epäoikeudenmukainen kun on kyse:**

	<u>Aina</u>	<u>Usein</u>	<u>Joskus</u>	<u>Harvoin/Ei koskaan</u>	<u>En osaa sanoa</u>
Israelia koskevista uutisista	☐	☐	☐	☐	☐
Juutalaisista yleensä	☐	☐	☐	☐	☐

59. **Mikä on suhteesi suomen ja ruotsin kieliin?**

(Valitse vain yksi vaihtoehto)

- Ruotsi on äidinkieleni/ensimmäinen suomalainen kieleni.
- Suomi on äidinkieleni/ensimmäinen suomalainen kieleni.
- Olen täysin kaksikielinen, kun on kyse suomesta ja ruotsista.

60. Kysymys sinulle joka olet kääntynyt juutalaisuuteen. Onko sinulla juutalaisia suvussa tai lähipiirissäsi?

- Kyllä, isäni on/oli juutalainen-
- Kyllä, yksi tai useampi isovanhemmistani on/oli juutalainen.
- Kääntyessäni avio-/avopuolisoni oli juutalainen.
- Kyllä, toinen läheinen henkilö on/oli juutalainen.
Kuka? (esim. ystävä, opettaja, käly).....
- Ei, kääntyessäni kukaan läheisistäni tai sukulaisistani ei ollut juutalainen.

61. Jos tänään olisi eduskuntavaalit, mitä puoluetta äänestäisit?

- Sosialidemokraatit
- Keskusta
- Kokoomus
- Vasemmistoliitto
- Vihreät
- RKP
- Kristilliset
- Äänestäisin tyhjää/En äänestäisi lainkaan
- Joku muu puolue, mikä?

Lopuksi muutamia henkilöäsi koskevia kysymyksiä:

62. Oletko mies vai nainen?

- Mies
 Nainen

Jos olet mies, oletko ympärileikattu?

- Kyllä
 Ei

63. Minä vuonna olet syntynyt?

19.....

64. Kuinka monta vuotta olet yhteensä käynyt koulua mahdollinen korkeampi koulutus mukaan luettuna?

- 9 v. tai vähemmän
 10-12 v.
 13-17 v.
 18 v. tai enemmän

65. Onko sinulla lapsia?

- Kyllä
 Ei (*Mene suoraan kysymykseen 69*)

66. Merkitse jokaisesta lapsesta sukupuoli (M/N), ikä (kuinka monta vuotta) ja se ovatko he juutalaisen seurakunnan jäseniä vai ei (jäsen(J)/ei jäsen (E)).

	<u>Sukupuoli</u>	<u>Ikä</u>	<u>Jäsen (J)/Ei jäsen (E)</u>
Ensimmäinen lapsesiv.
Toinen lapsesiv.
Kolmas lapsesiv.
Neljäs lapsesiv.
Viides lapsesiv.

67. Jos sinulla on kouluikäisiä lapsia. Saavatko he juutalaista uskonnonopetusta?

- Kyllä, he käyvät Juutalaisessa koulussa
 Kyllä, he saavat juutalaista uskonnonopetusta muulla tavoin.
 Ei
 Minulla ei ole kouluikäisiä lapsia

68. Jos vastasit “kyllä” edelliseen kysymykseen, miten suhtaudut siihen juutalaiseen uskonnonopetukseen jota lapsesi saavat/ovat saaneet? (Valitse vain yksi vaihtoehto)

- Se tarjoaa tyydyttävän juutalaisen koulutuksen lapsilleni.
- Se on OK, muttei myöskään sen enempää.
- Vaikea sanoa, olen epävarma.
- Juutalaista opetusta tulisi vahvistaa.
- Se on niin huonoa että sitä pitää uudistaa perusteellisesti.

69. Mikä on siviilisäätyysi?

- En ole koskaan ollut naimisissa enkä ole elänyt avoliitossa.
- Avoliitossa/en ole ollut naimisissa.
- Avoliitossa/olen aikaisemmin ollut naimisissa.
- Olen naimisissa.
- Olen eronnut.
- Olen eronnut avopuolisostani.
- Olen leski

70. Jos olet tai olet ollut naimisissa miten tai missä sinut vihittiin?

	<u>Ensimmäinen avioliitto</u>	<u>Toinen avioliitto</u>
Synagogassa	☐	☐
Siviilivihkiminen	☐	☐
Kirkossa	☐	☐
Jonkun muun tavan mukaan	☐	☐

71. Jos olet naimisissa tai elät avoliitossa, onko puolisisi juutalainen vai ei?

- Juutalainen syntymästä.
- Juutalainen kääntymyksen kautta.
- Ei-juutalainen.

72. Jos olet eronnut tai leski, oliko puolisisi juutalainen vai ei?

- Juutalainen syntymästä.
- Juutalainen kääntymyksen kautta.
- Ei-juutalainen.

Kiitos että vaivauduit vastaamaan kysymyksiin!

Olemme hyvin kiitollisia jos saamme vastauksesi viimeistään 2. maaliskuuta 2001!

Frågor om judiskt liv

När du fyller i frågeformuläret skall Du i de flesta fall för varje fråga bara sätta ett kryss i rutan vid det svarsalternativ som du tycker passar bäst för din egen del. Skulle Du inför någon fråga vara *väldigt* villrådig eller av andra skäl inte vill svara, så kan Du bara låta bli att sätta något kryss. I några frågor ombeds du skriva ner vad Du anser. Tycker Du att detta är alltför svårt, så gå bara vidare till nästa fråga.

Att besvara formuläret kommer att ta lite tid, men vi är övertygade om att Du kommer att tycka att det är en väl använd tid. Utöver att Du därmed bidrar till att göra resultaten representativa är det faktiskt mycket intressant att ta ställning till dessa frågor!

När du är klar, lägg då in det ifyllda frågeformuläret i det bifogade svarskuvertet och posta det. Du behöver inte frankera kuvertet och inte skriva någon avsändaradress.

Vi är tacksamma om Du tar dig tid att besvara formuläret så snart Du kan och helst inom två veckor efter det att Du mottagit det, så att vi kan ha alla de besvarade formulären hos oss *senast den 2 mars 2001*.

Medlemmarna i Åbo judiska församling göres uppmärksamma på att det mellan fråga 61 och 62 finns några sidor med frågor riktade till medlemmarna i Helsingfors judiska församling. Hoppa alltså över dem och gå direkt till den nästista sidan och fråga 62.

1. Man kan ha olika känsla för “det judiska”. Vilket av följande svarsalternativ beskriver bäst hur du känner det?

(Sätt kryss för ett av alternativen)

- Även om jag har judisk bakgrund, betraktar jag mig inte på något sätt som jude.
- Jag är medveten om att jag är jude men tänker inte så ofta på det.
- Jag känner mig rätt judisk, men andra aspekter av mitt liv och min tillvaro spelar också stor roll.
- Jag är starkt medveten om att jag är jude, och det är mycket viktigt för mig.
- Inget av dessa alternativ, svårt att säga.

2. Känner du dig mest som jude eller som finländare?

(Sätt kryss för ett av alternativen)

- Jag känner mig mer som finländare än som jude.
- Jag känner mig lika mycket som finländare, som jag känner mig som jude.
- Jag känner mig mer som jude än som finländare.
- Svårt att säga, osäker.

3. Skulle du i princip kunna tänka dig att vara gift med en icke-jude?

- Ja
- Nej
- Vet inte

4. När du är tillsammans med andra människor, tycker du att det känns bättre att vara med judar än med icke-judar?

- Det känns bättre att vara med judar.
- Ingen skillnad.
- Det känns bättre att vara med icke-judar.

5. Hur många av dina närmaste vänner är judar?

- Alla eller nästan alla.
- Mer än hälften.
- Ungefär hälften.
- Mindre än hälften.
- Ingen, eller mycket få.

6. Har du några nära vänner eller släktingar som bor i Israel?

- Ja
- Nej

7. **Har du någonsin besökt Israel?**

- Ja
- Nej

Om "ja": Hur många gånger har du besökt Israel under de senaste 10 åren?

..... antal gånger

8. **Vilken generation av judar i Finland tillhör du på din fars sida?**

- Första generationen (är själv född utomlands)
Jag kom till Finland från år 19.....
- Andra generationen (min far är född utomlands och jag är född i Finland)
Min far kom till Finland från år 19.....
- Tredje generationen (både min far och jag är födda och har levt i Finland)
- Fjärde generationen (tre släktled är födda och har levt i Finland)
- Femte generationen eller mer
- Frågan ej relevant för mig

9. **Vilken generation av judar i Finland tillhör du på din mors sida?**

- Första generationen (är själv född utomlands)
Jag kom till Finland från år 19.....
- Andra generationen (min mor är född utomlands och jag är född i Finland)
Min mor kom till Finland från år 19.....
- Tredje generationen (både min mor och jag är födda och har levt i Finland)
- Fjärde generationen (tre släktled är födda och har levt i Finland)
- Femte generationen eller mer
- Frågan ej relevant för mig

10. **Hur skulle du vilja beskriva det judiska inslaget i ditt barndomshem?**

(Sätt kryss för ett av alternativen)

- Inga påtagliga religiösa inslag.
- Judisk, bara så där i allmänhet
- "Liberalt" ("reform"/"conservative") judisk
- "Traditionell", men inte ortodox
- Ortodox
- Har inte vuxit upp i en judisk familj

11. **Hur betraktar du den judiska gruppen i Finland? Betraktar du den främst som en religiös grupp eller främst som en del av det judiska folket?**

- Först och främst som en religiös grupp.
- Först och främst som en del av det judiska folket.
- Lika mycket av båda.
- Vet ej.

12. **I vilken grad följde ni judiska seder och traditioner i ditt barndomshem jämfört med vad du själv gör i dag?**
- Vi följde i högre grad judiska seder och traditioner i mitt barndomshem än vad jag själv gör i dag.
 - Det är ingen större skillnad i det avseendet mellan mitt barndomshem och det jag själv gör i dag.
 - Jag följer i högre grad judiska seder och traditioner än vad vi gjorde i mitt barndomshem.

 - Frågan är inte relevant för mig.
13. **Är din son/dina söner omskuren/-na?**
- Ja
 - Nej
 - Har ingen son
14. **Har du haft Bar Mitzva/Bat Mitzva?**
- Ja
 - Nej
15. **Har din(a) son (söner) som är 13 år eller äldre haft Bar Mitzva?**
- Ja
 - Nej
 - Har ingen son som är 13 år eller äldre
16. **Har din(a) dotter (döttrar) som är 12 år eller äldre haft Bat Mitzva?**
- Ja
 - Nej
 - Har ingen dotter som är 12 år eller äldre
17. **Det finns olika egenskaper man kan lägga vikt på i uppfostran av barn.**
Sätt 1 för det viktigaste, 2 för det nästviktigaste och 3 för det närmast viktigaste av följande:
- Självständighet
 - Tolerans
 - Fantasi
 - Att uppföra sig väluppfostrat
 - Sparsamhet
 - Ansvarskänsla
 - Lydnad
 - Att ta hänsyn till andra

 - Ingen av dessa är särskilt viktig

18. De följande frågorna handlar om dina religiösa vanor.

(Sätt ett kryss i varje rad)

	<u>Ja</u>	<u>Nej</u>
Brukar du fasta på Jom Kippur?	☐	☐
Brukar du undvika att gå ut på fredagskvällarna?	☐	☐
Brukar du undvika att arbeta på Rosh Hashana?	☐	☐
Brukar du undvika att köra bil eller resa på sabbaten?	☐	☐
Brukar du fira chanuka?	☐	☐

19. Har du mezuzah på dörrposten där hemma?

- Ja
 Nej

20. Brukar ni tända sabbatsljus?

(Sätt kryss för ett av alternativen)

- Ja, varje fredagskväll
 Ibland
 Nej, aldrig

21. När det är pesach, brukar du då delta i sederfirandet (antingen hemma eller hos någon annan)?

(Sätt kryss för ett av alternativen)

- Ja, varje år
 Ja, för det mesta, men inte varje år
 Bara någon enstaka gång
 Nej, aldrig

22. När det är jul, har ni något som har med julen att göra i ert hem?

(Sätt ett kryss i varje rad)

	<u>Ja</u>	<u>Nej</u>
Julgran	☐	☐
Julpynt	☐	☐
Julmat	☐	☐
Julklappar	☐	☐
Adventslys	☐	☐
Julkalender	☐	☐

23. Håller du kosher hemma hos dig?

- Ja
 Ja, delvis
 Nej

24. När du äter någon annanstans än hemma, vilka regler brukar du då följa?

(Sätt kryss för ett av alternativen)

- Äter uteslutande vegetariskt och/eller fisk.
- Äter köttet bara om det är koscherslaktat.
- Äter kött, men inte griskött.
- Äter allt slags kött, också griskött.

25. Äter du skaldjur?

- Ja
- Nej

26. Hur skulle du vilja beskriva dig i förhållande till judisk religionsutövning?

(Sätt kryss för ett av alternativen)

- Jag utövar inte alls religionen.
- Jag är judisk, bara så där i allmänhet.
- Jag är "liberalt" ("reform"/"conservative") judisk.
- Jag är "traditionell", men inte ortodox.
- Jag är ortodox.

27. Hur ofta har du gått i synagogan det senaste året?

- Aldrig
- Sällan, endast vid speciella tillfällen.
- Vid några tillfällen (t.ex. vid helger eller Jahrzeit)
- Ungefär en gång i månaden
- Vanligtvis varje sabbat eller ännu oftare

28. Hur ofta brukar/brukade din far gå i synagogan?

- Aldrig
- Sällan, endast vid speciella tillfällen.
- Vid några tillfällen per år (t.ex. vid helger eller Jahrzeit)
- Ungefär en gång i månaden
- Vanligtvis varje sabbat eller ännu oftare

29. Hur ofta brukar/brukade din mor gå i synagogan?

- Aldrig
- Sällan, endast vid speciella tillfällen.
- Vid några tillfällen per år (t.ex. vid helger eller Jahrzeit)
- Ungefär en gång i månaden
- Vanligtvis varje sabbat eller ännu oftare

30. **Har du alltid varit medlem av Judiska Församlingen?**

Ja, sedan jag föddes

Nej, jag gick med senare i livet. Varför?.....

.....

Nej, jag gick ur i en period? Varför?.....

.....

31. **Har du någonsin övervägt att gå ur Judiska Församlingen?**

Ja

Nej

Om "Ja" - varför?

32. **Endel judar i Finland är inte med i Judiska Församlingen. Vad tror du orsaken är till det?**

.....

.....

.....

.....

33. **Tycker du att det är viktigt eller inte, att så många judar som möjligt är med i Judiska Församlingen?**

Det är viktigt

Det är inte särskilt viktigt

Det är likgiltigt

34. **Vad tycker du att man först och främst skall göra för att få fler att gå med?**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

35. Om man tänker på den Judiska Församlingen, så kan man tycka att det finns verksamheter/områden som det satsas för lite och andra som det satsas för mycket på idag. Vad tycker du det bör satsas mer respektive mindre på i framtiden?

(Sätt ett kryss i varje rad)

	<u>Insatsen bra som den är</u>	<u>Bör det satsas mer på</u>	<u>Kan det satsas mindre på</u>	<u>Vet inte</u>
Religiösa aktiviteter, gudstjänster och liknande	☐	☐	☐	☐
Tillgång till koscher matvaror, mikva och liknande	☐	☐	☐	☐
Upprätthållande och vård av bergavningsplatsen	☐	☐	☐	☐
Synagogan och andra judiska byggnader	☐	☐	☐	☐
Ett judiskt museum som kan visa judiskt liv för allmänheten	☐	☐	☐	☐
Sociala aktiviteter, hjälpa flyktingar och liknande	☐	☐	☐	☐
Sara-hemmet och annat stöd till de gamla	☐	☐	☐	☐
Barn- och ungdomsverksamhet	☐	☐	☐	☐
Den judiska skolan	☐	☐	☐	☐
Judisk efterutbildning för församlingsmedlemmar	☐	☐	☐	☐
Det judiska föreningslivet	☐	☐	☐	☐
Judisk kulturverksamhet, teater, film och liknande	☐	☐	☐	☐
Informationsverksamhet, HaKehila o. likn.	☐	☐	☐	☐
Kampanjer mot antisemitism	☐	☐	☐	☐
Stödja Israel	☐	☐	☐	☐
Deltagande i den offentliga debatten	☐	☐	☐	☐
Säkerhetsåtgärder	☐	☐	☐	☐
Annat; vad:	☐	☐	☐	☐

36. Vad tycker du om den Judiska Församlingens religiösa linje?

- Den är bra som den är
- Den är för liberal
- Den är för ortodox
- Jag vet för lite om det
- Annat, vad?

37. Vem tycker du skall kunna bli medlem i Judiska Församlingen?

(Sätt kryss för det eller de alternativ du instämmer i)

- Bara den som är född av en judisk mor eller har konverterat till judendomen.
- Den som har en judisk far skall också kunna bli medlem.
- Den som är gift med en jude skall också kunna bli medlem.
- Alla som önskar det oavsett bakgrund skall kunna bli medlemmar.

38. Tycker du att kvinnan i det judiska livet bör:

(Sätt ett kryss i varje rad)

	Ja	Nej	Vet inte
kunna sitta bland männen i synagogan?	☐	☐	☐
kunna räknas in i minjan?	☐	☐	☐
kunna kallas till Toran?	☐	☐	☐
kunna bli rabbin?	☐	☐	☐

39. Hur viktig är var och en av följande aspekter för din personliga känsla av "judiskhet"?

(Sätt ett kryss i varje rad)

	Betydelsen för min judiska känsla		
	Är mycket viktig	Har en viss vikt	Är inte alls viktig
En känsla av samhörighet med andra judar	☐	☐	☐
Den judiska hematmosfären (mat, sedvänjor m.m.)	☐	☐	☐
Religiösa aktiviteter, gå i synagogan, hålla religiösa bud m.m.	☐	☐	☐
En känsla av samhörighet med Israel	☐	☐	☐
Judisk kultur (musik, litteratur, konst etc.)	☐	☐	☐
Lojalitet med mitt judiska arv	☐	☐	☐
Känslan av att vara jude innerst inne (t.ex. i personlighet, tänkande etc.)	☐	☐	☐

40. Vilken av följande beskrivningar stämmer bäst överens med din uppfattning om de fem Moseböckerna? (Du får bara sätta ett kryss)

- De fem Moseböckerna är Guds sanna ord.
 De fem Moseböckerna är inspirerade av Gud men skall inte tas bokstavligt.
 De fem Moseböckerna är en gammal historisk urkund med moralbegrepp upptecknade av människor.

41. Här följer elva påståenden. Ta ställning till vart och ett av dessa, genom att kryssa för det alternativ som bäst stämmer överens med din uppfattning.

	Instämmer <u>helt och hållet</u>	Instämmer <u>delvis</u>	Varken/ <u>eller</u>	Tar delvis <u>avstånd</u>	Tar helt och <u>hållet avstånd</u>
Det judiska folket har en speciell relation till Gud.	☐	☐	☐	☐	☐
En jude bör gifta sig med någon som också är jude.	☐	☐	☐	☐	☐
Ett oupplösligt band förenar judar över hela världen.	☐	☐	☐	☐	☐
Det är viktigt att judar överlever som ett folk.	☐	☐	☐	☐	☐
Att tro på Gud är INTE det avgörande för att vara en bra jude.	☐	☐	☐	☐	☐
Att be till Gud kan vara en hjälp för att klara av personliga problem.	☐	☐	☐	☐	☐
I kritiska situationer kan judar bara lita på andra judar.	☐	☐	☐	☐	☐
Vissa judars uppförande kan väcka antisemitism.	☐	☐	☐	☐	☐
Assimilation utgör en större fara för judenheten än antisemitism.	☐	☐	☐	☐	☐
Israel och det som sker där kan göra det svårt att vara jude i Finland.	☐	☐	☐	☐	☐
Den judiska diasporan och Israel utvecklas mot att bli två skilda slags judenheter.	☐	☐	☐	☐	☐

42. Har du under det senaste året:

(Sätt ett kryss i varje rad)

	<u>Ja</u>	<u>Nej</u>
Sett någon film för att den hade judisk anknytning	☐	☐
Gått på något föredrag över ett judiskt ämne	☐	☐
Gått på någon teaterföreställning för att den hade judisk anknytning	☐	☐
Varit på något judiskt museum/utställning	☐	☐
Läst någon bok för att den hade ett judiskt innehåll	☐	☐
Gjort någon resa eller utflykt med judisk anknytning	☐	☐

43. Hur mycket av din fritid ägnar du åt "det judiska"?

- Stort sett all min fritid.
- Det mesta av min fritid.
- Cirka hälften av min fritid.
- Mindre än hälften av min fritid.
- Mycket litet av min fritid.
- Ingen tid alls.

44. Ibland hör man att judar skiljer sig från resten av befolkningen i vissa avseenden. Vad skiljer enligt din uppfattning den judiska befolkningsgruppen från den övriga befolkningen?

	<u>Vanligare bland judar</u>	<u>Ingen skillnad</u>	<u>Vanligare bland andra</u>
En stark samhörighetskänsla	☐	☐	☐
En tvivelaktig affärsetik	☐	☐	☐
Rasfördomar	☐	☐	☐
Omsorg om miljö	☐	☐	☐
Djup religiös övertygelse	☐	☐	☐
Stöd för kvinnans rättigheter	☐	☐	☐
Respekt för lag och ordning	☐	☐	☐
Skilsmässor	☐	☐	☐

45. Folks attityder påverkas ofta av deras sociala eller religiösa bakgrund. Upplever du att det finns attityder, värderingar och personlighetsdrag som är vanligare bland judar än bland andra? Vad är vanligast bland judar och vad är vanligast bland andra?

	<u>Vanligare bland judar</u>	<u>Ingen skillnad</u>	<u>Vanligare bland andra</u>
Att ta omsorg om de gamla	☐	☐	☐
Prållighet	☐	☐	☐
Intelligens	☐	☐	☐
Materialism	☐	☐	☐
Tolerans och respekt för andra	☐	☐	☐
Paranoia (förföljelsetankar)	☐	☐	☐
Sparsamhet	☐	☐	☐
Självmedvetenhet	☐	☐	☐
Att vara politiskt vänsterorienterad	☐	☐	☐

46. Anser du att judar, just för att de är judar, i särskild grad bör:

	Ja, judar har ett <u>speciellt ansvar</u>	Nej, judar har samma <u>ansvar som alla andra</u>
Lämna bidrag till välgörande ändamål	☐	☐
Hjälpa folk som diskrimineras?	☐	☐

47. Som jude ger man ofta bidrag till olika ändamål. Vad tycker du att man idag i första hand bör ge bidrag till?

(Sätt kryss för ett av alternativen)

- Judiska ändamål i Finland
 Israel

48. Här följer sex påståenden som berör olika aspekter av judiskt liv. Markera för vart och ett av dessa din inställning.

	<u>Instämmer helt och hållet</u>	<u>Instämmer delvis</u>	<u>Varken/ eller</u>	<u>Tar delvis avstånd</u>	<u>Tar helt och hållet avstånd</u>
De tongivande i synagogan får mig ibland att känna mig "utanför".	☐	☐	☐	☐	☐
Det är svårt att få en andlig upplevelse i synagogan.	☐	☐	☐	☐	☐
Rabbiner borde vara mer hjälpsamma med att få in icke-judiska partners i församlingen.	☐	☐	☐	☐	☐
Om jag hade en son som skulle vilja gifta sig med en icke-jude, skulle jag göra allt vad jag kunde för att försöka förhindra det.	☐	☐	☐	☐	☐
Om jag hade en dotter som skulle vilja gifta sig med en icke-jude, skulle jag göra allt vad jag kunde för att försöka förhindra det.	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinnans ställning inom judendomen är inte tillfredsställande.	☐	☐	☐	☐	☐

49. Det diskuteras idag mycket om den finländska judenhetens framtid. Några uppfattningar återges nedan. Vad anser du?

	<u>Instämmer helt</u>	<u>Instämmer i stort sett</u>	<u>Tveksam</u>	<u>Instämmer knappast</u>	<u>Instämmer inte alls</u>
Judenheten i Finland kommer att vara ungefär likadan om 50 år.	☐	☐	☐	☐	☐
På längre sikt har judenheten en framtid bara i Israel.	☐	☐	☐	☐	☐
Endast genom att vara ortodox kan judenheten överleva.	☐	☐	☐	☐	☐
Genom att satsa målmedvetet på kulturell och social verksamhet kan judenheten överleva i Finland.	☐	☐	☐	☐	☐

50. Vilka faktorer spelar enligt din uppfattning störst roll för att vidmakthålla en judisk medvetenhet och identitet bland ungdomar?

Sätt 1 för det viktigaste, 2 för det näst viktigaste och 3 för det närmast viktigaste.

- En familj med fast tro på Gud.
- En familj med en stark judisk känsla och identitet.
- En familj som håller på de judiska religiösa lagarna (*mitzvot*).
- En familj som håller på de judiska traditionerna, vanorna, den judiska maten etc.
- En familj som är aktivt engagerad i församlingsaktiviteter.
- Att ha fått en bra judisk skolning.
- Att besöka Israel regelbundet.

51. Kan du hebreiska?

- Ja, både i tal och skrift.
- Ja, men endast i tal,
- Ja, men endast läsa.
- Jag kan bokstäverna men förstår inte orden.
- Nej, inte alls.

52. Kan du jiddisch?

- Ja, både i skrift och tal.
- Ja, men endast i tal.
- Ja, men endast läsa.
- Jag förstår en del, men kan varken tala eller läsa.
- Nej, inte alls.

53. Hur förhåller du dig till staten Israel?

- Jag känner en stark samhörighet.
- Jag känner en viss samhörighet.
- Jag känner ingen samhörighet.
- Jag har negativa känslor gentemot Israel.

54. Upplever du att rasismen har ökat, minskat eller är ungefär oförändrad i Finland under de senaste fem åren?

- Den har ökat
- Den är oförändrad
- Den har minskat

55. Om vi ser speciellt på antisemitism, upplever du att den har ökat, minskat eller är ungefär oförändrad i Finland under de senaste fem åren?

- Den har ökat
- Den är oförändrad
- Den har minskat

56. Har du personligen varit utsatt för antisemitism här i Finland under de senaste fem åren?

- Nej, aldrig
- Ja, en enstaka gång
- Ja, flera gånger

57. Har du någonsin tidigare (än de senaste fem åren) personligen varit utsatt för antisemitism här i Finland?

- Nej, aldrig
- Ja, en enstaka gång
- Ja, flera gånger

58. Om du tänker på hur olika ämnen presenteras i massmedia (press, TV och radio) hur ofta finner du då att rapporteringen är snedvriden eller orättvis när det gäller:

	<u>Alltid</u>	<u>Ofta</u>	<u>Ibland</u>	<u>Sällan/aldrig</u>	<u>Vet inte</u>
Nyheter om Israel	☐	☐	☐	☐	☐
Judar i allmänhet	☐	☐	☐	☐	☐

59. Vilken är din relation till det svenska respektive finska språket?

(Sätt kryss för *ett* av alternativen)

- Jag har svenska som modersmål/första finländska språk.
- Jag har finska som modersmål/första finländska språk.
- Jag är betraktar mig som helt tvåspråkig när det gäller finska och svenska.

60. En särskild fråga till dig som har konverterat till judendomen. Har du något judiskt inslag i din släkt?

- Ja, min far är/var jude.
- Ja, en eller flera av mina mor- och farföräldrar är/var jude/judinna.
- När jag konverterade var min make/maka/sambo är/var jude/judinna.
- Ja, en annan närstående person är/var jude/judinna.
Vem? (t.ex. vän, lärare, svägerska)
- Nej, jag hade inga judiska släktband eller andra närstående personer när jag konverterade till judendomen.

61. Om det vore val till riksdagen idag, vilket parti skulle du då rösta på?

- Socialdemokraterna
- Centern
- Samlingspartiet
- Vänsterförbundet
- Gröna Förbundet
- Svenska folkpartiet
- Kristliga förbundet
- Jag skulle röst blankt/inte rösta alls
- Annat parti, vilket?

Till sist vill vi be om några personliga data:

62. Är du man eller kvinna?

- Man
 Kvinna

Om man - är du omskuren?

- Ja
 Nej

63. Vilket år är du född?

19

64. Hur många år har du sammanlagt gått i skola inklusive ev. högre utbildning?

- 9 år eller mindre
 10-12 år
 13-17 år
 18 år eller mer

65. Har du barn?

- Ja
 Nej (Gå direkt till fråga 69)

66. Ange för vart och ett av barnen: deras kön (M/K), deras ålder (antal år) och om de är medlemmar i en judisk församling eller ej (medlem (M)/icke-medlem (I)).

	<u>Kön</u>	<u>Ålder</u>	<u>Medlem (M)/Icke-medlem (I)</u>
Ditt första barn: år
Ditt andra barn: år
Ditt tredje barn: år
Ditt fjärde barn: år
Ditt femte barn: år

67. Om du har barn i skolåldern. Får de judisk religionsundervisning?

- Ja, de går i Judiska skolan.
 Ja, de får judisk religionsundervisning på annat sätt.
 Nej.
 Har inga barn i skolåldern

68. Om du svarat "ja" på förra frågan, hurudan är din inställning till den judiska religionsundervisning som ditt barn får/har fått? (Sätt kryss för ett av alternativen)
- Den erbjuder en tillfredsställande judisk utbildning för mina barn.
 - Den är OK, men heller inte mer.
 - Svårt att säga, osäker.
 - Den judiska undervisningen behöver förstärkas.
 - Den är så dålig att den behöver göras om i grunden.

69. Vilket är ditt civilstånd?

- Har aldrig varit gift eller sambo.
- Sambo/har aldrig varit gift.
- Sambo/har tidigare varit gift.
- Gift.
- Frånskild.
- Separerad från sambo.
- Änka /änkling

70. Om du är gift eller har varit gift, var blev du gift?

	<u>Första äktenskapet</u>	<u>Andra äktenskapet</u>
I synagoga	☐	☐
Borgerligt	☐	☐
Kyrkligt	☐	☐
Under annan form	☐	☐

71. Om du är gift eller sambo, är din partner jude/judinna eller ej?

- Jude/judinna från födseln.
- Jude/judinna genom konvertering.
- Icke-jude.

72. Om du är frånskild eller änka/änkling, var din partner jude/judinna eller ej?

- Jude/judinna från födseln.
- Jude/judinna genom konvertering.
- Icke-jude.

Tack för att Du tagit dig tid att svara på frågorna!

**Vi är mycket tacksamma om vi kan få enkäten i retur
senast den 2 mars 2001!**

Judarna i Finland - tro, seder, attityder

Finlands drygt tusen judar härstammar från de judiska soldater i den ryska armén som på 1800-talet stationerades i Helsingfors och andra finländska städer. Längre utgjorde de en både diskriminerad och socialt utsatt grupp, men 1900-talet kännetecknades av ökad social mobilitet och anpassning till det omgivande samhället.

Våren 2001 gjordes en stor undersökning av de finländska judarnas levnadsmönster, attityder och åsikter. Alla i Finland bosatta 18 år fyllda medlemmar av Helsingfors och Åbo judiska församlingar fick ett omfattande frågeformulär som de ombads ifylla. Över 50% av frågeformulären returnerades (465 av 905). Samma frågeformulär har använts i Sverige vilket gör det möjligt att jämföra de judiska befolkningsgrupperna i dessa länder.

Resultaten visar att vårt lands judar är mycket väl integrerade i det finländska samhället. Hälften uppger att de känner sig lika mycket som finländare som de känner sig som judar. Två tredjedelar kan i princip tänka sig att vara gift med en icke-jude och en ännu större majoritet anger att de inte känner någon som helst skillnad mellan att umgås med andra judar eller med icke-judar. Hälften uppger att de aldrig någonsin utsatts för antisemitism i Finland, endast ca. 20% har haft flera sådana upplevelser. Att notera här är att undersökningen gjordes 2001, följande vår utsattes synagogan och det judiska församlingscentret i Helsingfors för bombhot.

För de finländska judarna är judiskhet inte primärt kopplat till religion. Man anser att det också går att vara en bra jude fastän man inte är religiös. 37% uppger sig vara traditionella, men inte ortodoxa när det gäller religionsutövning, 32% väljer alternativet "Jag är judisk, bara så där i allmänhet". Endast 1% betraktar sig som ortodox. 15% säger sig hålla de judiska matreglerna hemma, 26% gör det delvis.

När det gäller olika seder och bruk firar 80% *hanukka* och har *mezuza* på dörrposten. Däremot är det bara 10% som undviker att köra bil eller resa på sabbaten. 70% deltar i sederfirandet varje år, medan 40% ger julklappar under den kristna julen. De som lever i blandäktenskap med barn firar - föga överraskande - oftare jul än andra.

När det gäller att göra förändringar i de gamla traditionerna som reglerar kvinnans roll i religionsutövningen är de finländska judarna betydligt försiktigare än de i Sverige. Den enda reform som har majoritetens stöd är att tillåta kvinnor att sitta bland männen i syngagogan.

De flesta finländska judar har släkt och vänner i Israel och inställningen till den judiska staten är positiv. Däremot ser man alltmer Israel som ett moget land som klarar sig på egen hand utan diasporajudarnas stöd.

Bo Ohlström skrev 1959 en pro gradu-avhandling om *Helsingfors judiska församling - social struktur och dekulturation*. Många av de tendenser han kunde skönja har i denna undersökning bekräftats. Så har de finländska judarna kraftigt förfinskats, blandäktenskap har blivit ännu vanligare och överhuvudtaget har en viss assimilering ägt rum. Men samtidigt som judarna alltmer smält in i samhället har de lyckats bevara sin egen särart. Finlands judar har alltså visat att det är möjligt att på en gång integreras i det omgivande samhället och hålla fast vid sin egen identitet, dvs. integreras utan att helt assimileras. Det är hoppgivande med tanke på nya minoriteter som står inför samma utmaning.

RELIGIONSVETENSKAPLIGA SKRIFTER:

1. NILS G. HOLM: *Heliga texter*. Instuderingsuppgifter vid läsning av heliga skrifter. Åbo 1983.
2. OWE WIKSTRÖM: *Mytens psykologiska funktion*. Ett tema i brevväxlingen mellan S. Freud och C. C. Jung åren 1906-1912. Åbo 1983.
3. GUNNAR GRÖNBLOM: *Dimensions of religiosity*. The operationalization and measurement of religiosity with special regard to the problem of dimensionality. Åbo 1984.
4. OWE WIKSTRÖM: *Hypnos, symboldrama och religion*. Religions-psykologiska studier kring "spontan religiositet", besatthet-exorcism och "inre helande". Åbo 1984.
5. NILS G. HOLM (Red.): *Pingströrelsen och den karismatiska väckelsen*. Rapporter från ett seminarium i Åbo 1983. Åbo 1984.
6. NILS MARTOLA: *Judiska texter 1*. Judiska texter i svensk översättning. Åbo 1984.
7. NILS G. HOLM - TUOMO LAHTINEN: *Jordbegravning eller kremering?* En studie av gravskicket i Finland. Åbo 1985.
8. NILS G. HOLM - TUOMO LAHTINEN: *Arkkuhautaus vai tuhkahautaus?* Tutkimus hautaustavoista Suomessa. Åbo 1985.
9. RENÉ GOTHÖNI: *Pätimokkha i strukturanalytisk belysning*. En religionshistorisk studie av de buddhistiska klosterreglerna i Sutta-vibhanga. Åbo 1985.
10. ULLA-LENA LUNDBERG: *Franciskus i Kökar*. Det lilla samhället möter den stora traditionen. Åbo 1985.
11. JOHN KRAFT: *The Goddess in the Labyrinth*. Åbo 1985, andra upplagan 1987, tredje upplagan 1995.
12. PERTTI JÄRVINEN: *Droger och mystik*. En analys av drogforskning som behandlar förhållandet mellan "mystiska" upplevelser och drogupplevelser. Åbo 1985.
13. NILS G. HOLM: *Religionspsykologins grunder*. Åbo 1985, reviderad upplaga 1988, reviderad upplaga 1993.
14. KARL-JOHAN ILLMAN - TAPANI HARVIAINEN: *Judisk historia*. Åbo 1986, korrigerad upplaga 1987, utökad upplaga 1988, omarbetad och utökad upplaga 1992, korrigerad och utökad upplaga 1993, korrigerad upplaga 1995, omarbetad upplaga 1997.
15. NILS G. HOLM: *Scandinavian Psychology of Religion*. Åbo 1987.
16. NILS MARTOLA: *Kommentar till Påskhaggadan*. Åbo 1988.
17. TUOMO LAHTINEN: *Kremering i Finland*. Idéhistoria och utveckling. Åbo 1989.
18. TUOMO LAHTINEN: *Polttohautaus Suomessa*. Aatehistoria ja kehitys. Åbo 1989.
19. KARL-JOHAN ILLMAN (Red.): *Judiska perspektiv*. Åbo 1989.
20. NILS G. HOLM (Ed.): *Encounter with India*. Studies in Neohinduism. Åbo 1990.
21. NILS G. HOLM (Red.): *Islam i forskningens ljus*. Åbo 1991, andra upplagan 1995.
22. N. O. BREIVIK: *Religiøs reinterpretasjon i det sentrale Afrika*. Tradisjonell religiositet i nyere stedefgen teologi, undersøkt med eksempler fra Vestre Uganda, Zaire og Syd-Kamerun. Åbo 1991.
23. NILS G. HOLM (Red.): *Politik och religion*. Vägar till befrielse eller till våldsutövning. Åbo 1992.
24. KARL-JOHAN ILLMAN: *Judendomen i ljuset av dess högtider*. Åbo 1992, bearbetad och korrigerad upplaga 1994.
25. NILS G. HOLM: *Religionshistoria*. En introduktion med textläsning. Åbo 1993, ny upplaga 1998.
26. NILS G. HOLM (Ed.): *Teaching islam in Finland*. Åbo 1993.
27. NILS G. HOLM & J. A. BELSEN (Eds.): *Sundén's Role Theory - the Impetus to Contemporary Psychology of Religion*. Åbo 1995.

28. TORE AHLBÄCK: *Uppkomsten av Teosofiska Samfundet i Finland*. Åbo 1995.
29. NILS G. HOLM & KAJ BJÖRKQVIST (Ed.): *World Views in Modern Society*. Åbo 1996.
30. PERTTI V. J. YLI-LUOMA: *Predictors of Christian World Views*. An Attachment Theoretical Approach. Åbo 1996.
31. KARL-JOHAN ILLMAN: *I Jobs Tecken*. Europa och judarna. Åbo 1996.
32. TUOMAS MARTIKAINEN. *Moniarvoinen Turku*. Käsikirja uskon-nollisista, maailmankatsomuksellisista ja etni-sistä yhteisöistä. Åbo 1996.
33. ILKKA PYYSIÄINEN: *Belief and Beyond*. Religious Categori-zation of Reality. Åbo 1996.
34. NILS G. HOLM (Ed.): *The Familiar and the Unfamiliar in the World Religions*. Challenges for Religious Education Today. Åbo 1997.
35. JARKKO WILLMAN: *Ideal och verklighet*. Hilma Gran-qvists studier av "Kvinnorna i Gamla testamentet" åren 1921-1925. Åbo 1997.
36. DESMOND AYIM-ABOGAYE: *The Psychology of Akan Religious Healing*. Åbo 1997.
37. DESMOND AYIM-ABOGAYE: *Using Christian Resources in the welfare of prisoners: The Case of Swedish Prisons*. Åbo 1997.
38. TAGE KURTÉN: *Bakom livshållningen*. Studier i moderna livsåskådningar och deras begreppsliga förutsättningar. Åbo 1997.
39. MARGITA OLLIL: *Albert Schweitzer och hans kontakter med Norden*. Åbo 1997.
40. NILS G. HOLM: *Människans symboliska verklighetsbygge*. En psykofenomenologisk studie. Åbo 1997.
41. MIKA HIETANEN: *Galaterbrevet i ljuset av en retorisk analys*. Åbo 1998.
42. J. A. BELZEN & J. CORVELEYN (Eds.): *Crossing Boundaries in the Psychology of Religion: Case Studies in Cross-National and Cross-Denominational Context*. Åbo 1999.
43. MIKAEL LINDFELT: *Autonomi, Tradition och Självförverkligande*. Tre artiklar om etik och livsåskådning. Åbo 1999.
44. RUNE LINDBLOM - MALIN LINDBLOM: *Landet och missionen*. Två studier över aktuella israeliska teman. Åbo 1999.
45. MARIA LEPPÄKARI & TOMAS MANSIKKA (Red.): *I förgården till tusenårsriket*. Religionsvetenskapliga perspektiv på millenarism. Åbo 1999.
46. ANJA TUOMISTO (Toim.): *Pitkä soutu - matkalla muistettuun ympäristöhistoriaan*. Åbo 1999.
47. NILS G. HOLM, HANNU KILPELÄINEN and RISTO PULKKINEN (Eds.) *Ethnography is a heavy rite. Studies of comparative religion in honour of Juha Pentikäinen*. Åbo 2000.
48. KARL-JOHAN ILLMAN, TORE AHLBÄCK, SVEN-OLAV BACK and RISTO NURMELA (Eds.) *A Boquet of Wisdom. Essays in Honour of Karl-Gustav Sandelin*. Åbo 2000.
49. TÖNU LEHTSAAR: *Religious Experiencing. A Psychological Study of Religious Experiences in the Lifelong Perspective*. Åbo 2000.
50. SVANTE LUNDGREN: *Religiös och sekulär judendom i modern tid*. Åbo 2000.
51. TUUJA HOVI & ANNE PUURONEN (Eds.): *Traditions of Belief in Everyday Life*. Åbo 2000.
52. NILS G. HOLM (ed.) *Islam and Christianity in School Religious Education*. Issues, approaches, and contexts. Åbo 2000.
53. KARMELA BÉLINKI: *Shylock i Finland*. Judarna och Finlands litteratur 1900-1970. Åbo 2000.
54. ANTTI LAATO: *Inledning till Gamla testamentet*. Åbo 2002.
55. LENA MARANDER-EKLUND et al. (Red.): *Kulturell miljö, natursyn och symboliskt landskap – några aspekter på kulturmiljöstudier*. Åbo 2002.
56. SVANTE LUNDGREN: *Suomen juutalaiset – usko, tavat, asenteet*. Åbo 2002.

Religionsvetenskapliga skrifter utges av Åbo Akademi,
 Religionsvetenskap, Biskopsgatan 10 B, FIN-20500 Åbo.
 Red. Nils G. Holm. E-mail: nholm@abo.fi ,Tel. +358-2-2154838,
 fax +358-2-2154902.

Suomessa asuu toistatuhatta juutalaista. He ovat sopeutuneet saumattomasti yhteiskuntaan mutta samalla onnistuneet säilyttämään oman uskontonsa ja kulttuurinsa.

Millaisia he ovat? Kokevatko he olevansa enemmän suomalaisia vaiko juutalaisia? Kuinka tunnollisesti he harjoittavat uskontoaan? Noudattavatko he uskonnollista lakia? Viettävätkö he joulua? Ovatko he kokeneet Suomessa antisemitismia? Kuinka he suhtautuvat Israelin valtioon? Näkevätkö he juutalaisuudella olevan tulevaisuutta maassamme?

Näihin ja moniin muihin kysymyksiin tämä kirja pyrkii tarjoamaan vastauksen. Se perustuu laajaan Suomen juutalaisia koskevaan kyselytutkimukseen, joka tehtiin vuonna 2001. Tällainen määrä tietoa maamme vanhimman kansallisen vähemmistön uskosta, tavoista ja asenteista on nyt ensimmäistä kertaa koottuna yhteen kirjaan.

Svante Lundgren on judaistiikan dosentti Åbo Akademiassa.